

Planinski vestnik

4

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1989

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1989

4

letnik LXXXIX izhaja od leta 1895

vsebina

Andrej Gosar	Kanin je visok — in globok	145
Boris Ogrizek	Namesto ekologije — očenaš	147
Jože Dobnik	December 1988: 106 528 članov PZS	148
Marjan Raztresen	V hribih se dela dan	150
	Bela opojnost nad gozdno mejo	152
Dunja Horvatin	Ptice ne umirajo za šalo.	
	Umirajo zares	154
Helena Giacomelli	Razen slave nismo nič zamudili	157
Bojan Tollazzi	Nočna pot med dvema Sorama	158
Zdenka Zalokar-Divjak	Planinski tabor malih junakov	160
Tom Vojvoda	Ključki za vsa vrata	163
	Ženska vodi navezo	165
Pavle Šegula	Povezave z Avstrijo, ne z Italijo	166
Desanka Maksimović	Sončenje v hribih	167
Milan Vošank	Čudovita umiritev na čudoviti gori	168
Rafko Terpin	V Trebuši rumeno cveti dren	171
Ivanka Korošec	Človek noče biti sam	175
	Vrhovi s tisočerimi kupolami	176
Nada Kostanjevič	Aprilski zvončki pod snegom	178
	Odmevi	179
	Iz planinske literature	184
	Društvene novice	186

Slika na naslovni strani: **Globoko v osrčju Kanina, v Skalarjevem breznu**
Foto: Andrej Gosar

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za prvo polletje leta 1989 je 25 000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

SKALARJEVO BREZNO — NAJGLOBLJA JAMA V JUGOSLAVIJI

KANIN JE VISOK – IN GLOBOK

ANDREJ GOSAR

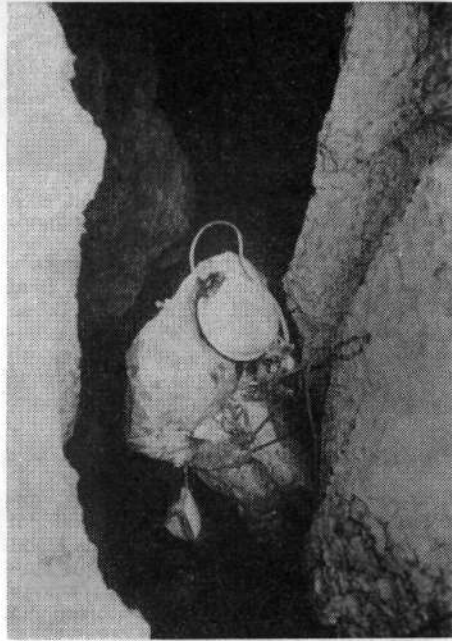
Slovenski jamarji smo letošnjo zimo v treh raziskovalnih akcijah raziskali Skalarjevo brezno na Kaninu do globine 911 metrov. S tem se je jugoslovanski globinski rekord, ki ga je imela zadnja leta Jama na Vjetrenih brdih na Durmitorju z globino 880 metrov, ponovno vrnil v Slovenijo. Na tretjem mestu jugoslovanske lestvice je sedaj 819 metrov globok jamski sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama v Pršivcu nad Bohinjskim jezerom, ki je bil dolga leta prav na vrhu seznama najglobljih.

Vhod v jama, ki nosi ime po koči Petra Skalarja, se odpira na nadmorski višini 2335 metrov na Kaninskih podih v bližini zgornje poti med postajo »D« kaninske žičnice in planinsko kočjo. Odkrili so ga poleti 1986, ko so se na Kaninskih podih pričele sistematične raziskave jam. Že isto leto so jama raziskali do globine 277 metrov, kjer so nadaljnje prodiranje onemogočila zasuta brezna. Opremili so tudi 160 metrov globoko brezno in ga poimenovali Delirium tremens. Naslednje leto so se raziskave jamarjev iz več slovenskih društev nadaljevale. Dosegli so globino 374 metrov in odkrili prek kilometer rovo.

ZIMSKE RAZISKAVE

Na res pravo odkritje pa je bilo potrebno počakati še eno leto, ko se je za zelo ozkim prehodom v globini 230 metrov »odprlo«. Sledil je niz globokih brezen do globine 375 metrov, kjer se prične skoraj 300 metrov dolg meander. To je ozek špranjast rov, visok prek 30 metrov, ki je prehoden le v srednjem delu in predstavlja največji problem pri transportu opreme v jami. Meander se na koncu prevesi v 70 metrov globoko brezno, na dnu katerega je večja polica. Tu na globini 467 metrov se odpira brezno veličastnih razsežnosti, imenovano Apokalipsa. Brezno s premerom okoli 15 metrov je ena sama vertikala brez prekinitve, globoka 204 metre. To je najgloblje notranje brezno, raziskano v kakšni naši jami. Jama se nadaljuje z meandrom, ki ga prekinjajo manjše stopnje, do globine 700 metrov.

Tu so se raziskave jeseni leta 1988 zaključile. Vendar je v jami ostala vsa oprema pripravljena za zimsko sezono; nadaljnje prodiranje bi bilo namreč zaradi vode prenevarno. V primeru močnejšega dežja voda v jami hitro naraste in prek brezen se zlivajo ogromni slapovi. Zato je tako globoke jame varno raziskovati le v zimskem

Globina: 380 metrov; tukaj se začne brezno Apokalipsa, mogočna navpičnica, ki jemlje dah
Foto: Igor Potočnik

času, v stabilnem vremenu, ko ni nevarnosti nenadne odjuge.

Znana je huda nesreča treh čeških jamarjev v Breznu Gortani na italijanski strani Kanina jeseni leta 1987, ki so se po hudem nalivu na površini zaдушili na vrveh v globini 450 metrov, ko so se vračali iz globine.

Pri raziskavah Skalarjevega brezna so bili do tedaj najbolj aktivni člani Jamarskega društva Dimnice iz Kopra, sodelovala pa so tudi druga slovenska društva, pazinski jamarji in nekateri jamarji iz Trsta.

Raziskovanje tako globoke jame zahteva seveda izurjene jamarje, vajene globokih brezen in težkih meandrov. Zato je bilo pri raziskavah v tej zimi nujno sodelovanje vseh slovenskih jamarjev, sposobnih dela v globinah blizu 1000 metrov. Vsi smo se zavedali, da je jama prevelik zalogaj za posamezno društvo in da ji bomo le skupaj kos. Raziskovalnih akcij se je udeležilo prek 20 članov Društva za raziskovanje jam iz Kranja in Ljubljane, Jamarskega društva Dimnice iz Kopra, Jamarske sekcije pri PD Tolmin ter po ene akcije še novomeški in logaški jamarji. Zlasti v organizacijskem smislu so bili najbolj aktivni Kranjčani in Koprčani.

Koča Petra Skalarja na Kaninu: le kakšnih deset minut od tod se odpira vhod v Skalarjevo brezno

Tudi brez pomoči PD Bovec, ki nam je v času raziskav omogočilo bivanje v Skalarjevi koči, in kaninskih žičničarjev, ki so nam nudili brezplačen prevoz ljudi in opreme, verjetno ne bi veliko opravili. Zato se jim najlepše zahvaljujemo za posluš, ki so ga pokazali za jamarsko raziskovanje.

VRNITEV REKORDA V SLOVENIJO

Prva akcija je potekala od 25. do 30. decembra lani. Potem ko smo opremili pot do kočice in odkopali vhod v jamo izpod snega, se je prva ekipa treh jamarjev spustila do globine 680 metrov. Tu smo v razširitvi v meandru med dvema breznom uredili bivač v visečih mrežah; dva jamarja sta tu dvakrat bivakirala. Opremila in raziskala sta 70 metrov globoko brezno, se spustila še do polovice naslednjega brezna in dosegla globino okoli 820 metrov. Po 54 urah sta se ob pomoči druge ekipe, ki jima je prišla naproti, vrnila na površino. Medtem je merilna ekipa izmerila večino skoraj 300 metrov dolgega meandra. Te meritve so bile zaradi kratkih vizur (ker meander hitro vijuga) zelo zamudne.

Po tej akciji je bilo že znano, da je slovenski rekord presežen. Ker pa je bilo pod doseženim mestom še najmanj 50 metrov globoko brezno, je bila tudi globina Jame na Vjetrenih brdih, 880 metrov, že blizu.

Lepo vreme brez snega in želja po novih odkritjih sta botrovala odločitvi, da smo se že čez en teden, takoj po letošnjem novem letu, ponovno podali na Kanin. Poleg tega, da raziščemo jamo čim globlje, smo želeli izmeriti tudi vse neizmerjene dele jame.

Tokrat je v jami bivakirala trojica, ki je pod zemljo preživela 48 ur, trije jamarji pa so se spustili do dna in se vrnila na površino brez bivaka v 20 urah. Raziskali so tri brezna (55 m, 30 m in 24 m globoka) in se ustavili na globini 896 metrov v meandru z izredno ozkimi prehodi. Zaradi pomanjkanja časa (ker je bilo potrebno jamo še izmeriti) so se tu obrnili. Medtem

je druga, merilna ekipa, ki je tudi fotografirala, izmerila jamo od konca meandra prek 204 metrov globokega brezna Apokalipsa do bivaka.

S tem je bila jama v celoti izmerjena in izračun z računalniškim programom je pokazal globino 896 metrov, se pravi nov jugoslovanski rekord. Dolžina osnovnega poligona brez stranskih rovov je že presegla 1500 metrov. Samo na tem poligonu je bilo izmerjenih preko 200 točk. Na tlorisu jame se je videlo, da poteka v nekakšni veliki spirali. Ker je tudi sicer (razen meandra) pretežno vertikalna, je bila končna točka na tlorisu le 104 metre oddaljena od točke vhoda.

Zadnja ekipa, ki je zupuščala jamo, je na vrhu nevarnih brezen zvila vrvi in jih shranila na pred vodo varnih mestih. Takrat še nismo vedeli, ali bodo vremenske razmere to zimo še dopuščale obisk jame; pomladne visoke vode ob taljenju snega bi zanesljivo potrgale vrvi v breznih, transport vse opreme iz jame in prihodnjo zimo zopet v jamo pa bi zahteval preveč dela. Tako je bilo smiselno pustiti vrvi v jami na varnih mestih, dokler raziskave ne bodo končane.

PRVIČ ČEZ 900 METROV

Ker se je lepo vreme nadaljevalo in se je zopet nabralo dovolj kandidatov za delo v jami, smo od 18. do 21. februarja organizirali še eno akcijo v jamo. Polni upanja na velike globine smo vzeli s seboj dovolj opreme, da bi lahko dosegli tako željeno koto — 1000 metrov. Jama pa tokrat ni bila tako radodarna z brezni, ki bi nas privedla globlje.

Po prvi skupini, ki je ponovno opremila jamo in transportirala opremo, so se v brezno podali štiri jamarji, ki so nadaljevali raziskave. S prejšnjega dna so po ozkem meandru z vodo prodri do manjše dvorane približno 100 metrov daleč. Jama se nadaljuje s širšim meandrom, ki je daljal upanje na večje prostore. Vendar se je narava tokrat malo poigrala s človeškimi željami, kajti po le 20 metrih je podor velikih skalnih blokov v meandru preprečil nadaljevanje. Do tu so izmerili globino

911 metrov. Močan prepah na dnu sicer obeta za podorom večji prostor, vendar bo potrebno miniranje, da bi razširili prehod. Na povratku so jamarji bivakirali in se naslednji dan po 40 urah vrnili iz jame. Pri transportu opreme jim je pomagala pomožna ekipa.

S tem je bilo delo v jami za to zimsko sezono končano. Naslednji teden je na Kaninu zapadlo več kot meter snega. Nadaljevanje raziskav načrtujemo prihodnjo zimo. V jami je ostala tudi vsa oprema, ki ji jamska klima bistveno ne škoduje. Predvsem so to vrvi in kovinska tehnična oprema.

Pri raziskovanju smo uporabljali moderno vrvo tehniko. Največji napredek je bil električni vrtalni stroj na akumulatorske celice, s katerim vrtamo luknje za svedrovce. Hitrost opremljanja brezen je bistveno večja, poveča pa se tudi varnost, ker ni »varčevanja« pri zabijanju varovalnih svedrovcev. V najglobljih delih jame smo uporabljali tenke, le 8 mm debele statične vrvi, kar je precej zmanjšalo težo potrebne opreme.

Čeprav na zadnji akciji nismo prodrli tako globoko, kot smo pričakovali, smo z doseženim lahko zadovoljni. Dosegli smo

največjo globino v kakšni kraški jami na ozemlju Jugoslavije. Jama je tudi v celoti izmerjena in fotografsko dokumentirana.

Možnosti za večje globine so še velike. Skladovnica zgornjetriadnih apnencev, v katerih so ohranjene lepe megalodontidne školjke, je na Kaninu zelo debela, izviri Boka, na primer, pa je le 730 metrov nad morjem. Ker leži vhod v jamo 2300 metrov visoko, je globinski potencial večji od 1500 metrov. Ostali izviri v Bovški kotlini in dolini reke Učje pa leže še nižje. Jama zaenkrat še nima dovolj izrazite smeri, da bi lahko sklepali, kam gre. Povezavo z izviri v dolini bi bilo potrebno ugotoviti z barvanjem vode.

ŽELJA: KLUB — 1000 METROV

Najgloblja jama v pogorju Kanina ostaja zdaj jamski sistem na sedlu Erbe (Brezno Gortani—Davanzo) na italijanski strani meje. Sistem je do sifona globok 920 metrov. Prav v letošnji zimi pa so potapljači preplavali sifon in pri tem dosegli globino 950 metrov, kjer jih je ustavil naslednji sifon. Najvišji vhod v ta sistem leži na nadmorski višini 1928 metrov, kar je 400 me-

namesto komentarja

NAMESTO EKOLOGIJE — OČENAŠ

Nekdaj so ljudje spoštovali narodo: gore so jim bile božanstva, strela je bila vrhovni bog, vsako drevo jim je pomenilo totem, živali so jim pomenile duhove preminulih in dragih jim rojakov in so se jih bali in jih spoštovali. Stotisoče let je tako človek živel skromno na robu velike narode, kakor je lepo in prav, skrit v jamah in v bojih z divjimi živalmi. Samo sem in tje je ostala za njim kakšna sled, ki pa jo še danes po desetisoč letih lahko samo občudujemo.

Nato se je storil napuh. Človek je ukrotil divjo travo, ki je dajala nenavadno obilno semen, divje zveri so se spridile in začele služiti človeku in kopitarji so zamenjali svojo svobodo za varen hlev in nož, kadar je človeku zadišalo. In rod prisklednikov, ki jim je tolišča pomenila več kot svoboda, se je širil. Pragozdovi so se začeli krčiti, mamuti

so izumrli, izumrli so zobri, izumrli so risi.

Človek pa je postal vse bolj pohlepen in lakomen. Preplul je Veliko Lužo, pobil vse bizone, požgal gozdove, preoral zemljo in vsepovsod naselil sebe.

Kmalu pa mu je že zemlja postala pretesna. Razbil je največje skrivnosti, ki jih je naroda obdržala zase in se zmagoslavno in slepo, opit od razdejanj, ki jih je že bil povzročil, proglasil za kralja sveta.

Tedaj se je naroda zganila. Vrhovnim bogovom je začelo pihati v posteljo, saj je človek začel premikati že vogale samih božjih bivališč. Bogovi so se obrnili v svoji božji postelji, potegnili svojo božjo odejo tako, da je spet pokrivala njihove božje noge in mirno zaspali naprej. Pri tem pa je nastal tak piš, da je pol človeštva odneslo.

Človek je tedaj zalučal svojo krono v temen kot, sédel ob rob poti in si zarinil glavo v roke. A neki manjši bog se ga je usmili, si nadel podobo popotnika, stopil pred človeka, mu obrisal solze in mu dejal: »Človek, kvišku pogled, pogum nazaj v srce, ni vse izgubljeno! Samo vse tisto, kar so dolge generacije tvojih prednikov z največjo vnmno uničevale, moraš spet povrniti v nekdanji red, pa bo tudi tebi spet posijalo toplo sonce.«

Boris Ogrizek

Jame, globlje od 500 m v Jugoslaviji

1. Skalarjevo brezno	Kanin	911 m
2. Jama na Vjetrenih brdih	Durmitor	880 m
3. Sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama	Bohinj	819 m
4. Pološka jama	Tolmin	704 m
5. Jama u Malom lomnom dolu	Durmitor	605 m
6. Majska jama	Bohinj	592 m
7. Stara škola	Biokovo	576 m
8. Vilimova jama (A-25)	Biokovo	565 m
9. M-16	Tolmin	547 m
10. Brezno pri Leški planini	Radovljica	536 m
11. Ponor na Bunjevcu	Velebit	534 m
12. Jama pod Kamenitim vratima	Biokovo	520 m

Deset najglobljih jam v Sloveniji

1. Skalarjevo brezno	Kanin	911 m
2. Sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama	Bohinj	819 m
3. Pološka jama	Tolmin	704 m
4. Majska jama	Bohinj	592 m
5. M-16	Tolmin	547 m
6. Brezno pri Leški planini	Radovljica	536 m
7. Brezno presenečenj — Zelena jama	Mozirje	472 m
8. Večna radost	Krn	452 m
9. Brezno Martina Krpana	Bohinj	451 m
10. Cefizljev brezen	Bohinj	445 m

trov nižje od vhoda v Skalarjevo brezno. Velika želja slovenskih jamarjev je raziskati jamo, globljo od magične meje — 1000 metrov, ki ima v jamarstvu podobno veljavo kot v alpinizmu višina 8000 metrov. V svetu je zdaj raziskanih 32 jam, globljih od 1000 metrov, najgloblji pa je Sistem Jean Bernard v Franciji z globino 1535 metrov. V elitnem klubu — 1000, v katerega si prizadevamo priti tudi mi, pa je le 8 držav, in sicer Francija, Španija, Av-

strija, Italija, Švica, Sovjetska zveza, Mehika in Alžirija.

V katastru Jamarske zveze je trenutno registriranih 6025 jam. Častna katastrska številka 6000 je pripadla prav Skalarjeve-mu breznu. Raziskana najgloblja jama v Jugoslaviji in registriranih več kot 6000 jam v Sloveniji sta najlepša prispevka slovenskih jamarjev ob stoletnici organizirane jamarstva na Slovenskem, ki jo praznujemo letos.

KLJUB VSEMU JE V SLOVENIJI VEDNO VEČ PLANINCEV

DECEMBER 1988: 106 528 ČLANOV PZS

JOŽE DOBNIK

Ob koncu leta 1988 je bilo v slovenska planinska društva v naši republiki včlanjenih 106 528 planincev, kar je 575 več kot ob koncu leta 1987. Članov je bilo 75 in mladincev 650 več, medtem ko se je število pionirjev zmanjšalo za 150. Skupno število članstva se je povečalo v 98, zmanjšalo v 77, nespremenjeno pa je ostalo v 5 planinskih društvih.

Konec lanskega leta je bilo v Planinsko zvezo Slovenije včlanjenih 180 planinskih društev. To leto sta bili na novo včlanjeni planinski društvi Kres iz Ljubljane in Slivnica pri Celju (pošta Gorica pri Slivnici).

Štiri planinska društva lani niso dvignila članskih znamkic in so torej ostala brez članstva s plačano članarino; to so PD Kompas, PAP in Žičnica iz Ljubljane ter Triglav iz Sevnice. Ta društva bo treba črtati iz članstva PZS.

STATISTIKA POVE SKORAJ VSE

Pregled članstva po planinskih društvih kaže razveseljive podatke, da se je število članstva najbolj povečalo v planinskih društvih z malo člani in v manjših krajih, nadalje v krajih, ki so oddaljeni od gorá, na območjih, kjer se je planinstvo šele začelo razvijati in tudi v nekaterih pla-

ninskih društvih s sedežem v delovnih organizacijah. Največji prirastek članstva je bil lani v planinskih društvih Šentvid pri Stični (159 odstotkov), Metlika (150), Borovnica (118), Črnomelj (112), Blagajana, Polhov Gradec (85) in Snežnik, Loška dolina (65).

Zaskrblijujoči so podatki, da imajo manj članov kot leta 1987 kar v 77 društvih. Med njimi je precej društev v planinsko pomembnih mestih in krajih, pa tudi v delovnih organizacijah z velikim številom zaposlenih. Medtem ko se je število članstva povečalo predvsem v številčno majhnih društvih, se je zmanjšalo najpogosteje v velikih društvih. Verjetno vzrok ni nižji življenjski standard in usihanje zanimanja za planinstvo, ampak v organiziranosti društev, organizaciji pobiranja članarine, aktivnosti društvenih odsekov, zanimanju za društvene akcije itd.

Največ članstva so lani izgubila planinska društva Integral iz Ljubljane (62 odstotkov), Rateče, Lenart in Šentjur pri Celju (po 46 odstotkov), Prebold (42), Kozjak iz Maribora (40), Črnuče (36), Tomos iz Kopra (35) in Žalec (34).

V PD Kondor, Planja in SCT iz Ljubljane, Oplotnica in Šentvid pri Stični nimajo včlanjenega nobenega pionirja. Ni verjetno, da nihče med člani ne bi imel nobenega otroka, ki bi se zanimal za planinstvo. Tudi število včlanjenih pionirjev v nekaterih drugih krajih kaže, da se društva in mladinski odseki sploh ne ukvarjajo ali da se premalo ukvarjajo z najmlajšimi, ki bi naj pozneje postali člani. Premalo pionirjev je včlanjenih predvsem v PD Bled, Bohinjska Bistrica, Bovec, Celje, Črnuče, Domžale, Dravograd, Kranjska gora, Mozirje, Slovenj Gradec, Škofja Loka, Šoštanj, Zreče in Žalec. Glede na število odraslih članov, prebivalcev v kraju in glede na druge pogoje pa po številu pionirjev-planincev vidno izstopajo predvsem PD Bohor iz Senovega, Brežice, Cerkno, Dol pri Hrastniku, Gornja Radgona, Idrija, Integral iz Ljubljane, Lisca iz Sevnice, Ljutomer, Maks Meško iz Ormoža, Obalno PD iz Kopra, Poljčane, Ptuj, Ruše, Sežana, Slivnica pri Celju, Snežnik iz Ilirske Bistrice, TAM iz Maribora, Titovo Velenje, Tolmin, Tržič, Zabukovica in Železničar iz Maribora.

PLANINSKE NAVADE IN POTREBE

Odstotek stalnega prebivalstva v SR Sloveniji, ki je vključeno v planinsko organizacijo, se je povečal od 5,32 leta 1987 na 5,33 v letu 1988. Po razširjenosti planinstva med prebivalstvom so še vedno na prvih štirih mestih občine Ravne na Koroškem, Jesenice, Hrastnik in Radovljica, na peto mesto pa se je lani prebila občina Mozirje, ki je na šesto mesto spodrinila občino Trbovlje. Nad republiškim povprečjem je 25 občin, pod njim pa so tudi take

občine, kot Domžale, Celje, pet mariborskih občin, Kranj in Slovenske Konjice. Razveseljiv je napredek v nekaterih občinah na manj razvitih območjih in na območjih, kjer prebivalstvo nima planinskih navad in potreb, kot v Šmarju pri Jelšah, Novem mestu, Brežicah, Ormožu, Trebnjem in Črnomlju, kar je dokaz, da je mogoče z dobro organiziranostjo in privlačnimi programi za planinstvo pridobiti nove člane.

V Sloveniji sta še vedno dve občinski središči, Krško in Šmarje pri Jelšah, kjer ni samostojnega planinskega društva (čeprav sta v občini Šmarje pri Jelšah planinski društvi v Rogaški Slatini in Sloga v Rogatcu, v občini Krško pa PD Bohor iz Senovega); pri tem ne računamo z Izolo in Piranom, ki ju zaenkrat »pokriva« Obalno PD iz Kopra. V interesu slovenske planinske organizacije bi bilo, da bi tudi v teh dveh občinskih središčih delovali planinski društvi.

Podatki o gibanju članstva in razširjenosti planinstva v Sloveniji iz lanskega leta kažejo, da je planinstvo kljub padcu življenjske ravni ostalo in se še bolj utrdilo kot pomembna oblika telesnokulturne dejavnosti in športne rekreacije prebivalcev v republiki.

Pokal ISPO R. Messnerju

V Biltenu ISPO 89, ki ga redno izdaja Münchensko združenje za razstave in sejme (Münchener Messe- und Ausstellungsgesellschaft), smo našli zanimiv zapis o R. Messnerju:

Reinhold Messner se je rodil 1944. leta in je doslej opravil več kot 3000 vzponov, med njimi je več kot sto prvenstvenih; je hkrati prvi na svetu, ki je »osvojil« vseh 14 osemtisočakov, kolikor jih naša Zemlja premore. Piše knjige, pripravlja filme, vodi planinske skupine v svetovna gorstva, poučuje v svoji gorniški šoli, sam pa se označuje za »alpinista-svobodnjaka«. Študiral je matematiko, visoke in nizke gradnje, njegovo gorohodstvo pa mnoge preseneča, saj je temu področju znal priključiti tudi bogato založniško dejavnost in film. Messnerja nekateri štejejo za »čistega športnika — plezalca«, medtem ko ga njegovo zanimanje za ledene in peščene pušcave uvršča tudi med raziskovalce, saj je obiskal med drugim tudi Groňlandijo, Antarktiko, Tibet in Južno Ameriko, zanima pa ga tudi »skrivnost jetija«.

Za letošnje leto načrtuje, da bo preplezal južno steno Lotseja (8167 m), ki ga je bila leta 1975 zavrnila. V programu ima tudi prečenje Butana, na filmskem področju pa načrtuje samostojni film z naslovom »Krik s stene«.

Reinhold Messner je ob otvoritvi 30. mednarodne razstave športnih artiklov in športne mode v Münchnu 22. februarja letos prejel znani pokal ISPO. Ta pokal podeljujejo od leta 1971 znanim športnim osebnostim, ki so s svojimi športnimi dejanji za zgled mladim športnikom. Doslej je pokal prejelo 16 svetovno znanih športnikov, med njimi tudi Birger Ruud (1971), Max Schmelling (1972), Sepp Bradl (1973), dr. Josef Neckermann (1978), Pele (1983) in Toni Seiler (1985).

M. K.

V HRIBIH SE DELA DAN

MARJAN RAZTRESEN

Letošnjega 30. aprila ob osmih zvečer bodo na drugem programu ljubljanske televizije začeli predvajati novo izvirno TV serijo, zaradi katere se bodo osem nedelj zapored po 35 minut zbirali pred malimi zasloni planinci, jamarji, naravoslovci, varstveniki okolja in vsi drugi, ki jim je pri srcu narava. Nanizanka »V hribih se dela dan« bo po dolgem času spet čisto planinska serija, kakršne so na televizijah drugih alpskih držav pogostejše, na sončni strani Alp pa je nismo videli menda od koprodukcije z Avstriji o Kugyju dalje.

Serija »V hribih se dela dan« bo opisovala slovensko planinsko pot številka 1 od Maribora do Kopra, dolgo 285 kilometrov, ki sta jih med snemanjem skoraj v celoti prehodila režiser Staš Potočnik in asistentka Katja Breskvar, oba navdušena planinca. Že od prej pozna pot scenarista serije Marijan Krišelj, novinar Radia Ljubljana in bivši urednik Planinskega vestnika, prav tako planinec z dušo in srcem, ki se brez te lastnosti tega dela verjetno sploh ne bi lotil.

DESETLETJE STARA ZAMISEL

»Zamisel o seriji oddaj, ki bi predstavile slovensko planinsko transverzalo, sem nosil v sebi že pred desetletjem in več,« nam je pripovedoval scenarist Krišelj. »Tista leta, ko je še Miloš Macarol vodil uredništvo izobraževalnih oddaj na televiziji, sva se nekoliko pogovarjala o tem, navdušil se je nad zamislijo in tako sem mu oddal sinopsis za serijo. Vendar so moji papirji obležali v predalih, ker televizija za takšno serijo ni imela denarja. Vendar so bili programski ljudje iz ljubljanske televizijske hiše vseskozi za to, da bi takšno serijo posneli.«

Leta 1985, nekaj let pozneje, je Marijana Krišlja poklicala TV režiserka Marija Šeme, mu navdušena povedala, da je bila poleti na delu slovenske planinske transverzale in da se tam kar ponuja gradivo za lepo naravoslovno televizijsko serijo. Svetovala mu je, naj napiše sinopsis — in bila karseda presenečena, ko ji je povedal, da je en tak izvod že na televiziji, da pa ga bo še nekoliko dopolnil. Oddal je torej drugo različico in po enem letu čakanja opustil misel na projekt, ki je bil verjetno bolj planinski kot katerikoli na ljubljanski televiziji doslej. Toda po enem letu so ga s televizije poklicali in se z njim dogovorili, naj napiše scenarij.

»Takrat sem se znašel pred skoraj nerazrešljivo nalogo,« pravi scenarist Krišelj. »Kot môra je ležalo nad menoj, kako naj 285 kilometrov poti, ki pelje po najlepših slovenskih predelih, po pokrajinah, ki ne jemljejo diha le gornikom, ampak tudi geografom, etnologom, krasoslovcem, speleologom, botanikom in drugim naravoslovcem, strnem v osem epizod, dolgih po dobre pol ure. Potem sem le sedel in začel pisati serijo, ki sem ji dal podnaslov »Kontrasti slovenske planinske poti«, ne da bi ta podnaslov kjerkoli zapisal.«

Čeprav je v scenariju predvidel veliko dogajanj, za katera so oder in kulise gore in planinska narava, od ovčarskega bala in miss narcis do srečanja planincev treh dežel in gornikov več republik in pokrajin, matične domovine in zamejstva, pred TV kamero ne nastopajo planinci in drugi iz tega gorskega okolja tako, da bi karkoli razlagali, pojasnjevali, svetovali ali predavali. Pač pa so v scenariju številne lepe, dobre in koristne misli naših planincev, predvsem klasikov slovenskega planinstva, katerih večina je že odšla s tega našega sveta. Te misli spremljajo pozitivne in negativne kontraste — ter mlado planinko in planinca in starejšega planinca (kar je spet kontrast) na njihovih transverzalnih poteh. Tako ti trije kot vsi drugi, ki nastopajo v tej neigrani seriji, pa so kulisa, statisti v tej gorski igri, ki se večinoma kaže v prelepah, pa tudi v manj razveseljivih podobah.

OSEM GORSKIH VEČEROV

Nanizanka se začne pri Ruški koči na Pohorju in konča v Ankaranu, ko je v transverzalo knjižico pritisnjen zadnji žig.

Prva epizoda opisuje in prikazuje Pohorje, druga predel med Uršljo goro in Robanovim kotom, tretja pa ima naslov Pod Grintovci in predstavlja Kamniške Alpe tam okrog Ledín, Češke koče in najvišjih gorá Grintovčeve skupine.

Četrta epizoda bo zelo rožnata: ko bodo predstavljene gore okrog Storžiča in Goliče, bomo hkrati spoznali malone vse gorsko cvetje, ki raste v naših hribih. Za strokovno pomoč pri snemanju te epizode so prosili odličnega poznavalca gorskega cvetja biologa prof. dr. Toneta Wrabra.

Slovenski planinski zgodovini bo posvečena peta epizoda, ki se bo »dogajala« v Vratih, na Triglavu in Slovenski smeri njegove Severne stene (čeprav tam ne gre slovenska planinska transverzala) ter v planinskem muzeju in na Kredarici.

»Po mojem mnenju,« pravi Marijan Krišelj, »je najlepša šesta epizoda, ki pred-

Stoš Potočnik daje še zadnja navodila pred začetkom snemanja ovčjega bala

Foto: Miha Krišelj

stavlja hribe okoli Jalovca in Prisojnika.« — Kaže med drugim Jeseniško plezalno pot, Prisojnikovo okno, vrvež na Vršiču in še mirno planinsko življenje, ki se je ohranilo na Špičku, pa Trento, njeno nekdanje življenje, propadanje (in propad) ovčarstva in staj — in trentarski planinski muzej. — Ob tem je treba posebej omeniti, da je pri snemanju pete in šeste epizode bistveno sodeloval alpinist Marjan Manfreda-Marjon, ki je snemal v Severni steni Triglava in na Jeseniški plezalni poti — »odlično«, kot so povedali glavni ustvarjalci nanizanke, ki so posneto gradivo že videli.

Naslov sedme epizode bo V kraljestvu sedmerih očesc, opisala pa bo (kot je mogoče sklepati že iz naslova) predvsem dolino Sedmerih triglavskih jezer. Poleg tega bo v tej oddaji predstavljen Bohinj in na drugi strani jezera Črna prst (kjer se bodo srečali hrvaški, slovenski in zamejski planinci), ta del poti pa se bo končal na Nanosu, kjer je vsakoletno srečanje planinskih družin. Ob tem bo precejšen del te oddaje posvečen naši planinski literaturi.

Kot meni Marijan Krišelj, je zadnja epizoda ena od najzanimivejših: ob zadnjem delu slovenske planinske transverzale obravnava slovenski podzemski svet, kraške jame in Kras, ki se bo izredno kontrastno predstavil v Škocjanskih jamah, edinih kraških jamah na svetu, ki so samostojno na seznamu svetovne naravne in kulturne dediščine pod okriljem UNESCO. Kajpada bo slovenski kraški svet predstavljen ekološko kritično in hkrati narodno ohranljivo, prvič pa bodo to pot televizijsko predstavljene freske v cerkvi na Gradišču nad Škocjanskimi jamami in Divačo. Celoletna nanizanka se konča s Slavnikom,

plezanjem v Ospu (ob tem je obdelan alpinizem in nekaj meditacij o njem) in zadnjim žigom v planinsko izkaznico ob morju v Ankaranu.

NAŠA SRČNA ZADEVA

Ob režiserju Stašu Potočniku in asistentki režije Katji Breskvar je bil glavni snemalec serije Viki Pogačar in drugi snemalec Janez Kališnik, ki je v drugem delu postal glavni snemalec, potem ko je šel Pogačar v pokoj.

Tako maloštevilna TV ekipa, praktično trije ljudje (pomagali so jim alpinisti kot nosači in helikopter, ki je povezoval tiste delčke poti, ki jih je scenarij preskočil in jih TV ekipa ni prehodila), je bila na slovenski planinski transverzali lansko in predlansko poletje. Skoraj eno leto zdaj v studiu nastaja dokončna oblika serije: čeprav je bilo gradivo posneto po scenariju, je TV ekipa prinesla domov marsikatero podrobnost, ki je v scenariju ni bilo mogoče predvideti, vendar je bila zanimiva in so jo posneli. Tako zdaj v Ljubljani montirajo serijo po novem, nekoliko spremenjenem scenariju.

»To je nanizanka, ki odkriva slovensko deželo takšno, da je mogoče videti, v kako velikanski meri je planinstvo naša srčna zadeva,« pravi Marijan Krišelj, scenarist serije. »Mislim, da nam je to uspelo in da je po tej plati to lepa serija. Po drugi strani pa je to dejanje, ki je vredno planinske pozornosti, posebno če ga gledamo s planinskimi očmi. Mislim, da je uspeh že to, da nam je zamisel uspelo izpeljati.«

Nanizanka o slovenski planinski transverzali, ki se bo s premierno predstavitevjo iztekla s koncem letošnjega šolskega leta in pred začetkom poletnih počitnic, bo lepo vabilo, da bi se sami napotili po teh transverzalnih stezah.

BELA OPOJNOST NAD GOZDNO MEJO

Proti koncu lanskega leta je prišla na obisk od Slovenijo manjša delegacija enega od zahodnonemških naravnih parkov v tamkašnjem visokogorju. Ko so jih gostitelji iz Triglavskega narodnega parka peljali naokrog po slovenskem visokogorju, se gostje niso mogli načuditi: pri nas so marsikje, pravzaprav skoraj povsod, še ohranjeni cvetlični travniki, kakršni so bili včasih vsepovsod, zdaj pa jih posebno na urejenih smučiščih ni nikjer več. Ko so namreč pripravljali strmine okrog gorá za množična smučišča, so jih poravnali, zasuli tam, kjer so bile globeli, in odvzeli zgornji del tam, kjer je štrlel nad idealno ravnino. Čezinčez so nasuli zemljo in vse skupaj posejali s travo, monokulturo, zeleno sicer, vendar brez pisanih dodatkov, po katerih so se včasih razlikovali posamezni gorski travniki in pašniki.

Tako ali drugače je zaradi tega marsikje porušeno naravno ravnovesje: pogosto je bilo treba z bodočega smučišča »pospraviti«² večjo skalo, drevo ali drevesni panj, ki so zadrževali zemljo in rušo, prvi poletni naliv pa je začel spirati zemljo. Vsak oskrbovalec urejenega smučišča ve, kako velike so tudi takšne težave, s katerimi se ubadajo vzdrževalci smučarskih prog pod žičnicami.

Tisto, česar ni uničil kisel dež in včasih prav brezobzirni gozdarji, pomagajo uničevati ljudje v imenu turizma in športa. Vendar se ljudje, ki drvijo po »smučarskih avtomobilskih cestah«² z vrhov v doline, sploh ne zavedajo, da so hotelirji in žičničarji izključno zaradi njih naredili takšne rane v občutljivo podgorsko naravo

SELITVE IZPOD ŽIČNIC

Ko sneg pokrije urejena smučišča, nihče niti ne pomisli na to, kako velike rane se od pozne pomladi do zgodnje zime kažejo v tako urejeni pokrajini: ko je pokrajina na debelo pobeljena, so te rane za vse skupaj lanski sneg in nihče niti ne pomisli nanje.

V časih naših dedov nihče pri nas ni niti pomislil na to, saj so se smučarska središča razvila pri nas (in po svetu) šele v zadnjih dobrih dvajsetih ali tridesetih letih. Ko so se začela razvijati, smo bili kar navdušeni nad njimi, ko pa so postajala vse večja in so vse bolj kazila naravo, smo bili do njih prizanesljivi le pozimi, ko so bile rane skrite, posebno poleti, ko so se z gorskih vrhov kazale kot grde pokveke, pa smo jih močno kritizirali. Šele takrat, ko je bilo žrtvovanih kdo ve koliko dreves, ko je bila popolnoma spremenjena

struktura tal in ko tla niso mogla več zadrževati nujno potrebne vode, so posebno varstveniki okolja dvignili glas.

Vendar so bili enako glasni zagovorniki modernizacije turizma: saj ne moremo, za božjo voljo, capljati za svetom, ki ima kilometrska smučišča, na katerih se vrti stotine žičnic ne glede na to, ali je narava dala kaj snega ali ne, saj ga lahko dovolj izbruhajo snežni topovi! In ker je smučati prijetno, so kmalu skoraj povsod pri nas obratovala urejena smučišča, in sicer na skrajnih mejah svojih zmogljivosti.

Zaradi gneče so začela marsikoga odvracati od svojih lepo povajanih strmin. Poleg tega se zna večina današnjih smučarjev smučati veliko bolje, kot so se znali smučarji eno ali dve generaciji prej — in tako so se nekateri začeli umikati na robove urejenih smučišč, kjer sneg ni povajjan, kjer raste marsikaj in kjer je veliko več prostora za vijuganje. Dokler takih smučarjev ni bilo veliko, so naredili razmeroma malo škode. Ko jih je vse več, z ostrimi robniki porežejo mlado drevje, če je malo snega, pa poškodujejo travno rušo in uničijo še marsikaj drugega, kar raste okrog urejenega smučišča.

Ali torej marsikdo od teh smučarjev postane turni smučar? Seveda ne. Večina se jih zadovolji le s smučanjem na robu smučišča.

Vendar postaja to začarani krog: urejeno smučišče postane premajhno, zato se z njega umaknejo nekateri smučarji, ljudje, ki hočejo poskrbeti za napredek turizma, razširijo smučišče in postavijo še kakšno žičnico, nekateri pa se spet umaknejo z gladkih strmin na rob — in tako dalje. Varstveniki okolja, kamor spadamo tudi planinci, so zato prepričani, da bi lahko po vseh slabih izkušnjah in po vseh uničevalnih posegih v gorsko naravo te posege morali zavreti, kajti dosežena je meja, prek katere ne bi smeli več pustošiti narave — ali pa se moramo zavestno odločiti, da bomo nekatera območja žrtvovali v te namene. Nikakor pa ne bi smeli dovoljevati takšnih posegov v tiste dele gorske narave, ki so kljub vsem napadom ostali nedotaknjeni. To je naloga urejalcev prostora — in enako politikov.

Zakonodaja bi morala biti taka, da ne bi dovoljevala začetka obratovanja žičnic na urejenih smučiščih, če bi bilo na njih pre malo snega, saj bi smučarji nujno poškodovali vegetacijo in povzročili poznejšo erozijo. Ko bi urejali smučišča, zanje ne bi smeli žrtvovati gozdov, kot so jih doslej. Prav tako ne bi smeli žrtvovati hu-

musnih tal, ki zadržujejo vodo, naposled pa naj bi korekture pokrajine omejili na najmanjšo možno mero; če bi bilo zaradi tega že treba odstraniti rastlinstvo, bi morali ta del zemlje ponovno takoj ozelečiti.

BON-TON NA SNEGU

Vse to je bilo treba povedati, da bi preskočili s smučanja na urejenih smučiščih na turno smučanje, kjer se smučarju odkriva prostrana gorska narava, ki je vsaj pozimi brez človekovih vplivov.

Turni smučar mora vedeti, da so se rastlinske zvrsti v gorah v izjemnih klimatskih pogojih tisočletja, najpogosteje od zadnje ledene dobe dalje, prilagajale na življenje tam zgoraj. Pač odvisno od zemlje in višine so se različno razvijale posamične rastline in rastlinske zvrsti in združbe. Vsi dobro vemo, kakšno razdejanje povzročijo naravne majhne in velike katastrofe, ki so v gorskem svetu kar pogoste. Če take katastrofe povzročajo še človek, pomeni to vsaj dvakrat tolikšno razdejanje. Posebno na območjih, kjer hodi ali se smuča veliko ljudi, povzročajo kar znatne škode, in sicer predvsem na talni vegetaciji, na mladem gozdu ter na tratah in pašnikih. Ostri robniki smučí preprosto pobrijejo mlado drevje in travno rušo, pogoste take poškodbe pa pripeljejo do izumiranja rastlin. Če se podajamo na smučanje v visokogorje, ko je tam premalo snega, naredimo skoraj nevede vse to, posledica pa je poznejša erozija tal.

Na vse to naj bi mislili, ko se s smučmi podajamo na ture. To še posebno velja za smučanje spomladi, ko ponekod sonce že pobere sneg.

Smučarji po neurejenih smučiščih naj bi poleg tega pazili, da ne bi vznemirjali divjih živali. Tiste, ki ne prezimujejo, so pozimi posebno veliki varčevalci energije; vsakršna presenečenja jih zato spravljajo v paniko in beg. Zato naj ne bi smučali tam, kjer naletimo na sledove divjih živali, izogibali pa naj bi se tudi znanim pitliščem živali, ki jih je uredil človek, in delom pašnikov, ki jih ni pokrila sneg.

Ko se že odločimo za smučanje na neurejenih smučiščih, naj torej ne bi bili pozorni samo na to, da bi se izognili strminam, kjer lahko grozijo snežni plazovi, ampak bi morali paziti tudi na gorsko rastlinstvo in živalstvo.

Naposled seveda ne bi smeli biti brezobzirni tudi do prebivalcev naselij pod gorami.

SVET TIŠINE NAD GOZDNO MEJO

Nobenega dvoma ni, da skoraj nobena od oblik smučanja ni čisto brez posledic za naravo, posebno še tedaj, če gre za smu-

čarske množice. Nobenega dvoma tudi ni, da je vsako urejanje smučarskih prog neusmiljen poseg v naravo, tako da skoraj nujno propadajo dragocena življenjska okolja.

Sicer pa gornik, ki je turni smučar, najpogosteje natančno ve, kaj sme in česa ne sme. Toda ali to vedo smučarske množice, ki bi se utegnile neke lepe zime spraviti na smučanje v gore, kot so se začele nekega lepega poletja zgrinjati na nekatere gorske vrhove? Na urejenih smučiščih je mogoče lažje vplivati nanje in omejiti njihovo uničevalno dejavnost na teptane proge. Če jih vsaj posredno ne usmerjamo po celotnih prostranih gorah, jih lahko imamo neprestano pred očmi in jih nadzorujemo.

Iz tega prispevka bi bilo mogoče razumeti, kot da so smučarji, tudi turni, največji uničevalci gorske narave. Seveda to ni res, saj je na koncu koncev smučanje le eden od vidikov turizma, marsikateri drugi vidik pa ima v naravi prav tako svoje delovno torišče. Zato ne pomagajo posamične rešitve, ampak celosten koncept,

Nad gozdno mejo smučarju ni treba imeti slabe vesti, da bo s svojo športno dejavnostjo škodoval naravi

pri katerem bi sodelovali vsi prizadeti. Čeprav se pri nas smučarska zveza ukvarja pretežno z drugimi rečmi in skoraj nič s turnim smučanjem, ki še vedno sodi pod streho planinske organizacije, bi bilo nemara le smotrno sodelovanje med obema organizacijama na tem področju, da bi tudi zanamcem zagotovili smučanje po gorskem svetu.

Vsekakor pa mora tisti, ki se smuča po gorskih prostranstvih po neurejenih smučiščih, natančno vedeti, da mora upoštevati določena pravila igre, o katerih smo že govorili v tem prispevku. Vsakdo naj bi

čisto prostovoljno upošteval ta pravila in ne šele takrat, ko bi kdo nad njim dvignil prst grožnje.

Sicer pa velja takšno obnašanje predvsem za smučanje v gorskih gozdovih in morda še kakšnih dvesto metrov nad gozdno mejo. Višje so primerni tereni za turno smučanje le takrat, kadar je tam dovolj snega, ki zalije drobne oblike gorskega reliefa in na debelo pokrije tudi vse visokogorske pašnike in trate. Kdor se je odločil smučati tako visoko, lahko zares uživa v brezmejni zimski opojnosti, pač glede na svoje telesne sposobnosti in smučarsko znanje.

RESNIČNA PRAVLJICA, PRIMERNA ZA DANAŠNJI ČAS

PTICE NE UMIRAJO ZA ŠALO. UMIRAJO ZARES

DUNJA HORVATIN

V mladosti vsakega od nas je bilo obdobje kavbojev in Indijancev, ko smo požirali knjige Karla Maya, filmska industrija pa se je na vse kriplje trudila, da bi z različnimi spektakli popačila sliko realnosti in nas zvabila v kinematografske dvorane. Kaj bi bil na koncu koncev John Wayne, če ne bi bilo podlih Komančev, krvoločnih Apačev in z bojnimi barvami pobarvanih Chayanov?

Zgodovinsko krivico je nemogoče popraviti, lahko pa pokažemo nanjo.

Zaradi nekega naključnega in nevsakdanjega poznanstva so se enkrat za vselej razbile moje karlmayevske predstave o Indijancih, začinjene s holywoodskim perjem in slabim naglasom angleškega jezika. Podoba razgaljenih krdel rdečkožcev je za vedno zbrisana z mojega filma o tem maloštevilnem narodu, katerega obstoj je karseda vprašljiv; o tem narodu, ki je od nas oddaljen tisoče milj, vendar je nekako blizu in vtkan v otroške igre naših dvorišč, gozdličkov in trat. Zato naslednjih nekaj vrstic posvečam znanstvu z nekim izrednim človekom, bojevnikom za obstoj svojega naroda, borcem proti umiranju gozdov, vodá in ptic — in za obstoj celotnega človeštva.

Na eni od strani mojih poslovnih beležk iz septembra lanskega leta poudarjeno štrli ven zaradi velikosti in načina napisan podpis Jim Russel. Te tople septembrske dni je bil v Ljubljani 18. svetovni kongres gozdarstva, moj znanec pa je bil — brez vsakega pretiravanja — najzanimivejši in najpozorneje poslušani govornik. Zato ni nenavadno, da je bil najbolj iskani sogovornik novinarjev — in osamljeni sprehajalec po stezah Rožnika in Tivolija. Tam

sem neko popoldne s fotografskim aparatom pred nosom in klečé v travi čakala na pozo lastovičjega repa, na prekrasnega metulja razkošnih barv. Iz trave se je na moje zaprepasčenje dvignila črna glava Indijanca.

— Da po naključju ne igrate Winetouja? — sem zarenčala nanj, karseda jezna, ker mi je metulj zletel iz objektivna.

— Pa vi? Da se morda ne spoznate na branje sledov? — je odgovoril v tekoči angleščini.

Tako, igralec torej! Sprejela sem igro in mu zabrusila:

— Da, ravno sem na sledi veličastnemu primerku pobeglega grizlija.

Tako se je začelo moje nenavadno znanstvo in prijateljevanje s pravim pravcatim Indijancem temno bakrene polti in svetlečih se črnih las, spletenih v dve dolgi kiti.

— Pripravljam govor, — mi je na kratko pojasnil.

Nič mi ni bilo jasno, niti Indijanec na Rožniku, niti njegov govor v travi — brez kakšnih zabeležk, svinčnika in papirja.

— Čez dvajset minut bom na vrsti. Lahko greš z menoj.

No, to bi pa res rada slišala!

Od tam do kongresne dvorane je dobre pol ure prav hitre hoje, midva pa sva prispela v manj kot dvajsetih minutah. Sedla sem se na prazen stol ob vhodnih vratih, medtem ko se je Jim s korakom mačka podvzval skozi prepolno dvorano na govorniški oder. Govoril je mirno, jedrnat, prepričljivo, brez odvečnih besed. Njegov nekonvencionalni način izražanja je obrnil vse obraze h govorniškemu odru. Ko je pripovedoval o umirajočih gozdovih, je bilo mogoče na obrazih — kot pred filmskim platnom — opaziti grozo. V pre-

sledkih je bilo v dvorani slišati brenčanje zablodele žuželke, nato pa izbruh ploskavanja. Okrog Indijanca so se prerivali novinarji in mahali z beležkami in mikrofoni. Hotela sem izrabititi grečo in neopazno izginiti. Bila sem zmedena zaradi Indijancevega izrednega govora. Še malo prej pa sem ga imenovala grizli!

— Hej, počakaj me, grem tudi jaz! — sem zaslišala izmed vrat in vedela, da bi ta »hej« lahko pomenil samo mene, saj mu nisem povedala svojega imena.

— S čim pa sem si pridobila naklonjenost Velikega medvedjega srca? — sem hotela vse skupaj obrniti na smešno, da bi pridobila čas in se izvlekla iz te neprijetne situacije.

— Nimaš bojnih barv na obrazu, — je odgovoril z običajno mirnostjo.

Medtem se je med vrati pojavilo nekaj novinarjev. »Meeting« je bil neizbežen, zato smo vsi skupaj posedli okrog mize v predvežju. Preden je Jim odgovoril na vprašanje, je vedno za nekaj časa umolknil, se zamislil, se zagledal nekam daleč, potem pa se je nasmehnil in potrpežljivo odgovarjal. Bil je živa enciklopedija zgodovine, zaradi tekoče angleščine pa mu je lahko zavidal tudi marsikateri od prisotnih predstavnikov tiska.

Predniki sedanjih Indijancev so v iskanju hrane prišli iz Sibirije prek Beringovega preliva in si dvanajst tisoč let utirali pot po dolini reke Yukon po vzhodni strani Skalnega gorovja proti jugu do Srednje in Latinske Amerike.

— Kako ste imenovali Ameriko pred prihodom belcev? — je provociral eden od novinarjev.

— Naša, — je na kratko odgovoril Indijanec na sebi lasten način.

Med zadnjim popisom so našeli manj kot poldrugi milijon Indijancev, kar je komaj poldrugi odstotek celotnega prebivalstva Amerike. V tem številu je zajetih približno 280 plemen, ki so jih po krvavih spopadih in prav takšnem premirju leta 1885 strpali v rezervate. V rezervatu plemena Yakimov, ki mu pripada Jim, je 7000 prebivalcev, je pa v zvezni državi Washington.

— Indijanci nimajo pisanega jezika?

— Imamo jezik, ki se prenaša iz roda v rod, od ust do srca, od srca do srca, — je pojasnjeval Jim. — Sporazumevajo se lahko samo plemena, ki so si ozemeljsko blizu, ki se na prostoru rezervata srečujejo, ko nabirajo zdravilne rastline in plodove.

Glede na to, da je njihovo življenje tako zelo odvisno od narave, so Indijanci nad vse zaskrbljeni zaradi njenega vsakodnevnega onesnaževanja. Narava je del njihove vere:

— Verujemo v naravo, kot vi verujete v boga. Pleme Yakimov živi na bregovih reke Kolumbije, ki daje obilico svežih rib. Vi imate katedralo, mi pa imamo goro

Adams ali Patho Te, kot se imenuje v jeziku Yakimov. Za pleme Yakimov je Patho Te sveta gora, ker jo je Stvarnik postavil tja, da iz nje izvira življenje.

Tudi mi imamo svoje Sljeme, sem si mislila (avtorica tega besedila je iz Stubičkih Toplic v Hrvaškem Zagorju; op. ur.), toda že zdavnaj življenje prebivalcev pod njim in okoli njega ni z ničemer povezano s

Temne sence nad gorovji sveta

Ogrožanje nekaterih najlepših gorskih predelov na svetu je bila tema posvetovanja, ki ga je v Münchnu pripravila komisija za varstvo gorá pri Mednarodni planinski organizaciji UIAA. Naslednjih šest regij z vsega sveta je komisija ocenila kot »posebno akutno ogroženih«:

FRANCIJA: Načrtovanje ogromnega turističnega kompleksa v gozdovih in visokogorskem predelu Saleve.

VELIKA BRITANIJA: Vnovična stremljenja, da bi uredili smučarski cirkus na Škotskem (severni rob ledenika Cairngorms).

ŠPANIJA: Ureditev mreže žičnic na doslej neobremenjenih območjih v regiji narodnega parka Picos de Europa.

PAKISTAN: Preureditev svetovno znane »Pravljíčne trate« v podnožju Nanga Parbata v turistično središče.

TIBET: Gradnja avtomobilske ceste v doslej nedotaknjemem, izredno občutljivem gozdnem predelu v območju najvišje gore sveta, Mount Everest (Sagarmata) v dolini Kama.

NEPAL: Izropanje ali uničenje ekološko dragocenih gozdnih predelov v dolini Barun v senci Makaluja.

Komisija za varstvo gorá pri UIAA bo odgovorne v teh deželah s posebnim pismom opozorila, naj se odpovedo omenjenim projektom ali pa — kolikor je le mogoče — pazijo na ohranitev naravnih pogojev v omenjenih predelih. Komisija za varstvo gorá pri UIAA bo za to varstvo zastavila vso svojo besedo. Ta podpora bo seveda tudi v tem, da bo dala na voljo svoje svetovalce za turizem in za razvoj.

Nadalje bo še posebej poudarjeno, naj bi se načelno pred vsakim načrtovanjem česar koli v občutljivih gorskih predelih lotili podrobne poskusne raziskave, v kateri bi proučili vse vplive na okolje, vse pozitivne in negativne vidike kakršnihkoli načrtov in vse te rezultate javno razgrnili.

Naposled zahteva komisija od vseh dežel, ki imajo gorske predele, naj upoštevajo Načela regionalnega planiranja odbora Evropske skupnosti iz leta 1988.

tem gričem. Razen z barbarskimi pohodi sekačev (in še drugih) na sekanje smrečič pred koncem leta, z odhodi lovcev in krivolovcev na ubijanje iz veselja, z motoriziranimi planinci in tistimi, ki pravijo, da to so — za njimi pa ostajajo kupi »civiliziranih« smeti. Tudi naše Sljeme ima veliko izvirov čiste in okusne gorske vode — in povsod okoli njih sledove človeške nemarnosti, ki se jim ni mogoče izogniti. Žal bomo vse to danes zamolčali.

Do pred nekaj leti je bil Jim Russel vodja plemena, zdaj pa vodi organizacijo, ki se bojuje proti gradnji odlagališča jedrskih odpadkov na meji rezervata.

— Vidite, človek je kot drevo: kolikor starejši postaja, toliko več izkušenj in znanja ima, njegovo bistvo pa ostane kot drevnesni stržen nespremenjeno. To bistvo — to je človekova vera, kultura, spoštovanje pravil, ki so nam jih zarisovali predniki, da bi jim lahko sledili, — je pojasnjeval Jim. — Zato indijanski starši učijo otroke hoditi po dveh stezah. Ena je shojena steza prednikov, druga steza prišlekov, belcev. Vedno sta vzporedni, vendar se nikjer ne dotikata. Otroci v rezervatu so prikrajšani za prave podobe zgodovine svojega naroda, prvobitnega na ozemlju Amerike, kajti zgodovino piše zmagovalec, ki je številčno močnejši in tudi sicer krepkejši.

— Kako se počutiš v naši deželi? — je vprašal eden od novinarjev.

— Na vsakem koraku se vidi, da ima vaša kultura bogato zgodovino in ljudi, ki jo spoštujejo. Ko sem se sprehajal po Ljubljani, me je zaskrbelo usoda rib v reki, ki teče skozi mesto, kajti voda je očitno onesnažena. Tudi drevje umira zaradi onesnaženega zraka. Nad mestom vsako jutro visi oblak megle in dima. V parku sem gledal fante, kako so za šalo metali kamenje v ptice. Toda ptice ne umirajo za šalo. Umirajo zares. To bi jim starši morali dopovedati.

Za trenutek je umolknil, nato pa je nadaljeval:

— Živimo v pajčevini življenja in kar storimo pajčevini, storimo tudi sebi. Človek hitro reagira na krutost do živali pa tudi na krutost do človeka, ko pa gre za celotno človeštvo, ostane brez moči. Pleme Yakimov je zapriseglo, da bo varovalo naravo in je ne bo ohranilo samo za otroke, ampak za tiste generacije, ki bodo prišle za njimi.

Ves čas druženja z Jimom Russelom sem poskušala razvozlati, po čem se tako zelo razlikuje od drugih. To nista samo dve črno sivi kiti, ki mu segata do pasu, niti barva njegove kože, ki je barva zemlje, na kateri živi, niti jezik, v katerem sva se pogovarjala, saj je bil to za oba posojen, tuj jezik. Šele na Brniku, ko je odhajal, mi je postalo jasno: ponos. To je tisto! Po-

nos zaradi tega, kar je. Še nikoli nisem videla človeka, ki bi hodil bolj zvravno od njega, naravnost po prvi stezi, ki mu jo je narisala dediščina prednikov; človeka, ki bi z vsakim gibom in besedo izražal toliko ponosa in dostojanstva kot ta Indijanec iz kraljestva gore Patho Te, nemurni bojevnik za bistro reko, svež dah gozdov, neovirano petje ptic, za jutrišnji dan Človeštva.

Z gibčnimi koraki, vzravnani in reseni je stopal k letalu, ki ga bo odneslo proti njegovi daljnji domovini pri izvirov reke Kolumbijije. Za smrekami se je na zahodnem nebu, obarvanem z rdečilom, ostro risal temen obris Triglava.

— Hej, »rdeči brat«, ali nimamo istih božanstev? Ali ni tvoj Stvarnik, tvoj Veliki Manitou, nekako v sorodu s temle tukajšnjim božanstvom poganskih Slovanov, ki počiva na vrhu Triglava, z božanstvom Vode, Zemlje in Zraka? — sem mu zaklicala, vendar me že ni mogel več slišati. Toda hotela sem mu povedati, da je bilo za stare Slované božanstvo Vode, Zemlje in Zraka svetinja. To pomeni, da bi moralo taisto veljati tudi za nas, ker smo njihovi potomci.

Boljščala sem proti severozahodu, da bi mogoče le zaznala obrise Aljaževega stolpa, okrog katerega smo pred slabim mesecem dni posedli v krogu: Zágorci poleg Nizozemcev, dva Japonca, nekaj slovenskih izseljencev iz Pensilvanije, skupinica Čehov in nekaj planincev iz beograjskega PD Pobjeda... V krožnem toku se je nekako znašla kdo ve čigava čokolada, prav čudno ploščata, vrv na zadnjici »prvopristopnika« — in ponujene roke prijateljstva vsem rasam, barvam in narodnostim. Vera? Toda saj pripadamo istemu božanstvu, istemu verovanju! Šele zdaj mi je to jasno.

Veliko letalo je stalo na vzletni stezi in z oglušujočim hrupom oznanjalo, da se bo čez nekaj trenutkov dvignilo v nebo. Prvi mrak je prižgal luči. Prav hitro me je hudournik avtomobilov potegnil vase in me neprizanesljivo ponesel proti mestu, v katerega reki umirajo ribe, v katerega parkih venejo drevesa in vse tiše pòjejo ptice...

Toda ptice ne umirajo za šalo.

Umirajo zares, mar ne?

(Naše planine)

Planinski vestnik še vedno išče Janka Mlakarja sedanjega časa: kako radi bi se v teh resnih in težkih časih skupaj nasmejali planinskim dogodivščinam, ki doslej še niso bile opisane! Ker seveda vse prispevke honoriramo, je to hkrati lepa priložnost, da si že z malo daljšim prispevkom plačate naročnino na PV. Vsekakor velja poskusiti!

RAZMIŠLJANJA S POTI

RAZEN SLAVE NISMO NIČ ZAMUDILI

HELENA GIACOMELLI

Govorijo nam (kadar vročični po soncu, zvezdah segamo), da smo že marsikaj zamudili. Ker smo se menda prepozno rodili.

Kajti ko z vrha Kočne, Skute, z vrha neke gore pač (kjer se je s korakom ustavljal tudi čas), zasanjani strmimo v razgrebene skalne obline (ki so kot gube zgodovine), nas spreleti misel: »Nekdo je že pred nami, prvi, razpihal stoletni prah s kamenin in vanje vtisnil svoj spomin.«

In misel (kot blagi veter) razpira gube zgodovine:

So se torej ti pred nami, planinci in alpinisti preteklih dob, rodili še pravi čas, da so za sebe (in tudi za nas) odkrili v gorah skoraj vse, kar je bilo še zakritega? Se niso kljub temu le prekmalu rodili — za vzpone čez stene 6+, 7 ali A1 ocene? Za proste devetice in desetice? Za ledene stene in v večni led okovane daljne vrhove, grebene? (Tu se še leskečejo kristali slave: mrzli in mavrični v deviški lepoti med BITI ali NE BITI.)

Toda pri nas (še misel kot popotnik čez sončne vrhove blodi) je pretekli čas že zarisal prve stopinje: mi ne moremo biti več prvi, ki je stopil na ta in ta vrh, se prvi povzpeli čez to in to steno (za tisti čas z visoko oceno poguma in drznosti, čeprav se danes v njej blestijo že težje smeri). O nas pač ne bo v zgodovini niti take sledi, kot jo veter pusti, ko zaveje čez nepokošeni travnik. Pozabljeni bomo, kot da se sploh nismo rodili. (Kaj komu mar, če smo v gorah svoje srce pustili!) Nas grize ta misel? Čemu? Menda nam ni gora le slavalok zmage? Ali pa?

Če pa bi rad z goro kot s prijateljem v tišini pokramljal in se razkrojil v nje miru, ti ni žal, da nisi prvi ali drugi stopil — morda — na Triglav. Saj tudi danes, v pozni jeseni, ko blage meglice kot mlečne tančice zastirajo iz doline pogled na vrhove (strahove ali bogove davnine), ali pozimi, ko samota pomete z grebena vse hrupne glasove in veter na njem zgradi snežne valove opasti, lahko stojiš na njem tudi sam. (Pametneje pa je, da sta vsaj dva.) In zdí se ti, da si, drobena pika, pravzaprav prvi na vrhu. Ker je Triglav tedaj samo gora. Kot Jalovec, Razor — gora pač. Ki ima vsakokrat, ko se nanjo povzpneš, drugačen obraz v odsevu neba. (Nas moti železno okovje? Malo že, saj včasih gre tudi brez pomoči jeklenih vrvi po skalah navzgor in čez greben.)

Kajpak (nihče nam tega ne brani) lahko vselej skrenemo z zaznamovanih in varovanih poti na brezpotja, kjer si človek sam izbira smeri. Za to pa je treba, priznamo si, že malce več poguma.

Pa ga premoremo vsi?

Malo nas je strah (če hodimo čisto sami), da bi se izgubili, ko se v gozdu ali čez pašnik lovske poti razpršijo na vse strani in se na skalo ne vtisne nobena sled.

Pa tudi ne znamo kar tako najti prehoda čez steno. Nismo se namreč vsi učili, kako se ravna z vrvmi, kako se klin varno v razpoko zabije (menda takrat tenko zavzveni), da se vanj vponka in vrvi vpne, kako se prerinemo skozi trebušaste ali spolzke kamine, se plazimo skozi režeče zajede, se preliščimo čez ozke počli, kako se kot pajek na prstih obvisi (kadar zanihaš na meji nemogočega), kako brez vrtoglavice pokonci prečimo »božanske« ali druge police, se povzpnejo na ošiljene grebenske konice...

...ne, tega res ne znamo in ne zmoremo vsi. (Še sreča, mi šepče neki glas, sicer bi bila tudi tu že strahotna gneča.)

Smo pač prepozno odkrili slasti takih poti (ko se mladostna neugnanost v resnobni zrelosti razdrobi). Menda so se prijazne sojenice takrat, ko so k nam namerile svoj korak, v mestni megli izgubile in so drugemu v zibel položile ta dragoceni zaklad.

Nam pa so (ko so odkrile svojo zmoto) v tolažbo in dober namen pustile priprta vrata, da si poiščemo svoje, četudi že »uhojene in nadelane« stezice:

- ko si z roso obrišemo mestni prah z oči, se nam pogled zjasni,
- ko sije sonce, se vanj potopimo in nikar ne zastrimo njegovega sija s čemerno mislijo: »Kaj bo, če ga teman oblak prekrije?«,
- kadar brije veter iz nasprotne smeri, gamsi kot kipi sredi plazu ali na skalnem roglju stojijo in radovedno k nam navzdol strmijo,
- ko na vrhu gore sami ali s prijateljem v razkošju dneva obsedimo, se vsi »zakaji« razblinijo v neskončni milini trenutka,
- če se nam na koncu poti na avtobus ne mudí, si naberemo še malce planinske rese, mahu ali materine dušice — za »prehlajene« in mrzle zimske urice.

Smo se res prepozno rodili? Smo (razen slave morda) še kaj drugega zamudili?

NOČNA POT MED DVEMA SORAMA

BOJAN TOLLAZZI

Verjetno je minilo že več kot deset let, odkar sem v Splitu pred vhomom v Vojno pomorsko bazo Loro spoznal polkovnika Janeza Lušino-Malija, prvoborca iz Cankarjevega bataljona in udeleženca dražgoške bitke. Takoj sva si bila blizu, kot da sva stara prijatelja. Čez nekaj dni mi je že poslal knjigo »Dražgoška bitka«, ki sem jo z zanimanjem prebral. Po novem letu pa mi je Janez poslal kolajno s svilenim trakom, namenjeno zmagovalcem akcije »Po stezah partizanske Jelovice«, čeprav si je nisem prabil. Zato sem mu v pismu poleg zahvale napisal tudi to, da enkrat zagotovo pridem v Dražgoše, da si to kolajno prislužim.

Leta pa so tekla. Toda lani sem na dan svečanosti le prišel v Dražgoše. S planinci PD Ljubljana Matica sem prehodil pot od Železnikov do Dražgoš. Čeprav še ni bilo tisto, kar sem Janezu obljubil, sem dobil pregled nad tem, kako vsa ta tekovanja in pohodi potekajo.

OBJEM TOPLEGA GOZDA

Bila je sobota, 7. januarja letos. Ob pol desetih zvečer smo se člani PD Logatec zbrali pred hotelom Krpan in se odpeljali visoko v hribovje Dolomitov, na Pasjo ravan. Pred hišo kmeta Koširja — kmetija stoji 760 m visoko — je že bilo zbranih veliko planincev in drugih udeležencev pohoda.

Krenili smo v mrzlo januarsko noč brez mesečine, vendar polno zvezd in megle po dolinah. Ura je bila enajst. V Dražgoše naj bi prišli naslednji dan približno ob desetih dopoldne. Torej enajst ur pohoda čez hribe in doline, med tem pa naj bi v vasi Breznica, ki je nekako na pol poti, dve uri počivali...

Od partizanskih časov sèm nisem bil na tako dolgem nočnem zimskem pohodu. Resda sem marsikatero takšnole noč brez mesečine prebil z ladjo na razburkanem morju, kjer so divjali zimski viharji, toda pohod je nekaj čisto drugega.

Najprej smo kar dolgo hodili po makadamski cesti in ovinke rezali z bližnjicami kar počez, prek zmrznjenih strmih senožeti. Zatem smo s ceste zavili v gozd. Prijetno toplo je bilo v njem. Šele tu smo se zvrstili v pravo partizansko kolono in prižgali žepne svetilke. Kako pravilna je bila kolona sredi temnega gozda! Videle so se le premikajoče se svetilke. Po dobri uri hodá smo prišli do velikega gospodarskega poslopja tik ob gozdu, malo pozneje pa do

lovske kočé, ki stoji na pobočju, odprtem tja proti severovzhodu. Koča je bila polna lovcev; vsa okna in vrata so imeli na stežaj odprta, vriskali so in nas pozdravljali. Mi pa smo jim mahali s svetilkami in hiteli dalje v noč.

Kmalu za lovsko kočó smo spet zavili v gozd, pred tem pa globoko v dolini videli avtomobilske žaromete. Daleč je še Poljanska dolina! Toda že po polnoči smo prišli v Poljansko dolino, prej kot sem si mislil. Travniki in njive — vse je bilo prekrito z bogato slano. Videti je bilo, kakor da je zapadel sneg. V gozdu smo se počutili na toplem, zdaj pa je bil mraz vse-naokrog. Pred mostom čez Soro, ki se je zmrznjeno valila po dolini, je bil krajši počitek: toliko, da smo se zbrali. Pred nami je bila vas Zminec, tako so rekli, počivali pa smo le dobrih petnajst minut.

NOČ BREZ SPANJA

Naprej! Na križišču smo prišli na asfaltirano cesto Škofja Loka—Žiri, toda asfalta je bilo kmalu konec: zavili smo desno v temačno in strmo grapo. Steza je bila ozka, široka le za enega. Grizli smo kolena, kot se reče, in kolona se je malo razvlekla. Toda po manj kot dveh urah hodá smo na vrhu hriba zagledali hišo z razsvetljenimi okni — in potem še dve, tri hiše, vse z razsvetljenimi okni. Čakajo nas! Ura je bila blizu treh zjutraj, vas pa Breznica pod Lubnikom, 693 metrov visoko.

Porazdelili smo se po hišah. Naša skupina, Janez, Franci, Danijel in jaz ter še kakšnih deset planink in planincev se je udobno vselila v komaj zgrajeno garažo. Udobje, da je le kaj: nalašč za nas narejene klopi, mize, zraven pa električna peč. Prinesli so nam dva velika lonca vročega čaja, pa še obvestili so nas, da bomo počivali do petih zjutraj. Kako smo bili veseli! V skodelice čaja smo vlili kar precej domačega žganja — za veselje in »ogrevanje«. Po čaju pa nismo zadremali, kot sem mislil. Še na misel nam ni prišlo spanje. Pripovedovali smo si dovtype in se smejali, skratka, imeli smo »veseli večer«, čeprav je bilo že jutro.

V takšnem razpoloženju je čas kar prehitro minil. Ko je bila ura pet zjutraj, smo se odpravili naprej.

Najprej smo dolgo hodili po makadamski cesti, ki se je vzpenjala, pri neki kmetiji (verjetno je bilo pri Zalubnikarju) pa smo se pričeli spuščati po strmi gozdni stezi, ki se je vijugala v Selško dolino.

Kmalu so se globoko spodaj pričeli prikazovati obrisi osvetljenih poslopij. Imel

sem občutek: če mi spodrsne, bom pri-
letel točno na eno od streh. To je bila
hribovska vasica Tomaž nad Praprotnim.
Nekatera okna so bila že razsvetljena. Čez
senožeti, ki so bila pokrita s tenko plastjo
snega, smo hoteli dalje v dolino, kakor
da nas dan ne sme ujeti v teh hribih. Po
strmi gozdni stezi smo se spustili v Pra-
protno v Selški dolini, kjer je sredi vasi
stala okrašena novoletna jelka. Po krajšem
počitku smo čez majav most čez Selščico
po nič kaj prijetni stezi stopili desno v
strmo pobočje. Pa je bilo tudi tega »trp-
ljenja« konec. Prek senožeti, pokrite s
snegom, smo se približevali vasi Ševlje.
Bilo je tik pred zoro, mráz je pritisnil z
vso močjo.

Sedem je bila ura, ko smo prišli v Ševlje.
Pod dolgim kozolcem nas je organizator
pohoda pogostil z vročim čajem, golažem
in kruhom. Kako je tehnolo!

Medtem se je naredil lep, jasen, sončen
dan.

NA GLAVO SEM SI DAL TRIGLAVKO

Naprej! Na čelu kolone je zaplapolala za-
stava slovenske planinske zveze, ki jo je
nosil postaven planinec. Stopali smo za
njim v blage strmine, po gozdnih stezah in
kolovozih, se vzpenjali zložno, zavedajoč
se, da nas čas ne lovi in da bomo v Dra-
žgošah čez tri ure. Pot nas je peljala mimo
vasi Zabrekve, ki se je vgnezdila v strmem
pobočju, in kmalu začeli sestopati skozi
mlad smrekov gozd. Žal nam je bilo višine,
na kateri smo bili, zavedajoč se, da nas
zopet čakajo strmine. Bili smo pod po-
bočjem bukovega gozda, jugovzhodnega
dela Jelovice. Čelo kolone je že bilo vi-
soko nekje na grebenu. Strma steza, po
kateri smo hodili, je bila postлана s suhim
listjem, ki je prijetno šuštel pod nogami.

Tekla je že enajsta ura našega pohoda.
Iz smeri Jelovice smo zaslišali rafale brzo-
strelk. Vedeli smo, da so to rafali tek-
movalnih ekip, ki to leto tečejo brez smu-
či »Po stezah partizanske Jelovice«. Kmalu
smo bili na grebenu in pri lovski koči, kjer
smo dobili pečat pohoda in spominske
značke, potem pa smo odvezali nahrbtni-
ke in proslavili »zmago«. Senožet je bila
polna sonca in veselja; kako tudi ne bi bili
veseli, saj smo vsi prišli do cilja.

Od tu naprej smo odšli, kjer je kdo hotel.
Za ovinkom sem zagledal Dražgoše, praz-
nično odete v zastave. Na glavo sem si
dal triglavko, simbol slovenske partizan-
ske vojske, in zavriskal iz vsega srca.

Prehodili smo približno štirideset kilome-
trov dolgo pot.

V dražgoški šoli, ki se imenuje po Can-
karjevem bataljonu, sem srečal polkovni-
ka Janeza Lušino in Miloša Rotarja. »Ja-
nez, obljubo, ki sem ti jo dal pred dese-
timi leti, sem izpolnil!« sem dejal Lušini.

Z loterijo na Everest

Organizacijski napor Planinske zveze
Zagreba, ki je dobila pred letom dni
dovoljenje za vzpon na najvišjo goro
sveta, na Mount Everest s kitajske
strani, so bili zadnje letošnje februar-
ske dni okronani v skupščini mesta
Zagreba s slavnostnim podpisom po-
godbe o generalnem sponzorstvu od-
prave. Loterija Hrvaške ni prevzela je
stroškov v višini 200 milijonov dinar-
jev (celotni proračun podviga ocenju-
jejo na 130 000 dolarjev), ampak tudi
celotno marketinško delo v zvezi s tem
edinstvenim športnim podvigom.

— Mislimo, da je sprejem izziva, pod-
jetnost in stremiljenje k najvišjim ci-
ljem pravo zdravilo proti življenju brez
volje, apatiji in tudi revščini, — je de-
jal o pomenu skupnih ciljev odprave in
Loterije Hrvaške njen direktor Dušan
Boblić. Predsednik Skupščine mesta
Zagreba in organizacijskega odbora
odprave dr. Mato Miklić je zaželel
uspeh odpravi, enemu od treh najpo-
membnejših letošnjih športnih podvi-
gov v mestu. Darko Berljak, predsednik
Planinske zveze Zagreba in vodja od-
prave, je poudaril, da ob najboljših
pripravah, vrhunski opremi, znanju in
izkušnjah, ki jih ima na voljo, odprava
potrebuje tudi veliko sreče, da bi bila
uspešna. Doslej smo jo imeli, je dejal,
Loterija Hrvaške pa naj bi na simboli-
čen način prispevala k temu, da bi se
to tudi nadaljevalo.

Čeprav je podlaga za odpravo zagreb-
ška, bo ekspedicija vendarle jugoslo-
vanska, kajti na njej bodo sodelovali
najboljši alpinisti iz Splita, Sarajeva in
Slovenije. Del prtljage so že poslali
v Nepal, naslednje mesece pa bo na
pot odšlo pet ton opreme in hrane.
Alpinisti bodo odšli na pot, ki bo tra-
jala skoraj tri mesece, 26. julija.

(Večernji list)

Nova priprava za treniranje športnih plezalcev,
ki jo izdeluje španska tvrdka Faders, je čisto
prava naprava, ki bi si jo lahko oskrbel vsak
plezalec in jo imel vsak trenutek pri roki, da
bi neprestano skrbel za svojo formo. Ta ple-
zalna greda ali prečka je zelo vsestranska: na
njej so luknje za enega do pet prstov, vodo-
ravne razpokline najrazličnejših debelin, razpo-
ke, ki so oblikovane po anatomiji roke in ust-
rezno izbočene, poševni prijemci za prste in še
dve veliki luknji. Zelo trpežna in trajna greda
je izdelana iz umetne smole, okrepilne s ste-
klenimi vlakni, in iz marmornega peska. Z dve-
ma vijakoma jo je mogoče pritrditi na vsaka
vrata, kot je videti na fotografiji.

ZIMOVANJE PREDŠOLSКИH OTROK IZ VVZ KRŠKO NA LIVKU

PLANINSKI TABOR MALIH JUNAKOV

ZDENKA ZALOKAR-DIVJAK

V vrtcu v Krškem smo se letos prvič odločili za zimovanje. Najprej smo namepravali organizirati smučarsko šolo, ker pa je vedno bolj kazalo, da tudi v času počitnic ne bo snega, smo se odločili za planinske pohode, popestrjene z igrami in športnimi aktivnostmi. Za zimovanje se je odločilo 24 otrok, za kraj bivanja pa smo si izbrali Livek, prijazno vasico nad Kobaridom. Odločili smo se za sedem dni, ker gre za predšolske otroke. Za večino od njih je bila to prva enotedenska odsotnost od doma in staršev.

Tabor smo vodili trije vzgojitelji, in sicer Žare Trušnovec, dipl. psih. in alpinist, Dušan Barbič, planinski vodnik z izkušnjami s pionirskih taborov, sama pa vodim v VVZ Krško tudi akcijo ciciban-planinec. Na lastno željo se nam je priključila še dijakinja vzgojiteljske šole, ki nam je s svojo kitaro lepo popestrila večere.

25. 1. 1989

Krško: ura se približuje dvanajsti, času našega odhoda. Vsi smo že zbrani. Šofer nas pozdravi in tudi malo prestraši, da je pot dolga in naporna. Položimo prtljago in hrano v prtljajnik in se odpeljemo.

Med vožnjo se otroci spoznavajo, saj so iz različnih vrtcev in različnih starosti. Prvič in edinokrat smo se ustavili za nekaj minut v Idriji in tako v štirih urah prišli do Livka. Tu sta nas v »naši hiši« — župnišču, ki so nam ga gostoljubno dali v uporabo, že čakala naš alpinist in kuharica. Takoj smo se razporedili po sobah, najedli in tudi dogovorili za naslednji dan. Žare nam je ob prikazu diapozitivov še razložil, kako se moramo naslednji dan obuti in obleči, da bo vse tako, kot je potrebno.

26. 1. 1989

Zjutraj je seveda večina otrok vstala že pred šesto uro. Po zajtrku smo se začeli pripravljati na pohod in tu so nastopile prve težave. Otroci niso našli kape, rokavic, prave trenerke, skratka, vse je čarobno izginito. Če ne bi bila zraven, ne bi verjela, da smo porabili okoli dve uri za oblačenje.

Za prvi izlet smo si izbrali Kuk, ki je visok 1247 m. Hodili smo počasi — soncu naproti, vedno višje. Otroci so se ozirali proti vrhu, ki je bil ves čas pred nami in nekaterim se je zdel tudi vedno bolj daleč. Ravno ob pravem trenutku, ko smo postali utrujeni, smo prišli do naših gra-

ničarjev, ki so nam prijazno razkazali svoje prebivališče, dresiranega psa in italijansko-jugoslovansko mejo. Za slovo smo se z njimi še slikali in v naslednje pol ure že osvojili vrh. Na vrhu smo vsi pojedli svoja jabolka, ki doma niso nikoli tako dobra in tudi malokdaj pojedena s takim užitek. Ker smo vedeli, da nas kuharica že čaka s kosilom, smo v dolino tudi malo tekli. Bilo je malo stokanja, kar je razumljivo, saj smo bili za začetek na ta pravam nad 1000 metrov visokem hribu. Kosilo smo pojedli tako, da bi bile vse mame vesele pogleda na svoje otroke.

Za dokaz in potrditev našega pohoda smo se pripravili k žigosanju, ki je v naslednjih dneh postalo priljubljeno opravilo po kosilu. Pripravili smo si knjižice Ciciban planinec, za tiste, ki jih niso imeli, pa smo jih naredili. Na razpolago smo imeli žige, na katerih so bile narisane različne živali, tako da si je vsak otrok lahko izbral svojo žival, potem pa še narisal risbico, kakršno je želel. Ker je Žare najbolj zagnanim planincem obljubil plezanje, se je nekaterim zelo mudilo. Od plezanja so potem prišli, kot da bi osvojili najmanj pol Himalaje, saj so »viseli na štriku«, kot so pripovedovali.

Večerni del smo zapolnili s pesmarico. Naučiti se je bilo potrebno našo planinsko himno in še nekaj drugih primernih pesmic.

Dogovorili smo se tudi za dežurstva, saj smo vso posodo pospravljali sami, sami pobrisali mize in pometali po hiši. Dežurni pa niso imeli samo teh zoprnih opravil, ampak so na naš vremenski koledar ob vremenski pesmici narisali, kakšno je bilo vreme. Danes seveda zelo sončno.

27. 1. 1989

Ob šestih se je začel živ žav in čez pol ure so bili že skoraj vsi v jedilnici. Kuharica nam je že pripravljala zajtrk. Še vedno imamo težave z obleko, ki se nikakor noče sama zložiti v nahrbtnike, niti za oblačenje ni nikogar, ki bi hotel pomagati, saj smo se dogovorili, da se planinci morajo znati sami obleči in pospravljati za seboj. Ko najdejo še zadnji svoje kape in rokavice, ki jih še malo prej »nikjer ni bilo«, lahko ob naši planinski himni odri-nemo na Jevšček (820 m).

Danes smo si izbrali krajši izlet, čeprav imamo samo dva žulja, pa še ta čisto na začetku. Noge, pravijo, da jih nič ne bolijo in tako lepo marširamo v hrib. Danes hodimo že veliko bolj skupaj in tudi ne zaganjamo se več na začetku. Komaj so prvi začeli tarnati, koliko je še do

vrha, smo že prispeli. Malo se odžejamo in posladkamo in že se kotalimo, skačemo, lovimo, skrivamo, itd. Sonce tako pripeka, da se lahko hodi tudi bos, vsaj Dušan je tako napravil in ni kazalo, da bi ob tem trpel.

Ko se nadvijamo, gremo v dolino. Danes je kuharica za kosilo pripravila svaljke, za ene kuhane, za druge pečene. Ne vem, kdo je bil ob pogledu na mizo bolj vesel, kuharica, ko je videla, kako z užitek jedo, ali otroci, ki so hvalili kosilo.

Za današnji popoldan smo imeli v načrtu odhod na igrišče. Že prej so se dogovorili, da bi igrali nogomet. Cela ura mine, ko si zabijamo gole in potem se z grožnjo za jutrišnji »revanš« odpravimo v hišo.

Večerjali smo trikrat, ker se nismo mogli najesti. Po večerji pa nas je Žare peljal ven ob »štriku« (ker v Livku ni luči) gledat zvezde. Nebo je bilo res takšno, kot bi bilo posuto z zvezdami nalašč za nas. Zaenkrat je bilo dovolj, če smo ga občudovali, zapomnili pa naj bi si za prvič zvezdo severnico, je rekel Žare.

28. 1. 1989

Veselo razpoloženi so nekateri že kar k zajtrku prišli v kompletni planinski opremljeni. Z Dušanom se spogledava in najbrž si oba misliva isto. Pri večini torej ni več težav s pripravami na izlet. Današnji cilj je Planina pod Matajurjem. Jutro je bilo mrzlo, a sončno, tako da smo se kmalu ogreli. Pot je bila strašansko zanimiva, saj je bila ves čas na debelo posuta z listjem, spodaj pa je bil led. Otroci so mi tudi povedali, da ne drži, da čevlji z gumo ne drsijo, kar smo jim povedali, ko smo se pogovarjali o planinski opremljeni.

Na cilju se je bilo potrebno okrepčati in otroci so ši veliko povedali o premagovanju naravnih ovir po gozdu.

Za današnji popoldan smo si izbrali obhod ob obrobju Livka. S sabo smo vzeli žoge in vrv, tako da smo se vmes na travniku še igrali. Že po poti so me spraševali, kaj bo za večerjo. Vprašala sem jih, kaj bi radi jedli in po nekaj predlogih smo se odločili za pommes-frites. Rekla sem jim tudi, da je z lupljenjem veliko dela in da bi bilo lepo, če bi pomagali kuharici. Javilo se je veliko prostovoljcev, še več pa jih je reklo, da bi pomagali, pa ne znajo. Lupljenje smo potem rešili tako, da so vsi lahko poskusili. Nekateri so vztrajali do konca in se takoj zbal, da bodo tudi doma morali lupiti krompir, zato so rekli, da ne smem povedati, kdo je lupil in kdo ne.

29. 1. 1989

Danes so celo za nekaj minut podaljšali spanje. Za današnji dopoldan smo pripravili orientacijski pohod z »iskanjem zaklada«. To smo izpeljali tako, da smo otroke razdelili v tri skupine in jim narisali

zemljevide, na katerih so bila označena mesta s skritim zakladom. Zaklad so bile seveda sladkarije. Na začetku so se zlasti mlajši osredotočili samo na svoj zaklad in pozabili, da imajo za iskanje na voljo zemljevid. Vsi so našli mesto zaklada. Potem je prišla na vrsto pravična delitev in vodje skupin — gusarski poglavarji, ki so si jih sami izbrali, so se morali pošteno potruditi, da je bila razdelitev plena pravična. Ko sem to razdelitev opazovala, sem se odločila, da si bodo v bodoče vse sami razdeljevali, ker to naredijo veliko bolje od mene. Ob tem sem se spomnila tudi gusarske pesmice in ni dolgo trajalo, da so se jo naučili.

Do večerje smo narisali še nekaj risbic za na steno, tako da bo do konca gotovo vsa soba okrašena. Po napornem dnevu pomeni otrokom risanje pravo sprostitve, saj tako lahko še enkrat podoživijo svoj dan.

Žare nam je zvečer pokazal še diapozitive naših planin, ki jih sicer še ne bomo takoj osvojili, njihovo lepoto pa smo vsi občudovali.

30. 1. 1989

Že včeraj smo se dogovorili, da bomo danes postavili pravo indijansko kolibo. Žare je šel malo pred nami, tako da smo imeli že pripravljene večje veje in smo potem nabrali le še smrečje in slamo. Delali smo vsi, ker bi sicer nekateri Indijanci morali bivati zunaj kolibe. Pri delu sta se najbolj odrezala fanta, ki sta doma s kmetije, druge pa je bilo potrebno na to kar naprej spominjati. Potem smo se začeli pripravljati na indijanske obrede. Najprej smo se namazali in si izdelali svečane obleke ter izbrali nova imena. Bojni pohod smo začeli z igranjem na paličice in drevesna debela in muzika je bila tako dobra, da bi bili pravi Indijanci ponosni na nas.

Popoldne smo pripravili tekmovanje v vlečenju vrvi in teku v hrib, najbolj vneti bodoči alpinisti pa so se zopet trudili s plezanjem in posnemanjem Žareta.

31. 1. 1989

Za današnji dan smo si izbrali pohod k mejnemu prehodu. Nekaj otrok je že bilo s starši v Italiji ali Avstriji, večina pa še ne. Na meji sta nas lepo sprejela miličnik in carinik. Miličnik je tudi odpeljal otroke na italijansko stran in jim razložil vse, kar jih je zanimalo.

Popoldne smo preživeli na igrišču in igrali zadnjo tekmo deklic proti dečkom. Pri rezultatu 13:13 smo tekmo končali, drugače bi se do jutra prepirali, kdo je boljši.

Pred večerjo je nekaj otrok s Petro in kitaro odšlo k sosedom, ki smo jim zapeli nekaj pesmic v zahvalo za dobro domače

mleko, ki smo ga ves čas dobivali od njih. Sosedje so nas pohvalili, da smo bili zelo disciplinirani in prijetni, tako da smo si v njihovih očeh gotovo pridobili nekaj točk za naslednje leto.

Zvečer je bil slavnostni del — krst novih in starih planincev, da ne bi bilo kakšne razlike. Vsi otroci so si izbrali svoja planinska imena, odgovarjali na težka vprašanja in jih dobili trikrat po riti, mi pa po desetkrat, ker smo jih menda toliko tudi zaslužili. Tudi večerja je bila nekaj posebnega — z rolado za povrhu.

1. 2. 1989

Zjutraj je moral vsak pregledati in najti vso svojo obleko, čevlje in igrače, tako da je nahrbtnik stal zavezan in pripravljen na odhod.

Naredili smo še zadnji obhod po sončni in prijazni vasici, kjer nas je pričakoval tudi ravnatelj novo odprte šole in nam rekel, da smo naslednje leto zopet dobrodošli.

Avtobus je sicer malo zamudil, ampak ko smo se s planinskim pozdravom poslovili od Žareta, smo to že pozabili.

Praznik gorniškega filma v Trentu

Mestna skupščina Trenta bo v sodelovanju z Italijansko planinsko zvezo od 28. maja do 3. junija letos priredila že 37. mednarodni festival gorniškega, raziskovalnega in pustolovskega filma »Città di Trento«. Na tekmovanju lahko sodelujejo filmski in televizijski producenti in režiserji, ki so posneli filme in videe, kot jih predpisuje festivalski pravilnik.

Gorniški filmi, ki jih bodo prikazovali v konkurenci, morajo prispevati k spoznavanju in ohranjanju gorá ter njihovih človeških, socialnih, kulturnih, gorniških in športnih vrednot. Raziskovalni filmi morajo širiti in poglobljati raziskovanja in (ali) iskanja okolij, vodá in predelov (tudi v vesolju) ter z njimi povezanih fizičnih, antropoloških, etnoloških in favnističnih pojavov. Pustolovski in športni filmi morajo poudarjati človekove zmogljivosti in zmožnosti v poudarjeno športni pustovščini (izredni alpinistični in smučarsko-alpinistični podvigi, raziskovanje podzemskih jam, kajakaštvo itd.) ali pustolovske dejavnosti v naravnem okolju, pri čemer ne sme biti niti človeku niti okolju storjena nikakršna sila.

Na tekmovanju lahko sodelujejo igralni filmi (celovečerni, enourni ali kratki in TV filmi) ali dokumentarni filmi (vključno z aktualnimi TV reportažami) formata 35 ali 16 mm ali take odaje, ki so bile posnete pretežno z elektronskimi sredstvi. Na tekmovanju lahko sodelujejo zvočni filmi z optično ali magnetno tonsko sledjo ter 16-milimetrski filmi z ločenim magnetnim tonskim trakom. Filme, ki bodo sodelovali v tekmovanju, bo izbrala posebna izbirna komisija, proti odločitvi katere ni ugovora.

Na tekmovanje ne bodo uvrstili filmov, posnetih pred letom 1986, del, presnetih s filma na video, filmov, presnetih s formata S 8 na 16 mm, filmov,

na kasetah katerih ne bodo dovolj različno napisani naslovi, in filmov, ki bodo ozvočeni drugače, kot zahtevajo propozicije.

Filme bodo na festivalu v Trentu prikazovali tudi v informativni sekciji in zunaj tekmovanja.

Najboljše filme bodo nagradili.

Veliko nagrado mesta Trento Zlati encijan in 10 milijonov Italijanskih lir dobi najboljši festivalski film, ta nagrada pa ne izključuje drugih nagrad. Najboljši igrani in dokumentarni film dobita nagradi mednarodne žirije Srebrni encijan in po 5 milijonov lir, srebrne encijane in tri milijone lir pa dobijo še najboljši gorniški, raziskovalni ali ekološki in pustolovski film. Poleg tega bodo podelili še nagradi za najboljši športni in TV film.

Tuji filmi naj bi bili po možnosti sinhronizirani v italijanščino ali naj bi imeli italijanske podpise. V nasprotnem primeru morajo avtorji ali producenti poslati na natečaj trojno kopijo govorjenega besedila v italijanščini, francoščini, angleščini ali nemščini. V italijanščino prevedena besedila bodo braji izključno uradni festivalski napovedovalci. Skupaj z vsakim filmom morajo avtorji poslati 5 fotografij formata najmanj 13 × 18 cm kot reklamno gradivo, ki ga bo mogoče objavljati za stonj.

Vsi udeleženci tekmovanja morajo izjaviti, če so pripravljeni odstopiti eno kopijo poslanega filma festivalu ali filmski komisiji Italijanske planinske zveze za njune filmske arhive. Prav tako morajo dati izjavo, če lahko njihova dela ostanejo dva meseca po festivalu na voljo festivalski direkciji, da jih bo javno prikazovala.

Vsi filmi za letošnji festival morajo prispeti na festivalski naslov najpozneje do 15. aprila 1989. Film, ki jih avtorji pošljejo po železnici, morajo biti poslani na naslednji naslov: »Filmfestival internazionale montagna, c/o Societa Spedizioni ST 1 — 1 38100 Trento (tel. 0461/98-27-44).

SATIRA PLANINSKEGA VESTNIKA

KLJUČI ZA VSA VRATA

TOM VOJVODA

V eni od najvišjih dežel v Evropi ni samo visokih gora, ampak so tudi prebivalci, ki te gore ljubijo. In kot je običaj v Evropi in nasploh, so ti prebivalci veliki ljubitelji višin, ki so pred davnimi leti ustanovili svoja planinska društva, da bi te gore še bolj ljubili, bolj spoštovali, jih naredili še bolj za svoje.

Gore so si povsod po svetu nekoliko podobne, četudi so različno visoke. Temu primerno so ljudje uredili organizacijo svojih planinskih združenj. Toda organizacija, ki je bila primerna za gore, ni bila primerna za kaj drugega v tej državi z osmimi deželami. Zato so v novejšem času prilagodili to svojo organizacijo svojim lokalnim, deželnim posebnostim in potrebam. To so storili tudi drugi in ne samo gorniki. Vse organizacije v tej deželi so dobile čudovit model in navodila ter obveznosti, kako naj se organizirajo, kako naj volijo, kako naj rotirajo vodje in vse ostalo. Večini seveda s tem ni bilo dano nič dobrega, ampak razumeli so in ubogali. Dežela je nasploh posebnost, saj tri ali štiri besede nestrinjanja pomenijo zelo veliko; zato se je treba o vsem hitro dogovoriti in vse ustrezno podpreti. Včasih v tej deželi spremenijo tudi kakšni gori ime, kar pa ni nič novega in nič posebnega. Če se dogovorijo, bodo nekoč Polhograjske griče prekrstili v Dolenjsko polje — ali pa obratno. Treba se je samo dogovoriti — in tako pravzaprav že je.

Za lažje razumevanje, kako je vse enotno povezano in učinkovito, bomo uporabili nekaj primerov iz neplaninskih logov, saj so podobne rešitve razvite skoraj za vsa področja — kakor rečejo tam — družbene reprodukcije.

Tisti, ki ne živi v teh krajih, bo moral najprej doumeti zgodbo o izvolitvi miss, lepoticе cele dežele, in razumeti, kako se te volitve izvedejo in kako postane dekleta miss v tej deželi.

Najpomembnejši je pri tem seveda ključ — teritorialen ali drugačen, to pravzaprav ni važno; ključev imajo, kolikor hočemo. Za primer bo pa najboljši teritorialen ključ, kombiniran, na primer, z letnimi mandati. Kot povsod po svetu tudi v tej deželi volijo vsako leto miss lepote, lepoticо leta. To uredijo tako, da je vse objektivno, pošteno in predvsem pravično. Pravice ne razumejo samo tako, da imaš pravico sodelovati na tekmovanjih, marveč so sivarji uredili tako, da imaš pravico tudi zmagati. Še več: pravica do zmage je vsaj

v določenih okoljih že postala dolžnost; zato tudi v osnovnih dokumentih zelo na široko pišejo, da je vse pravica in vse dolžnost.

Pa so tudi pri volitvah miss dežele ugotovili, da ima vsaka od osmih območnih članic te dežele pravico predlagati pa tudi dolžnost dobiti lepoticо dežele v določenem času. Marljivi uradniki so sedli skupaj in določili, kako bodo volili oziroma verificirali in katera od teh dežel bo vsako leto dala lepoticо cele države. Seznam so uredili po abecedi, kajti red je pomembna zadeva. Zato so šli še dalje: določili so, da bo tisto leto, ko bo na primer najbolj gorata deželna enota izbrala miss države, sosednja bolj ravninska enota določila reprezentanco v smučanju, naslednja z največ nepismenimi pa na primer najboljšega pesnika. Model je razumljiv: vsi pridejo s pravico na vrsto, dolžnost posameznih dežel, da dajo prvaka, pa ni tako neprijetna, kot je videti na prvi pogled. Način in organizacijska sredstva so seveda zapisali v statute, metodologije pa itak dobiš za vsako dobro rešitev, kaj šele za tako dobra dejanja; metodologi so takoj pri roki.

Sistem je še naprej premišljen. Prav ob volitvah miss so se namreč v deželni enoti S. že prej dogovorili tudi o svojem notranjem, teritorialnem ključu za notranje razdeljevanje pravice in obveznosti do imenovanja in kandidiranja lepoticе, pa seveda dolžnosti, ki jo mora s tem izpolnjevati posamezna manjša enota — recimo ji kar občina. Tudi tam naredijo vse pošteno in po abecedi. Tako bo, na primer, v letu 1989 dala lepoticо občina R. Miss te občine bo postala miss dežele, ker pa je dežela na vrsti, da dá miss države, bo tako ta tovarišička tudi miss države; ostali namreč v zgornjih nadstropjih samo verificirajo taka imenovanja. In prav je tako, saj mora tudi občina kdaj priti na vrsto! Nerodno je le to, da ima ta država v celoti okrog 570 občin; toda vse bodo prišle na vrsto v teh letih, če bodo seveda še občine.

Verjetnost, da bo lepoticа cele države res najlepša iz katerikoli dežele v tej državi, je treba torej razdeliti z 8. To pomeni 100 odstotkov deljeno z 8; v matematiki bi rekli, da je osminka verjetnost, da bo najlepša res tudi lepoticа države. Za to je večja verjetnost, če je dekleta iz tiste dežele, ki ima nekaj več prebivalstva, recimo do kakšnih 6 milijonov; verjetnost, da bo tisto leto, če je na vrsti, lepoticа res najlepša, se v tem primeru poveča celo na 32 odstotkov. Če pa te odstotke delimo

s približno 60 občinami v pokrajini S., se seveda verjetnost, da bo tovarišička iz občine R. in dežele S. predstavljala tudi resnično lepoticco države, bistveno zmanjša — toda dogovor kljub temu še velja. Strah me je in težko spim, ko razmišljam o tem, da je možno tudi v občini R. razdeliti prednost in pravico dogovorjene lepoticce še na krajevno skupnost, še bolj groza me je, ko ne vem, če že niso storili koraka naprej z delitvijo po blokkih. Celo sanjalo se mi je (ali pa mi je nekdo prišepnil), da je lepoticca iz leta 1989 na ta način že znana, saj v tisti krajevni skupnosti in v tistem bloku pravzaprav samo ena oseba lahko kandidira za ta čudoviti vsedrjavni položaj.

Podobno, vendar manj dosledno so seveda naredili tudi vrtiljak v planinski organizaciji cele države. Ta je dogovorjen, kot so se dogovorili neke v neki zvezni organizaciji. Ta določa tudi kadrovsko politiko: treba je namreč paziti, da ne bi bil iz dežele S., na primer, v istem letu predsednik za planince, pa še za nogomet, pa še za rokomet, pa mogoče tretji še za košarko. Prišlo bi praktično do krize, če ne celo do česa hujšega, zato primerno usklajujejo taka početja.

Zadeva je bila tako dobra, da so jo uporabljali tudi v politiki. Seveda pa so politiki predvsem zaradi tega, ker imajo velik profesionalni aparat ter so nasploh bolj opremljeni, nekoliko manj pazili na to, da bodo stvari primerno razdeljene, pa se v zadnjem času ena od dežel v tej državi strašno hujuje, da nima dovolj zmagovalcev na nekaterih političnih položajih.

Stvari pri planincih pa so se kar dobro odvile: vsi so vedeli, kdaj pridejo na vrsto. Pa so v neki drugi organizaciji (nihče sicer točno ne ve kateri) ugotovili, da se je neko leto stvar zakomplicirala, ko so iz deželne enote S. imenovali predsednika — nogometaša in so morali torej tisto leto spremeniti tudi planinci svoj vrstni red. Nič neobičajnega: to so že večkrat počenjali; ključni ostanejo in če je težava, se zamenjajo leta. Tako se je zgodilo, da so zaradi tega planinci iz najbolj gorate dežele (pa še okrog 100 000 jih je) začudeno gledali, kako je neka druga dežela, ki ima bistveno manj planincev, dala v tem času že dvakrat enoletnega predsednika, pa neka druga prav tako in tretja prav tako.

Vendar to ne kaže na slabost modela; temu se reče, da je sistem dober, samo izvajamo ga slabo. Značilno za to državo je namreč tudi to, da so sistemi dobri, samo izvajajo jih slabo. Že bližnji sosedi čez neki hrib pa mislijo (in se seveda zelo motijo), da je izvajanje sistemov sestavina sistema.

Ta sistem ima nekaj prednosti: izredni prihranki so se namreč pokazali. Še pred temi velikimi rotacijami so nekateri pla-

ninci-posamezniki z veliko kontinuiteto prisotnosti v teh zveznih organih po nepotrebnem povzročali nemir, organizirali velike akcije, zapravljali dragocena družbena sredstva za nekakšne planinske pohode, za skupne investicije, se po nepotrebnem borili za nekakšne popuste na železnicah, skrbeli mimogrede še za bratstvo in jedinstvo, ko so spravili za 14 dni planince iz različnih deželnih enot skupaj itd.

Sedaj to postopoma odpada. V enem letu se pravzaprav ne dá nič narediti, vsi čakajo samo na to, kdo bo sedel na veliko mize. Tako je pravzaprav prišlo do velikih racionalizacij tudi v planinstvu. Pogosto so namreč po nepotrebnem zapravljali denar, nekateri so se morali učiti jezike, da so sodelovali s kakšno organizacijo tam čez hribe, ki se imenuje UIAA. Ta čudoviti sistem, ki se mu reče ključ, se je zdaj pošteno izkazal: nič več ne hodijo tja čez hribe, nič več ne gredo na kakšne sestanke, spet niso prav nič pomembni tam čez in spet so tej družbi in sebi prihranili ogromno denarja. Ta model torej ni slab: izkazalo se je, da veliko prihranimo.

Vemo, da smo pri lepoticah tudi veliko prihranili; že tam čez hrib pa mora biti lepoticca seveda nekoliko drugačna, kot je dogovorjena — verjetno tudi lepa. Zaradi volitev, ki jih imajo namesto verifikacij, pa so ti sosede že popolnoma obubožali.

Zadeva je bila dolgo časa zanimiva, amaterji so bili nad njo zelo navdušeni, kajti zlasti za amaterje je odlična in primerna. Pa še čudovito preprosta je: vsi bomo prišli na vrsto, vsi bomo neke vrste predsedniki — enoletni mandat je čudovita stvar.

Vendar se tej ureditvi v ugodnem času bližajo črni oblaki: popravljajo statute, spremembe pa prihajajo pravzaprav iz iste vzhodne smeri, iz istih koordinacij. Tisti, ki so včasih ta čudoviti model (čepprav tudi na silo, vendar z veliko spretnostjo) vsilili planincem, zdaj trdijo, da je stvari treba spremeniti.

Zaenkrat seveda ne bo prehudo; mogoče bodo podaljšali mandat, ključev pa zagotovo ne bodo odpravili.

Komisija, ki jo je Glavni odbor PZS pooblastil, da določi višino celoletne naročnine na Planinski vestnik za tiste naročnike, ki bi jo plačali do konca maja, molči kot grob: ne pove niti tega, koliko bi znašala naročnina, niti tega, da si je ob sedanji inflaciji ne upa določiti. Tako lahko samo svetujemo: sami obračajte denar tako, da si boste ob polletju lahko plačali naročnino za PV do konca leta. — Še vedno pa lahko domnevamo, da člani komisije ne berejo PV, sicer bi na naše tožbe kakorkoli reagirali.

PRVI AVSTRIJSKI GORSKI VODNICI

ŽENSKA VODI NAVEZO

V dvestoletni zgodovini alpinizma in gorništvu v Avstriji so naposled dokončno minili časi, ko so bile ženske samo optična olepšava alpinističnih navez ali grelci spalnih vreč v ledeno mrzlih bivakih. Helene Aberger, 26, iz pinzgauske vasi Leogang je zaradi svojega novega poklica obesila na klin dotedanje dobro plačano delo turistične managerke. Christine Eiter, 25, je svoje vodniško šolanje opravila ob študiju, v kratkem pa bo postala diplomirana geografa.

Čisto do zadnjega dne obe dekleti nista prav resno računali s tem, da jima bo načrt uspel in da bosta opravili vse preizkušnje. Izkušnje iz Italije in Francije namreč kažejo, da morajo kandidatke tam bolje plezati kot njihovi moški kolegi, da bi jim izpraševalci dali dobro oceno, kot pravi Helene Aberger. Poleg tega poudarja, da imajo ženske na takih preizkušnjah opraviti z izrazito konzervativnimi tipi, z moškimi stare garde, ki nočejo nobenih babur v tem poklicu.

Poprej so bili tudi avstrijski gorski vodniki razvpiti kot moška družba. Pred nekaj leti pa so vzeli krmilo v svoje roke široko izobraženi in razgledani izobraževalci. »Kljub temu nista imeli Helene in Christine nobene protekcije,« pravi Klaus Hoi, šef za izobraževanje in deklica za vse avstrijskega alpinizma. »Morali sta se zelo truditi, enako kot moški.« Hoi meni, da bodo v prihodnje šle zelo redke ženske po tej poti, ki da je za nežni spol pretrda in prehud.

BREZ CIRKUSA V STENAH

Tako Eiterjeva kot Abergerjeva sta uspešni vrhunski in ekstremni plezalki, pri čemer se je Christine Eiter začela ukvarjati s plezanjem šele pred šestimi leti. Ta čas je že stala na vrhu 6100 metrov visokega Pisang Peaka in je pustila pod svojimi plezalnimi copati več kot 1000 metrov navpičnih sten v Half Domu v kalifornijskem narodnem parku Yosemite. Helene Aberger je briljirala v Walkerju v pogorju Mont Blanca in pozna težavne smeri v domačih gorah kot svoj žep. Obe sta lanskega septembra na zgornjem delu ledenika Pastirica pod Grossglocknerjem opravili vodniški izpit: plezanje v skali in ledu, vodnje smučarske naveze, poznavanje plazov, orientacija, reševanje iz ledeniških razpok in prva pomoč.

Sedanje delovno območje obeh amazonk bodo gore vsega sveta, ki se pod okriljem dobičkanosnih popotniških koncernov vse bolj spreminjajo v cirkus za prosti čas.

Žal v najpogosteje obiskovanih pogorjih rastejo ob poteh gore smeti in odpadkov, socialna struktura prebivalcev teh območij pa se zaradi tako množičnega obiska spreminja na slabše, kot kritizirajo poznavalci. Poleg tega številni trgovci špekulirajo z željami velemestnih prebivalcev po begu v naravo iz sterilnega in ponekod že popolnoma spremenjenega okolja. Kdor lista po katalogih, ki ponujajo opremo in potovanja, se lahko prepriča, da je doživetje gorá mogoče le še kot porabniški predmet, pri tem pa sodelujejo številni gorski vodniki in vrhunski plezalci.

Christine Eiter se ne strinja popolnoma s takimi očitki. »Prav gorski vodniki lahko marsikaj prispevajo k spremembi takšnih navad in pogledov,« pravi. Množično obiskovanje nekaterih gorá gre Tirolnki na

Najvišje ženske na svetu

Ženske, ki se navdušujejo nad hribi, so vedno pogumnejše tudi v Himalaji. Do vključno leta 1987 je približno 30 predstavnice nežnega spola priplezalo na osemtisočake. Toda samo leta 1988 se je na tem seznamu znašlo kar 13 novih imen.

Najbolj privlačen je bil, kot vedno, lahko dostopen Gašerbrum II (8035 m); kar pet Japonk, dve Čehinj in dve dekleti iz Belgije se je javilo z njegovega vrha. V Združenih državah Amerike so z velikanskim navdušenjem pozdravili prvo Američanko, ki je stala na Mount Everestu. Še več: v razmaku komaj štirih dni sta priplezali nanj z dveh strani Stacy Allison in Peggy Joan Luce. Stacy, nameščenka v gradbeniški trdki iz Oregona, so v njenem rojstnem mestu Woodburnu sprejeli kot pravo junakinjo: eno od ulic so preimenovali v »Stacy Allison Way«. V klub najvišjih žensk na svetu je zdaj stopila tudi prva Švicarka: Ursula Huber je kot četrta ženska nasploh stopila na vrh Manasluja (8163 m). Francozinja Veronique Perillat pa ni le priplezala na Co Oju, ampak se je z vrha popeljala v bazni tabor z monoskljem.

Kakšna je zdaj ženska statistika, kar zadeva osemtisočake?

Približno 45 ženskam je uspelo kakšnih 60 vzponov. Po številu so Japonke z 11 imeni in 12 vzponi na vrhu tega seznama. Individualno vodil Poljakinja Wanda Rutkiewicz, ki se zdaj ponaša s štirimi osemtisočaki, od tega z dvema najvišjima. Tri osemtisočake, in sicer Daulagiri, Nanga Parbat in Gašerbrum II, ima na svojem seznamu Belgijka Lutgaard Vivljs.

V vedno bolj rafiniranem knjigovodstvu lepega gorskega športa posebej vodijo najvišje zakonske pare. Neki japonski par, ki je priplezal na Nanga Parbat, je zdaj povečal celotno število zakonskih parov, ki so prišli na osemtisočak, na osem.

Le še trije osemtisočaki, vsi trije med petimi najvišjimi na svetu, se doslej niso vdali ženskam. To so Lotse (8501 m), Kangčendzen-ga (8586 m) in Makalu (8463 m). Prav dolgo se skoraj gotovo ne bodo mogli več upirati.

Józef Nyka

živce. Pri svojem vsakdanjem delu se bo poskušala izogibati zdaj že kar običajnim razprtjam in neovoglasjem med navezami, ki plezajo istočasno iste smeri po modnih smereh, zato takih smeri po možnosti ne bo plezala. Svoje kliente bi rada spodbudila k ekološkemu mišljenju — da bi odnesli v dolino vse, kar prinesejo v gore.

AMAZONKI V SKALAH

Obe dekleti sta privrženki novega vodniškega sloga. Abergerjeva pravi o starejši generaciji, da »ne bi nikomur padla krona z glave, če bi se malo umaknil s svojega trona«. S tem kritizira staro prakso povečevanja, kar je povezano z junaško podobo gorskega vodnika (ki je enako junaška kot je podoba smučarskega učitelja). Dekle iz Pinzgaua se bolj zavzema za lastne izkušnje in avtonomijo gornikov. Če so plezalci-začetniki na lažjem terenu, naj bi se smeli sami orientirati, s čimer bi postali samostojnejši. »Komur vedno prinesejo vrh na pladnju, ne bo mogel nikoli dojeti pravega bistva plezanja,« pravi Abergerjeva, ki je skupaj s svojim očetom

v domačem planinskem društvu velika bojevnica proti žičnici na enega od vrhov v bližini njenega doma.

Sicer pa je to dekle splezalo že nekatere smeri, s katerimi so se pred tem mučili njeni alpinistični kolegi. Eden od njih je ob taki priložnosti dejal, da bo v svojem planinskem društvu vrnil alpinistično izkaznico.

Njen zakonski mož Erwin Aberger, ki je po poklicu uslužbenec avstrijskih železnic, je postal gorski vodnik hkrati s svojo ženo. Vendar bo ostal zvest svojemu poklicu in bo še naprej vozil lokomotivo, le občasno pa bo peljal kliente v gore.

Iz virov, ki so nam bili na voljo, smo lahko zvedeli, da se je sredi zime za gorsko vodnico Abergerjevo zanimal Avstrijec Bob Wiegele, lastnik podjetja za smučanje s helikopterjem v Britanski Kolumbiji, ki jo je povabil, da bi to zimo njegove goste učila smučati v Skalnem gorovju. Tirolka Christine Eiter pa namerava v miru dokončati študij in prestati predpisano leto dni poskusnega poučevanja kot učiteljica, šele nato pa se bo posvetila vodenju po gorah.

(Mittellungen OEAV)

ŠTIRIDESET LET GRS NA JUŽNEM TIROLSKEM

POVEZAVE Z AVSTRIJO, NE Z ITALIJO

PAVLE ŠEGULA

Začetki gorskega reševanja na Južnem Tirolskem segajo v čase pred 1. svetovno vojno, ko je bila J. Tirolska še del nekdanje Avstroogrske in se je planinska dejavnost odvijala pod taktirko DuOeAV (Nemško-avstrijsko planinsko združenje). Raziskave dr. A. Frölichia iz Gradca kažejo, da je bilo od leta 1902 do 1914 na območju sedanje J. Tirolske 39 postaj, ki se seveda ne morejo primerjati z današnjimi, vendar pa so opravile delo, ki jim ga je nalagala dolžnost.

Razpad Avstroogrske je na J. Tirolsko privedel italijansko oblast, ki se je tamkaj obnašala prav tako kot na našem Primorskem: potujčevanje, ukinjanje društev in nacionalnih svoboščin, zaplemba premoženja. Tudi organizirane GRS ni bilo več; zavoljo vojaških potreb se je pojavila šele med letoma 1943 in 1945, v njej pa so delovali tudi nekateri Tirolci.

Konec leta 1945 je zavezniška vojaška uprava za Italijo odobrila ustanovitev Južnotirolskega planinskega združenja (AVS). Z razmahom planinstva se je takoj pojavila tudi potreba po GRS, referat pa je prevzel Ernst Mengin. Za začetek so imeli devet postaj. Praktično je bila ta GRS prva organizirana GRS v Italiji sploh; leta 1951 je vodstvo prevzel dr. G. Mayer.

Prva obdobja zaznamujejo pomanjkanje sredstev, opreme, izšolanih reševalcev in seveda velik idealizem pripadnikov.

MLAČNI ODNOSI S CAI

Iz zbornika, ki je izšel ob 40-letnici, je videti, da je to obdobje učenja. Na tečaje so hodili v sosednjo Avstrijo ali pa so prihajali kot vzgojitelji znani reševalci iz Innsbrucka, tako prof. Wastl Mariner, ki je sedaj že dolga leta častni član AVS in tirolske GRS.

Stopnje razvoja so zaznamovane z demonstracijskimi vajami, ki se jih je udeleževala javnost in seveda tudi ljudje iz političnega življenja. To jim je odpiralo vrata k priznanju in vire sredstev iz proračuna Južne Tirolske, kar je omogočil zakon iz leta 1956, ki je bil dokaz »politične volje, da zagotové denarno pomoč GRS«.

Znano je, da je bil ustanovni občni zbor IKAR v Boznu leta 1955, s čimer so si južnotirolski gorski reševalci pridobili mednarodno zaslombo in podporo. V IKAR so vse do danes samostojen član, poleg italijanske CNSA, s katerim imajo (po lastni oceni) »neproblematične, vendar mlačne odnose«. Vabila, da se zlijejo v enotno reševalno organizacijo s Corpo nazionale soccorso alpino (CNSA) italijanskega pla-

Aktivnost južnotirolske GRS v času od 1973 do 1987

Leto	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87
Članov	480	490	490	510	540	670	605	645	670	680	680	710	720	720	720
Akcij:	69	73	120	95	145	177	156	142	152	181	189	205	177	261	278
— klasičnih	69	73	116	83	128	153	134	116	124	151	165	176	141	189	201
— ob sodel. helikopterja	—	—	4	12	17	24	22	26	28	30	24	29	36	72	77
Prizadetih:	112	123	210	155	174	239	215	167	194	221	182	211	246	256	283
— živi	98	106	183	124	146	205	186	143	166	194	156	181	210	226	258
— mrtvi	14	17	27	31	28	34	29	24	28	27	26	30	36	30	25
Vloženo delo:															
— ur	6160	6880	6840	7080	7840	8210	8030	7800	8350	9250	9380	8920	10 140	10 780	7620

ninskega združenja (CAI), so odklonili; v ta namen so sklicali izredni zbor GRS.

Prve lavinske pse so uvedli leta 1957, leta 1980 so se vodniki povezali v posebno združenje — podobno kot pri nas v odsek za lavinske pse.

Že leta 1958 se jim je obetal sodelovanje helikopterja, ki pa ga je deželna vlada bolj potrebovala za svoje lastne potrebe, tako da se je resnejše delo na področju letalskega reševanja začelo šele leta 1970 z namestitvijo vojaške enote v Boznu. Tu je bilo delo povsem strokovno in odnosi zelo dobri. Še kasneje spet srečamo željo po lastnem deželnem helikopterju, ki naj bi bil v prvi vrsti namenjen potrebam GRS, vendar je bilo vse preveč drugih interesentov. Od leta 1975 je sodelovanje zelo načrtno, redno šolajo reševalce — po 30 do 40 na leto, da se znajo obnašati pri reševanju s helikopterjem. Do danes so zabeležili več sto reševalnih akcij v sodelovanju z letalci — reševalci. Imajo pa tudi težave z reševalci »Belega križa«. To združenje ima poklicne gorske vodnike in zagovarja stališče, da bo akcije v gorah izvajalo z lastnimi silami, medtem ko naj GRS deluje tam in takrat, ko letalci sami ne zmorejo. Zdrahe še tečejo, vendar GRS ne odstopa od svojih načel.

PRIMERJAVE S SLOVENSKO GRS

Dandanes imajo 35 postaj s 720 reševalci in okrog 30 vodniki lavinskih psov. Odlično sodelujejo z gasilci, ki dajejo na voljo svoja vozila, pa tudi kadre, kadar gre za večje akcije, ki zahtevajo veliko ljudi.

Gorska reševalna služba J. Tirolske poudarja pomembnost preventivnega dela, veliko naporov posveča dobrim zvezam in skrbi za varnost reševalcev pri delu v zimskih razmerah. To je razumljivo, saj podatki za obdobje 1967/68 do 1987/88 govorijo o 131 mrtvih v plazovih, med temi o kar 17 vojakih.

Podobno kot pri nas sodelujejo postaje GRS na J. Tirolskem pri reševanju na smučiščih. Vodstvo GRS je sicer soglasno, da

reševanje smučarjev ne sodi v GRS, daje pa postajam proste roke, da na podlagi pogodbe pomagajo upravljalcem smučišč, ki v ta namen nimajo lastnih izšolanih reševalcev.

Primerjava naše in južnotirolske GRS kaže veliko podobnosti, ne nazadnje v tem, da sta obe pridruženi svojim planinskim združenjem in ob vsej akcijski samostojnosti nista pravno samostojni organizaciji. Tudi po dejavnosti in številu članstva je podobnost precejšnja.

Iz preglednice pa lahko vidimo, da imajo več akcij kot slovenska GRS. To gre nedvomno na račun večjega tujskega prometa, višjih gora, ledenikov in večje izpostavljenosti snežnim plazovom.

Sončenje v hribih

DESANKA MAKSIMOVIČ

*Ležim v travi pod slapovi sonca;
ne razlikujem od rastlin se in ne ila.*

*Na roki veter mi poseda kot na veji,
sto drobčenih se bitij na prehodu me
dotika,*

*pristala mi kobilica je pri ušesu,
na prstu dve sta stvarci mirno se mi
zvili,
kot bi na kakšno protje se spustili.*

*Od vsepovsod zelenja bruha jo gejziri,
nekje nedaleč vonj se širi brinja
in listja lanskega še duha od stoga,
obraz ljubkujejo mi stebelca segreta,
krotak pogled upira vame muren,
pod grlom leze mi žuželka šestonoga,
ustavlja se začudena, da nisem glina.*

*In blažena kot žene, ki rodijo prvič,
še Mati božja iz znamenja ob poti
se čudi mi, da ne držim v naročju sina.*

Prev. Martin Silvester

ČUDOVITA UMIRITEV NA ČUDOVITI GORI

MILAN VOŠANK

Kakor da bi zašel v mračno podzemlje, v sam pekel, razmišljam, ko zgodnjega poznoavgustovskega dne hodim skozi globel pod Bukovnikovo kmetijo in nato navzgor proti Raduhi in z vseh strani pritiska kadeče se meglovje, nekakšni oblačni valovi, ne le beli in sivi, tudi že skorajda črni, povsod naokoli poti pa nemo, nekam tuje, komaj vidno, štrlijo v zrak drevesa, ki se zdijo kakor stražarji na poti v neskončno večnost. Pa sem pričakoval, preklinjam sam pri sebi, s te poti prelepe sončne poglede proti raduškim ostenjem! Vseeno se ne obotavljam; hitim navzgor v skritem upanju, da se bo ta megleni pekel le nekje razkadil.

In glej: ko stopam na planino Grohat, tja proti prvi stari pastirski bajti, nenadoma prestopim mejo iz mračnosti v svetlobo. Megle hitijo navzdol in zgoraj se odkriva zidovje Raduhe: najprej pod modrim nebom ugledam osončene grebene Male Raduhe, pa že zraven pečevje Laneža in na drugi strani stolpe Srednje Raduhe. Prevzame me občutek lepote, tiste notranje lepote, ko mi duša in srce zavriskata obenem, ko me preplavi val prijetnih čustev, nekakšnega ugodja, ne, bolje — omame, da se mi hoče kar zavrteti v glavi od veselja, da sem zopet tu, na poti v gore, v te moje koroške gore. Ubežnik za nekaj ur, od vsakdana. Padel bi na kolena in se zahvaljeval nebu in bogu za to doživetje, pa se ne znam ustaviti; še bolj pohitim na poti čez planino, mimo votle skale, v katero mečem novce za srečo, pa sem danes pozabil na drobiž in imam zato sedaj kar slabo vest, mimo zadnje pastirske bajte in mimo razrušene dobre, stare kočice.

Tu, pod meliščem, pa me kar nekaj zadržuje, da se moram pustiti zapeljati spominom na komajda minulo preteklost: na vsa vesela dogajanja med prijatelji, na večere ob ognjih, na pitje in petje, pa spet na drugačne, mirne in obenem tesnobne noči pred plezalnimi vzponi ter na tista sproščanja potem, ko so stene spet ostajale same, mi pa spodaj, vsi glasni in bahavi in pirovsko navdušeni ter omotični od doživetij. Tu so seveda še spomini na vsa lepa dekleta na tej planini, na vse ljubezni v obeh bajtah na Grohatu, ki pa ju je, kakor za kazen za vse grehe, pred leti, drugo za drugo, odnesel snežni plaz izpod stene Male Raduhe.

ROJSTNI KRAJ KOROŠKEGA ALPINIZMA

Hitim naprej, zapuščam planino Grohat, dokler ne obstojim na travnatem sedlu. Tu bom zapustil svet markiranih poti in poiskal stezice pod srednjo in veliko Raduho, pod tem kilometrskim kolosom pečevja vse tja do konca tam nekje nad Savinjsko dolino. Pravzaprav še nikdar nisem prišel do konca te poti, čeprav na Raduho zahajam že pol četrtletja. Ne vem, zakaj je tako, ko pa so mi prijatelji toliko govorili o tem tihem svetu samotnih poti, odmaknjenem in samosvojem, kamor znajo zaiti le redki in kamor sem se vedno oziral z dvorišča Bukovnikove kmetije, s poti na Olševo in z drugih, oddaljenejših gora. Poti in hotenja so me vedno speljala drugam po tej veliki gori, dolg pa je ostajal.

Še postojim tu na sedlu; le zakaj bi kar hitel, ko je pred mano vse ostenje male Raduhe, pravi zid. Tu se je rojeval koroški alpinizem in živi naprej. Sem so plezalci našli pot že leta sedemintridesetega in osemintridesetega, vojna vihra je nato prekinila prenekatero misel o gorah, da so šele leta šestinpetdesetega mladi zopet poiskali poti do tega pečevja — in potem je zaživel: pestra oblikovanost stene je omogočila najrazličnejše plezalne smeri. Da, tu, v tej steni, sem tudi sam zares začel plezati, dokler nisem hotel še več in s prijateljema Markom in Hansom zarisal v najbolj stmi del stene novi težavni smeri, Študentsko in Živo, potem pa sem se umiril in zopet postal častilec (kar sem ostal vse do danes) dobrih, starih klasičnih smeri.

Srečal sem se s to steno prvič pozimi, mrzlega januarja petinšedemdesetega. Tu zgoraj nad sedlom, kjer sedaj stojim, se nas je večja družba napotila prek Vetrnih polic, zametenih jarkov in skalnih skokov. Milan me je navezal na svojo vrh in bilo je toliko vsega novega, zanimivega, lepega, tudi napornega in mrzlega ter nekaj strahu in tesnobe obenem, da sem se sklenil zapisati temu športu, ki me je kasneje še dostikrat življenjsko preizkušal — toda koliko lepega so mi gore dale!

Ozrem se še naokoli: onkraj zameglenih dolin Koprivne in Tople se vlečejo dolga pobočja Pece in zraven, levo, grebeni Olševe. Pa na drugi strani, nad Savinjsko dolino — kakšen pogled: vsi v soncu grebeni in vrhovi Turske gore, Rink in Skute, spodaj v vznožju pa še zaliti z meglovjem! Moram naprej. Čez poraščena pobočja Lipnega plazu iščem staro pot, ki pa se je le še ponekod obdržala, dokler ne za-

vijem navzdol v gruščnato grapo Studenec. Zaman iščem lesen žleb, ki je dolga leta zajemal iz skalnega izvira; čas je opravil svoje.

Nad grapo se požene navpik črno pečevje (spominjam se, da smo neke zime, ko je bilo na debelo zameteno, lagodno splezali čezenj), spodaj so prepadna pobočja, da je popotniku kar tesno pri srcu in raje pohiti naprej. Med redkimi macesni se povzpnem strmo navzgor na travnato ravnico Dolgi plaz, kjer je menda včasih stala pastirska bajta, sedaj pa je to le še lep prostor v gorah, kjer kar moraš postati in se zazreti navzgor čez vrhove zadnjih macesnov v Steber velike Raduhe. Kakšna mogočna stvaritev narave v tem stebrovju; postavil bi ga v stari Egipt, pa bi vsi občudovali njegovo piramidasto obliko; razstavil bi ga v antični Grčiji, malo oklesal, pa bi zgodovinarji razglabljali o njegovi jonski ali dorski zasnovi. Ob stebri razliki pečevje globok graben: tu sem v navezi z Rokom spoznaval resnico pravega zimskega alpinizma, zelezenih kamninov in strmih zasneženih pobočij, orkanskega vetra in hudega mraza. In za nagrado — doživljaj, ki se ga ne da pozabiti: prečudovito umirjenje narave na vrhu gore ob barviti večerni zarji. Poleti pa je tam čez lahko plezanje, zato sem vedno tako rad tu plezalsko samotaril.

Premišljam: sam v gorah, prepuščen sebi in naravi. V gorah cenim in imam rad prijateljsko družbo in v gorah sem rad sam (pa dandanes pogosto tudi kar že moram, če sploh hočem biti v gorah, ko se moja hribovska generacija vse bolj izgublja). Na takšnih samotnih poteh lahko najgloblje prisluhnem sam sebi in doživljam razsežnosti gora še drugače. Morebiti sem tudi zato danes sam na tej dolgi poti.

VELIKA PUSTOLOVŠČINA PLEZANJA

Moram zapustiti to idiliko na Dolgem plazu. Od tu naprej še nisem hodil; poti v osrčje velike Raduhe si bom moral še poiskati. Nekaj me opozarja na previdnost. Kaj bom doživel v teh prostranstvih?

Med macesni se povzpnem do pod stene, kjer naletim na od gamsov shojene stezice. To bo menda stara Ovčja pot, ki naj bi vodila pod celotno steno. Tu, pod tem sivim pečevjem, pod temi stebri in grapami, sem nenadoma kakor v drugem svetu. Vse je drugače, se mi zazdi, kot pod drugimi stenami, bolj zlovešče in srhljivih nenavadnih oblik skalnih tvorb. Prostor za demone. Tu je gora res samotna. Toda le kako rohni v neurju, v viharjih, v snežnih plazovih in le kako zna biti skrivnostno lepa tukajšnja narava, kadar tiho pada sneg! Kar ustavljam se, da prisluhnem v tišino. Sedaj sem tu, ujetnik te tišine, ujetnik gore, pa vendar tako

svoboden in prost vseh spon. Svoboden v svobodi, po kateri toliko hrepenim spodaj v dolinah, vržen v kolos hitenja in borbe za obstoj.

Pridem v grapo, ki pa se konča nad prepadom, zato moram zraven in po strmem rušju navzdol in čez položne plati do trav in rušja, kjer zopet naletim na pot. Svet se tu malo razmakne, bolj zaduha, ni več tako utesnjen. Spodaj so gosto poraščena pobočja, zgoraj pa seveda eno samo veliko ostenje — kakor da sega do nebes. Oziram se tja gor v pečine, da bi uzrl znani Amfiteater, krmico sredi sten, pa ga te dobro skrivajo. In naprej ob poti nenavadna zanimivost: skalna goba. Res prava oblika in pravo ime. Iz srede te skalne tvorbe trdoživo raste droban macesen. Sožitje za nekaj let, morda desetletij.

Že vseskozi med potjo iščem po stenah možne plezalne smeri. Ni jih ravno veliko, so pa znali tu plezalci odkriti prenekatero šibko točko pečine. To mora biti res nekaj lepega za alpinista sredi te samote odkrivati in plezati po še nedotaknjenih pečeh. Kar zavidam tem prvim plezalcem: kakor drugod po Raduhi so tudi tu prve smeri preplezali sedemintridesetega in osemintridesetega leta, vsekakor pa so morali lovci in pastirji najti poti v te strmine že poprej. Le kakšen je moral biti občutek prvopristopnikov? Strah? Veselje? Ali ničesar od tega, le želja po nečem novem, po odkrivanju? Vsekakor pa velika pustolovščina.

Obstojim na rušnatih izpostavljeni polici: nad mano sami stebri in plati, vmes pa zajede.

Sedaj sem danes prvič v zagati, saj kar ne znam naprej. Plazim se med rušjem, pa vedno obstojim nad prepadi. Nazadnje splezam po kaminu na široko gredino, nato navzdol v grapo in spet ven — in glej, spet je tu shojena pot. Od gamsov, od ljudi?

Še vedno je v meni nekaj prikrite tesnobe, kako se bo izšla ta moja pot, pa jo kar odganjam in se veselim, da sem tu. Dojel sem že vso razsežnost velike Raduhe, navadil sem se že na to divjo oblikovanost ostenij, na to samoto in tišino. Tu je popotnik res sam. Tako sem se vživel v ta odmaknjeni svet, da vedno znova že kar težko čakam, kakšen pogled se mi bo odprl za naslednjim vogalom.

ODKRIVANJE NEIZMERNIH LEPOT

Spešim med rušjem navzgor, dokler ne obstojim pod mogočnim stebrovjem. Za tem kolosom, pomaknjeno navznoter, zagledam izredno navpično in v vrhu celo previsno trikotno steno. Da, to bo Piramida. Dosti sem slišal od plezalcev o tej steni, pravzaprav o steni v steni velike Raduhe, ki je, zanimivo, iz doline le stežka

ali sploh ne vidiš. Pogled nanjo od bliže pa te mora prevzeti. Semkaj se je zagledal prijatelj Miha in vodil soplezalce k nastajanju težkih plezalnih smeri. Celo znani alpinist Franček je našel pot do teh sten, in ni se treba čuditi. Če bi danes imel s seboj soplezalca, razmišljam, se ne bi mogel odreči enemu od razov, ki sta mi najbolj povšeči. Tako pa bo ostal zopet en plezalski dolg več.

Po grušču se spustim do dna Piramide (tu najbolj občutim težo previsov pod vrhom stene, ki jim plezalci pravijo Nos) in zatem navzgor na greben — in že spet moram postati: prišel sem na prijazno majhno jaso, ki spodaj preide v strmo poraščeno pobočje, zgoraj pa jo zapirajo previsne stene. To je bivak Planika. Právšnje ime, saj najdem cele šope planik, ko samo malo hodim naokrog. Sklonim se k njim, jih opazujem: lepi cvetovi, ne bojte se, pred mano ste varni, sem le vaš občudovalec v naravi in verjetno tudi vsi drugi redkoštevilni, ki najdejo pot semkaj. Pod previsi odkrijem za silo izdelane prostore za prenočevanje. Ja, ja, noč tukaj ti mora vzburkati kri! Kar naprej še nekaj iščem, dokler končno v skalni duplini ne odkrijem škatle s podpisi. Ni jih dosti, vsa imena so mi poznana: samotni iskalci lepote, plezalske naveze, zaljubljeni parčki, in kar ne morem verjeti, da že dve leti ni bilo tu nikogar. Ali pa so bili vsi brez pisal, kakor jaz danes.

Vem, da je pred mano še dolga in nepoznana pot, pa se kar obotavljam, posedam in popolnoma sproščeno uživam v tem gorskem raju. Predajam se miru in tišini: res, od nikoder ni nobenega šuma, zvoka, premika, le oblaki zgoraj nad krošnjami macesnov drse v daljave. V gorah zna biti res lepo, samo znati moraš to lepoto odkrivati, jo najti, jo zaznati, jo občudovati, ji prisluhniti... Hvaležen sem prijateljem, ki so mi pokazali poti v gore. Bil sem že v situacijah (kakor vsak zaprisežen gornik), ko sem doživel v gorah hude duševne pretrese, grožnje, udarce, ko sem se zaklinjal, da me v ta svet ne bo več, pa sem obenem tudi vedno spoznaval, da si lažem — in v gore se vračam. Popolnoma mi je jasna in poznana druga plat gora: med plezanjem so se mi ruvali klini, zdrsel sem čez mokre plati, padel v globine in se ujel in vrv, name so padale skale, me stresale strele, norel sem od strahu, v gorah so mi umrli prijatelji, bil sem obupan in potolčen. Toda ravno zato znam prekleto oceniti to naše kratko življenje. Zavedam se tega in danes vem: v gore se vračam doživljati lepoto in čeprav vem, da te lepote, te omame, te silne eksplozije čustev, ne bom vedno našel, jo velja vedno znova iskati! Znam najti zadovoljstvo v športnem plezanju in rekreativnih športih, kolesarjenju in smučarskem teku, toda obenem vedno iščem

v daljavi obris gora in čakam na nove poti nanje. Gore so že zdavnaj postale del mojega življenja.

Še enkrat obhodim jaso bivaka Planika, se ozrem proti stebrom Piramide in navzdol med macesne, pomislim, da bi se na vršni greben Raduhe povzpел po eni od lažjih plezalnih smeri, pa to misel koj ovržem, saj potem ne bi izpolnil dolga, da obhodim vso veliko Raduho, in že se zaženem čez grapo navzgor proti sončnim poraščnim grebenom s posameznimi skalami, kjer naj bi našel staro Herletovo pot. Iščem prehode med rušjem in drevesi, plezam čez skalne odstavke, dokler ne stopim na greben. Rušja in dreves je vse več, strmina ne popušča, poti nikjer nobene, hitim in preklinjam, kakor da bi me podil sam vrag in vse bolj spoznavam, kako resnično razsežna so pobočja velike Raduhe. Greben se končno oblikuje v prijaznejši oster raz, ki se mu umikam po skalah in rušju levo in desno, dokler ne pridem do zaprodene grabna in nato do sedla. Tu končno najdem pot.

VRAČANJE V SAMOTNO TIHOTO

Sedaj si le oddahnem. Kakšni razgledi! Spodaj pod steno Raduhe obširni gozdovi, sredi njih senožeti kmeta Račnika in še nižje, na dnu Savinjske doline, zaselek Solčava z dobro vidno značilno gotsko cerkvijo, vse pa v rahlem meglenu čadu. Onstran doline pa vrhovi Grintovcev: odmaknjeni Križevnik, ponosna konica Ojstrice, dolgi hrbet Planjave in grebeni naprej vse do mogočne Skute. Pogled, vreden zabeležke s fotoaparatom.

Blizu mene zaropoče, da se zadržnem. Pa je le še nekdo na gori, si zamrmmam, ko opazujem gamsa, ki v skokih izginja v gozdove spodaj.

Pot naprej me strmo vodi do krajše stene, ki jo z veseljem preplezam po ovinkih, in nato še kar navzgor, da se mi dozdeva, kakor da se mi vrh Raduhe izmika nekam pod oblake, dokler le ne stopim na plano, na travnata pobočja. Še nekaj sto metrov in pot se usloči nazaj proti vršnemu grebenu. Vidim zabetoniran cepin z ovito jeklenico na vrhu Raduhe. In že tudi od presenečenja zazijam, ko tam zagledam sedečega planinca. Pa saj ni čudno: goro sem si danes kar prilastil — ali pa me je divjina njenih skritih pobočij obdala s pretiranim občutjem samote.

Za kratek čas se ozrem čez položnejša južna pobočja male Raduhe proti Smrekovcu, Uršlji gori, v zameglenem obzorju komaj opaznemu Pohorju in še čez mežiško globel tja proti Peci ter že zavijam na zavarovano pot, k pritrjenim jeklenim vrvem čez steno srednje Raduhe. Kar izgubljenega se počutim na teh klinih in rjavih jeklenicah še ves pod višom svobode gibanja pod veliko Raduho in od-

dahnem si, ko končno stopim med macesne. Moram se s pogledom še pomuditi na zanimivi steni srednje Raduhe, sploh ne visoki, toda težavni za plezalce in težko dostopni. S prijetnimi spomini se najdalj oziram v piramidast stolp, ki skriva zajedo, ravno pravšnje za lahkotno plezanje. Lanskega avgusta sem samotaril tam preko in nasmehnem se, ko pomislim, kako blizu množice planincev na zavarovani poti spodaj in grebenski poti zgoraj sem bil ta nedeljski dan, pa vendar v steni tako sam, tako skrit.

Na travnatem sedlu zaključim krog dolgega potovanja po veliki Raduhi. Spomini

na doživetje bodo prišli za mano. Moral se bom v to samotno tihoto še vračati; toliko lepih, ne pretežavnih plezalnih smeri je tamkaj, še pomislim in že hitim navzdol proti planini Grohat, da kar preslišim štiri zadihane, koliko da je še do vrha, vprašanje, ki ga ne maram. Zavpijem nazaj nekaj o treh urah, vedoč, da krepko pretiravam — ali pa sploh ne. Naj mi oprostijo, ko pa so tako nenadno vdrli v sliko moje gore, da sem kar prehitro padel na trdna tla vsakdanje realnosti.

Zapuščam goro. Že kar tečem proti dolini. Pustolovščina je končana.

POTOVANJE SKOZI SEDANJOST V PRETEKLOST

V TREBUŠI RUMENO CVETI DREN

RAFKO TERPIN

Oblakov vrh.

S šoferjem sva odmolčala skupno pot po Kanomlji in zdaj jo je avtobus že odprašil nazaj. Odložila sta me tu, na prehodu v Hotenjo. Na prepihu.

Tu se v tej mili zimi začenja star, uležan in le skorjast sneg. Nad mrakobnimi dolinami dremljejo vse gore in vsi hribi. Lokovške samote, na primer. Plašna svetloba leze čez nebo, v gozdu prihuljeno žde sence. Jutro se rojeva zgoraj.

Pot na vojskarsko stran je udelal traktor le do prvega lesa. Tam je obrnil. Stopim v celo; take so vse še blage osoje. A v prisojah pod Hudournikom je prijetno kopno.

IN MOJA DUŠA JE VSE DLJE

V Zatrepu, za robom, se počasi dela dan, pod prazno domačijo čakajo lani podrte tepke. Izvir ob cesti je živ in močan. V nebu vstaja luč. V tišino dolge bele rajde delam krepke korake, drugega za drugim. Mirno. Še precej jih bo. V ostrí okljuki, sončni in kopni, se zajem v bližnjico in klanec. Mimo večnega studenca, starih češenj, s spominom na poletno gaz skozi koprive. Hiša — Na Hotenji. Druga samota: zimska. Hiša v svoji jeseni. Pod drevsom je ukleščena stara prepita preša. Iz pasje ute gleda prazna veriga. Spet češnje. Črno deblo pod obetavnim nebom. Stopinje čez voznik.

Na odprtem je že davno razpihalo sneg. Pod nogo škreblijo lanske bilke. Lehna na spodnjem robu senožeti se zdi izropana.

Počasen korak me prinese na planoto. Postojim. V nebo se ozrem. Prepredeno z zgodnjepomladno ostrino se igra bleščave

igre. Še mehko, ne prehрупno reže svetle pramene gor čez Kojco. Doline se kar meglijo in skrivajo. Rahlo vleče. Le kdaj tu — Vrh Hotenje — ne vleče?

V podlahti me hladi.

Preden vzamem v roke praktiko, me nese tja čez toplo rvavino in razdejana njivo in leskovje in črne češnje in streho v vse bolj modre globine odmaknjenih svetov. Vzhodna luč grebe čez Rodico, njen blišč se razdaja sem čez — in moja duša je vse dlje.

Naredim po starem. Rdeč nahrbtnik zataknem v še zimsko puščobo in pred nedosegljivo modrino lovim to svojo strast brezkončne odmaknjenosti.

Ob rahlem hladnem vetru je vse tiho. Zaškripljem skozi zameč. Na oni strani me razbremení skoraj sveža lovčeva sled. Odrešil mi je kolena, hvala mu!

SAMOTA, POSTAVLJENA V RED

Do Stržnice je senčna in ravna pot. Sonce — razkošje nove samote. Bajta ali kašča na levi. Košček stare freske med čelnima okencema. Dve podrti stavbi nasipata kamenje. Bezeg in podivjane češplje. Za ogromno zgovorno lipo trepeče na roko izdelan omet razpadajoče hiše. Dve stopnici in vrata. Vdrta? Odškrnjena? Vstopim v vlago napitega lesa, pogledam iz veže skozi kuhinjo — mimo štedilnika in žekna. Na desni zeva razbita hiša: krušna peč, zidna omarica, klop, škrpet, razdrt zabož, vzdignjen pod.

Za nekdanjim lepim posestvom ostaja poletna planina in naglo prehajanje v gnoj. Koprivam in bezgu.

Nad izvirom v polju obrobim Stržnikarjevo dolino. V pomladni luči je tod še trda zima. Pusto je, odmaknjeno in daljno. Drevje je odrevenelo. Do popja je še daleč, se zdi.

Kapelica ždi v plotu, kjer se pot in svet prevesita k Pavletu. Na kamnu ob njenem vznožju berem o nekem Janezu in letu 1888. Kakšne stiske ali pa zablode so mu rojile dušo? Kaj je Janeza moglo pretresati tu, na sosedski meji?

Za Pavletom sameva kup kamenja, poleti ves skrit za črnimi lipami. Bližnji izvirek na kratko močvirji pust vojskarski travnik. Svet se blago nagiba h Gačniku. Lovsko prežo nad koritom je morala pobrati zima; podrta se je zleknila po bregu.

Pašnik zamenja senčen gozd. Obsežna Planinica krađe večino zgodnjega sonca. Obnovljena gozdna cesta se spusti v ne prehud klanec. Na levi, v večni vlagi, dremlje zasanjana jasa, gladka in nekam oglati zarisana. Na njenem zgornjem robu se je ostanek nekdanje bajte že kdaj prelevil v vikendaško uživanje.

Sonček na cestnem ovinku. Smreke. Nove vlake.

Strel nedaleč stran. Na Gačnikovem. Gačnikova domačija se skozi krošnje zabeli in zatemni hkrati. Pod gozdom in ob robu zgornje doline silnega potoka bodejo poslopja v nebo: hiša, bajta, kozolec, hlev. Vsa zgljedna samota je postavljena v svoj pameten red. Pamet in lepota te vrste se na kmetih neštetokrat najmeta. Stavbe stoje ob poti, nad potokom in pod gozdom. Spokojnost v senci gostih smrek. Njiva in travnik sta čista in prosta. Čez Vogalce se usiplje povodenj luči, pod mrtvimi portali vijuga potok, Andrejčkova žaga ob njem kaže nekaj obžganega lesa. In Andrejček sam, dobri gačniški stric, tudi že dremlje tam, kjer je še več miru kot v Gačniku. S pobožnostjo v očeh majhnih oken, s strmino streh, z lipami, z domačim pragom in z bližnjim spominom se spoprijema le sonce. Čez belo močvirje, potokove okljuke in omrznjeno vrbje grabi z dolgimi, svetlimi rokami. In mimo streh. Pokrajina začenja sama, brez Andrejčka, sanjati o pomladi. Morda o čebelah v lipi?

NA PRAGU JE LE SONCE

Mimogrede se srečava in razideva z idrijskim lovcem. O divjih prašičih si rečeva dve besedi. Njegov avto pobere breg, mene zanese na trebušarsko stran mimo zmeraj malega Robarja do — v svojo uso do zamišljenega — Brdarja. Pred leti zdravo obnovljena hiša pravzaprav čaka, kaj bo. Kaj ji je namenjeno? Kakšni dnevi jo čakajo — lepoticco — tik nad glasnim Gačnikom?

Je grapa večna? Je voda neumrljiva? Bo ta forte mimo nekdanjih Brdarjevih mlinov vedno enak, neugnan in nepopustljiv? Bo zame in za moje otroke v soteski zmeraj kaj vrednega? Bom hodil vanjo uživati, kazat spoštovanje do narave in do človeka

— ali bom lazil vanjo zgolj pozabljat svoje in naše stiske (ali pa še to ne)? Gačnik teče dalje. Gačnik še teče dalje. Po drzni, brezobzirno zastavljeni grapi nenehno in vedno znova enkratno poje svoje pesmi. Kdo jih še sliši?

Med hišo in kaščo se spustim navzdol. Kar zebe v sami srajci. V strminah pod Bendijskim vrhom so se nalovile vse jutranje sence. Omrznjeni telohi bodo še čakali. Do Hadalina tja proti Razaziji ni in ni sončka. Tak, še skoraj zimski čas, je Trebuša z vojskarske strani pravljíčna omama. Vsa svetla in radodarna vabi in in vabi. Zadrževati se bom moral. Radosti njene zgodnje pomladi hočem jemati počasi in zanesljivo. Jasno in polno se je hočem zavedati.

Spremljajo me telohi. Do grape in na cesto. Cela vojska jih ždi v bregu. Božje drevce je tod kar domače. Za rajdo stopim spet na svetlo.

Pri Hadalinu — naslednja samota. Vse njeno življenje sta sonce in hladna voda, ki klokoče iz železne cevi v korito. Z druge strani suhih kopriv in malinovja že ogledujem pročelje. Pogovarjam se z vodo. Le s kom drugim naj bi se?

Tak si, Hadalin! Šli so, kaj! Hlev se je sesul vase, na vozniku se odpira volčin. Na pragu je le sonce. Kar odšel boš! Tudi ti, tudi ti! Urejen vikend, prejšnji hram, te ne bo izvelkel. Samo zavlekel bo tvoj konec. Vidim, sneg še zlepa ne bo podrl bajte, prej bo hišo. Ne boš večno zijal čez Razazijo v Poldanovec. Zameglila se ti bo slika, ti rečem! Mrena, mrena! Poldanovec bo še dolgo večten, ti pa ne. V le rjave senožeti že lezejo robida in trepetlikovje.

Za bližnjo Srno grapo se sonči Razazija. Zaselek je živ tudi danes. Zapuščam cesto, ki vodi tja gor (življenje!). Gledam nekdanjega Severja — in starca, ki sta si nesrečno skurila hišo. Tisti ogenj je moral biti strašen. Požrl je ves omet. Ostale so luknje v zidovih, niša nad vhodom. Najbrž je osmodilo ona visoka drevesa pred domačijo. Si zeval, Poldanovec, a?

Razazija! Tam nekje so Nemci odgnali mater; na poti so jo ustrelili. Njeni otroci so iz hiše doživljali zadnje materine trenutke. Vse to je že videl Poldanovec. In kaj še bo?!

Človek stopa mimo, prizadetemu z občutljivostjo ali ne sežejo v jedra najprej sonce in toplota in veter in žeja. Daljne zgodbe se le obregnejo ob nas in že sprhnijo v nekaj bledih besed. Morda. In spet živimo življenje kot prej.

Razazija ostaja pred Poldanovčevo zimo. Njegove grape jo bodo pestovale tja v junij, to vem. Ob Srni grapi se spustim desno. Pri Rižarju rumen kuža brani hišni prag. Malo naprej, na odprtem, sedem k malici. Pod tepko. Ptičji ščebet v krošnji ni moje veselje; ne, strah je pred kanjo,

ki v modrino seje ostre kroge. Vseeno je njihov strah moje veselje. Čudaško si rečem malico.

KORAKI SO ŽELJE ALI SANJE

Med dvema dolinama sem. S sončnega prehoda dobro slutim, kako divje se spušča Srna grapa izpod Rižarja, a mnogo mehkeje prevzame oko desna dolina tja do Hlipovca. Kam se pravzaprav poganja Makčeva grapa pod Makcem, sploh ni videti. Še slutnje ni. Če bi jo poznal le od tu, bi se mi v dušo za vse življenje naselil njen mir. Tja se namenim. Mimo Makca, mimo Makuca. Po cesti do Hlipovca. Ta me strašno privlači. Kolikokrat sem se že srečal v njihovih slikah! Tudi zdaj prihajam k njemu ves vznemirjen. Mimo zelenečih travnikov. Že od daleč se menim s prvobitnim pročeljem. Pod hišo na pogojenem rumeno cveti dren. Kot se za Trebušo spodobi. Desna hiša je nespremenjena, severni del strehe še slamnat, okna so zamenjali, okrogel portal še govori o črni kuhinji. Kosa še ni obešena na kljuki, rdečih pelargonij še ni. Vendar vse to vidim. Tudi temno okrasto kopo, zaletavega psa in mamco, ki je pravzaprav vse to — dom. Z možakarjem — za sosednjo manjšo hišo si dela opravke — se pogovarjava o mili zimi, kako so po potresu obnavljali, o pozabljeni stezi do Krta in še o čem. Za pot do Zagraparja ga pobaram. Še nad hišo stopim. Za hlevom in kozolcem (kako lepo po starem sta ujedena v svet!) se vleče manjša njiva. Vsa mehka se vdaja pod korakom. Za njeno dremanostjo so redka drevesa. Zlato cveti drnulev grm ... Ostali koraki so želje ali sanje. Vsenaokrog se v trebušarske samote širi in lovi mrč, moder, raznešen skozi luči. Ravno za toliko poveže vse videno, da človeka nese dalje. Skozenj skoči misel. V bregovih Bendijskega vrha in Jelenka je zdaj obilo temačnosti. Ob Trebušici je veselja na pretek. V desne bregove nad Pršjakom me kar žene.

S Hlipovčevega, v modro izbočenega griča, se po nasvetu vrnem na cesto proti Brdarju. Mimo resja in skozi pravi vrt bodike na rob strmine, ki gladko pada v Pršjakarsko grapo. Skozi brsteče drevje se očem odpira živa in odmrla dolina: njene prešerne senožeti, vse njeno resje, kmeta Pršjak in Zagrapar, Trenta, nekdanja planina. Kot v spominjanju na neki prejšnji april! Ne vem, katero sliko pravzaprav gledam; obe sta všečni, obe dražljivi. Ne bom ju vrgel stran.

Spustim se po dobri stezi. Blizu je. Čez grapo na oni strani brvi je Zagrapar ves v trobenticah. Narcise se odpirajo. Štirna pod hišo enakomerno toči mrzlo vodo. Hlev je odprt, hiša se trdno zaklenjena beli po dolini. Zglajena je zgodnjepomladna senožet, očiščena sta breg in pot. Pre-

den zaživi zeleno, se za hip v čednost izprazni ta molčeči svet. Kot da je nekdo otrebil, pograbil in pometil.

Med skoraj cvetočimi cimbarji se vzpne zgornja pot. Mimo občasnega izvira in nekoliko višje čez potok se spotegne. V rjavem. Vešče je zarisana, za slab korak široka in sploh ni zaraščena. Z mislijo na skorajšnje zeleno me vodi po neskončno prijetnem soncu. Nad divjo grapo se strmo postavlja Hlipovčev vrh. Podoba je težko predvidljiva; predvsem je drzna. Tudi on ima več obrazov.

Razgleden rob se sonči ob poti. Prepadno in zviška se zagledam v Pršnjakove strehe in kar slišim gospodarjevo gosto besedo. In fresco na hramu začutim. V dolini, precej bližje, kot se grapa iztoči mimo Krta, je zataknen slap. V Sopotih. Ga slišim? Njegov skoraj tridesetmetrski padec se zlahka meri z igrivostjo steze, ki ga ves čas spoštljiva in odrešujoča zlahka obide. Vso pomlad ga bodo v vsej tej luči nenehno oboževali sopotniki: z masnico popikane mokre stene, resje pod borovci, žanjevec na svetlih obronkih, kranjski jeglič, po obrobjih sten nedostopne tise, gabri in bukovce. Pršjak! Pršjak!

MALOMARNO OPLETANJE ZGODOVINE

Zapojem čez Logarjevo senožet. Priključim se širši poti iz Pršjaka v Prdenski vrh. Pod Logarjevimi ruševinami se že pozdravljam z Dolinarjema. Z majhno, dobro gnjeno leho bo treba poskrbeti za zeljnate sadike. Kar doma bosta zasejala. Na idrijske flance se ne dá več zanesti. Skoraj jih ni več, pravita. Idriščani so svoje vrtove posadili z bajtami; kje naj bo potem zelje? Za nekdanj slavne in trpežne sadike, po katere so vedno hodili celo z Banjščic, ni več prostora. O, saj vesta! Idrijo dobro poznata.

Gospodinja od nekod iz predpasnika potegne steklenico in deležen sem šilca domačega češpovca. Razvijamo neobvezen popoten pogovor, trpkost mešamo z občudovanjem. Nekaj nezaupanja potresemo naokrog. Ne drug na drugega, ne, kar tako, obredno in brez posebnega smisla. Ne da bi kaj dosti vedeli o sebi, se povprek lotevamo vsega. Prizadeto in površno. (Res?)

Tam je naš Logar. Tudi njun je. Iz Tolmina so ga hodili gledat, dokler se ni podrl. Za njim so ostale Podobnikove fotografije. Še sreča. Kaj bi o njem povedali mimoidoči iz partizanskih časov? Za mnoge se najbrž ne bi moglo reči, da so bili le mimoidoči. Kako se ga spomnijo primorski učitelji, nekoč zbrani okrog njegove neverjetne peči?

Poznam ga skozi zunanji lesk. Njegovi beli kletni velbi, njegova črna kuhinja, njegovo pritlehno ognjišče in krušno žekno tam

blizu, njegova stopa za vrati v hišo. Njegova obširna peč z zdičema in zapečkom. Bohkov kot nad ogromno mizo. Postelje... Kako malomarno s stvarmi opleta zgodovina! Kako molčeč postane človek tu zgoraj! Mimo Ščure, Drnulka in Čepovanskih Vrš vidim le starega izmozganega Logarja. Tvoje poštenosti do lastne kulture, tvoje kmečke prirodnosti in domačnosti daleč naokrog ni nihče presešel. Slišiš, nekako zahvaljujem se ti! Tudi Dolinarjema, ki sta zadnja leta edina skrbela zate in jima ni bilo lahko gledati tvoje umiranje.

Ostal je še hlev. Pod njim se zgublajo ostanki pajštve. Za kozolcem je še nekaj stebrov. In za Dolinarjem sta še s strelami dokončan Kumar in Hvalova davno opuščena in zrušena domačija. Povzpnem se v zanemarjeno senožet nad Kumrom. Dolinarja, zadnja v Prdenskem vrhu, ne zmoreta vsega... Mimo ozelenele hlevske strehe, trdnega kamnitega hrama, pogorele mogočene hiše, obraslih dreves in voznika, ki utečeno ovija vse skupaj, sta blizu Poldanovec in Zeleni rob. Njuna zima je hladno obarvan glas zgodnje pomladi, porojene sredi kamenja starih zidov. Tu, pred mojimi nogami.

Povsod po Trebuši rumeno cveti dren. S tisočerimi podobami preboden zapuščam Prdenski vrh, njegovo trmasto odrevenelost in Dolinarja. Pod njunimi okni bi se hotel spustiti v Krtavšče, a me nese preveč desno. Saj vem. V desetih minutah sem na njuni edini uporabni stezi h Gačniku in Smodinu.

V čistem bukovem gozdu so zelene le tise in bodike, zelen je bršljan. Vse drugo mineva v rjavem.

DOŽIVETE PRAVLJICE

Polagoma se spuščam v dolino. Iz slutnje se koplje Trebušica, ukleščena v svoji skalnati grapi. Posladek, ki ni za vsak dan, še manj — za vsako priložnost. Bližam se ji. Me že boža njen glas. Preštevam vse njene dragocenosti. Prvi je smaragd zelenih tolmunov. Senčni ovinki, voda, ki se iz ene blaženosti toči v drugo. Vmesne pojoče brzice. Nič strašnega, le lahkotnost. Beli prodi za cvetočimi vrbami. S slapovjem Poldanovčeve luči obsute Krtove širjave. Spet hladne tesni. Zeleni travniki pod prepadnimi pobočji. Iz grozljivega segajoči iztoki Gačnika, Pršjaka in Makčeve grape. Enkratni lok kamnitega mostu čez sotesko. Trpkost pognojenih drnuljevih grmov. Duh po resju. Duh po resju, po žanjevcu. Igriva, sproščena pot, steza, od nekaj je bila prijateljica vodi. Zmogla je biti prijazna spremiljevalka zelenemu toku v ozkem in na širokem. V skupnem srčnem utripu sta vedno vijugali iz nedrij Jelenka in Poldanovca. Pa zdaj, Grapa?

V oči se mi beli tvoja rana. Preorali so te z novo cestjo. Kot bi Dolinarju v njivi zavezal črno kravato. Če bodo kdaj delo končali, bodo šle tvoje soteske dokončno k vragu! Zavrtati, odstreliti, zavaliti, pustiti. Pa v vodo! Cesta, ki ni po tvoji meri, ti ne more biti v okras. Gizdalin boš. Že zdaj se pačis z mostom čez Gačnik. Vem: če se bo kdaj dalo na štirih kolesih po bližnjici v Gorenjo Trebušo (in ne čez Ščuro), bo to imenitno. Vem tudi, da ljude, ki so leta in leta na hrbtu tovorili po Grapi, drugače vidijo svojo dolino. Dolina jih žuli in muči. Vem. Preveč sem tujec in preveč le turist (mi radi porečejo). Dvomim, da je mogoče Grapo ob taki cesti ohraniti. Vem, da stvari na svetu niso predvsem moje in tvoje in njegove, pač pa so vse nekoliko naše.

Kaj naj zdaj govorim s Trebušarji, s tistimi, ki jim je vse lepo in prav, ali z onimi, ki ob tej belo zasekani brazdi čutijo zadrego? Ohrani jo v lepem spominu! Zapri jo v skrito misel in dvakrat obrni ključ! Njen stari obraz naslikaj na nekaj platen! Skrbno shrani diapozitive, da jih boš kdaj namesto pravljic pokazal vnučkom! Zanje bodo te stvari zares le pravljice.

Čez žgoče kamne se pretikam. V Gačniku sem se napil in umil. Obšel sem nov most. Vsega popackanega s človeško nemočjo me pobira nova kamionska cesta. Mimo Smodina.

Dolenja Trebuša, bolje — dolina, je taka kot prej: sijajna, bleščeča, polna prijaznih mimoidočih. Nekaj novih domov. Odrpta cerkvena vrata. Že skoraj cvetoč travnik. Nekje na plošči piše nekaj malega o Logarju. Povsod po Trebuši rumeno cveti dren. V aprilu smo.

Spomin na gornika

Dne 18. avgusta lani je bila prva obletnica smrti znanega avstrijskega planinskega kartografa Erwina Schneiderja, ki je bil po materi slovenskega rodu. Ob tej priložnosti je pripravil Andski muzej v Huarazu slavnostno počastitev spomina na Tirolca, povezano z razstavo njegovih zemljevidov Cordillere Blanco in Huascarana, na čigar južni vrh je Schneider leta 1932 priplezal kot prvi človek. V svojem slavnostnem govoru je muzejski direktor Cesar Morales Arnao poudaril, da velja počastitev tudi prof. dr. Hansu Kinzlu, ki je tesno sodeloval s Schneiderjem, prav tako pa v govoru ni pozabil še nekaterih njegovih sodelavcev. Kot vrhunec delovanja Erwina Schneiderja kot kartografa je Cesar Morales Arnao ovrednotil izdelavo karte Chomolangma-Mount Everest v merilu 1:25 000. Poleg tega je izredno visoko ocenil uspehe njegovega ekspedicijskega plezanja v Pamirju in Himalaji, zaradi katerih se je Erwin Schneiderja njega dni prijelilo ime »krojač sedemtisočakov«.

POPOTNIK, ZALJUBLJEN V HOJO PO HRIBIH

ČLOVEK NOČE BITI SAM

IVANKA KOROŠEC

Aprila bo dopolnil 77 let; deset bi jih z lahkoto zatajil. S svojo pokončno držo in vitko postavo je videti kot prava elektrarna energije in življenjske moči. Pri miru ni nikoli ali le redkokdaj; če ne hodi po gorah, pa kolesari, teče na smučeh ali pripravljajo drva v strminah nad Savo.

»Po rodu sem Nوترanjec, doma iz vasice Lipsenj ob Cerkniskem jezeru,« pravi naš sogovornik Rudi Debevc. »V šolo sem hodil v Grahovo pri Cerknici. Leta 1938 sem prišel na Gorenjsko, v Škofjo Loko, 1941 pa sem prišel delat k tunelu. Nekaj kasne-

je sem se priženil na Dobro polje in dobil službo pri železnici, kjer sem ostal vse do upokojitve. Najprej sem bil zavirač, nato vlakovni manipulant. Zdaj sem že 17 let v pokoju.

Moja služba je bila taka, da sem bil po tri dni skupaj zdoma. Vozil sem na relaciji Ljubljana—Beograd in Ljubljana—Pulj. Ob prostih dnevih sem rad šel na Begunjsčico, na Dobroč in na druge bližnje vrhove. Na Triglavu sem bil prvič šele leta 1969. Od tedaj sem šel nanj že enajstkrat in upam, da bom šel še kdaj. Sem tudi član društva večno mladih, ki šteje okrog 140 članov in vsako leto organizira pohod na Stol. Bil sem že 12-krat na njem.

Zelo rad kolesarim; v Radovljico se vedno peljem s kolesom, le kadar žena nakupuje, jo peljem z avtom. Tudi s tekom na smučeh se ukvarjam in si tako nabiram kondicijo. Pred leti sem na tekmo vanju na Brezjah dobil bronasto, v Mošnjah pa srebrno medaljo.»

Rudi ni samotar in nikoli ne gre v gore sam. Če že gre od doma sam, si kmalu najde družbo. Zelo rad gre na organizirane pohode, kjer je zagotovljen tudi prevoz.

Rudi je navdušen nad tem, koliko se je v gorah spremenilo. »Včasih smo spali na tleh ali drug čez drugega, sedaj pa je v teh obnovljenih kočah pravo udobje (seveda če ne naletiš ravno na gnečo ob kakšnem večjem organiziranem pohodu). Tudi čistoča se izboljšuje, ozaveščenost planincev je vedno večja. Poti so dosti varne, le markacije bi bile lahko ponekod boljše.«

Celo nad cenami se Rudi ne pritožuje. Drago je, toda drago je tudi v dolini in torej ne more biti v hribih drugače.

»Lani mi je uspelo priti na Triglav prav po sreči. Sam sem prišel do Staničeve kočice in počutil sem se zelo slabo. V koči sem prišel malo k sebi, a sam nisem upal nadaljevati poti. V koči sta bili dve planinki, dvojčici, podobni kot jajce jajcu. Bili sta mladi in nadvse prijazni, zato sem ju vprašal, če grem lahko z njima. Rade volje sta me vzeli s sabo. Prišli smo na Kredarico, tam pa sta se dekletoma pridružila še dva fanta. Eden od njiju me je povabil, naj se jim pridružim pri vzponu na vrh. Nekoliko sem okleval, vendar je fant dejal, da sem lahko brez skrbi in da prevzame odgovornost zame. To se mi je od vseh doživetij, kar sem jih kdajkoli imel v gorah, najbolj vtisnilo v spomin: da me je tako mlad človek, ki bi lahko sam s svojo družbo hitro prišel na vrh brez vseh skrbi, povabil zraven in potem vas čas pazil name. Najbrž je znal brati želje iz mojih oči. Ob pol šestih zvečer smo šli na vrh, bili smo zadnji, nikogar več ni bilo za nami. Nepozabno je bilo. Vedno sem tako mislil, zdaj pa sem še bolj prepričan: v hribe hodijo samo dobri ljudje.«

Rudi Debevc si na vso moč želi iti na Storžič. Toda kako? Sam se nikdar ne podaja na vrhove, najmanj pa še na take, ki jih ne pozna. Kje pa naj dobi sebi primerno družbo? Njegova žena nikoli ni bila vnetja za hribe in hribolazništvo, hčerka tudi ne. Rudi ima sicer dva vnuka, s katerima je enkrat že bil na Triglavu, vendar mlada kr in siva glava ne sodijo skupaj. Mlada dva sta zavirala, kar se je dalo, Rudi pa je spešil, tudi kar se je dalo, pa je bilo mladim še vedno prepočas, Rudiju pa prehitro.

»Hoje in naporov se ne bojim. Na Triglav sem šel že z vseh strani in se tudi vračal po različnih smereh in poteh. Najlepše pa se mi je zdelo iti čez Planino pri jezeru; tam je lepo kot v pravljici. Odšel pa sem že tudi ob šestih zjutraj s Planike prek Doliča, Hribaric in po dolini Sedmerih triglavskih jezer čez Komno in sestopil v Bohinju ob sedmih zve-

čer. To je bila tura, da je bilo veselje! Kakor sem že povedal, sam nerad hodim. Zato zelo pogrešam kakšno stalno planinsko družbo, s katero bi rad obiskal Storžič, Krnska jezera in še druge privlačne točke v naših gorah. Mogoče se

bo prek Planinskega vestnika našla kakšna manjša družba, s katero bi lahko obiskal še kakšen vrh.«
Prepričana sem, da bo Rudi še letos stal na vseh svojih ciljih, med njimi prav gotovo tudi na Storžiču.

PLEZALSTVO V JORDANIJ

VRHOVI S TISOČERIMI KUPOLAMI

Pozabite na neupravičene hvalnice in superlative opisov o vzponih v Jordaniji in ohranite v spominu le večno lepe fotografije, objavljene o teh plezanjih! Rumove stene so veličastne, toda tam je plezanje povsem odvisno od stvarnosti, od popolnoma drugačnega okolja, ki je bolj vabljivo za fotografiranje kot pa resnično razburljivo in plezalsko.

Naj vam raje povem zgodbo, staro 2500 let, če ne še več. V tistih časih so se ljudstva med seboj napadala in tudi Jordaniji niso prizanesli ti bojni nemiri, ki so odtlej ostali zgodovinski.

V gorskem sklopu Wadi Musa, kjer leži mesto Petra (ali Sela po Bibliji), se je morda prav tedaj rodilo plezalstvo.

Ogledniki in vojščaki so se vzpenjali na vrhove Wadi Muse, kjer so po potrebi tudi bivali ter včasih s kladivom klesali stopnice v mehki peščenec, da bi si olajšali prehod.

Kmalu so si izdoblili »vsakdanje poti« — dolge vrste stopnic, ki so vodile od vznožja do vrha gorã.

OGROMNE RESNOBNE STENE

Najvažnejši gorski masiv — nekoč prizo-rišče podvigov polkovnika Thomasa Edwarda Lawrencea (Arabskega) — se imenuje Wadi Rum. Razprostira se proti jugu do Saudske Arabije (mnogo manj priljudne dežele in izrazito islamske).

Wadi Rum je tudi ime peščene doline med obema najvišjima vrhovoma tega gorskega sklopa (Jebel Rum, 1752 m, in Jebel Um Iskrim). T. E. Lawrence ga sijajno opisuje v svoji knjigi »Sedmero stebrov modrosti«.

V Wadi Rum smo prišli, videli in zmagali. Ves dan smo premagovali stebre iz peščena. Plezati tja gori ni nikakršna ekspedicija in kljub visoki težavnosti nekaterih sten je že mnogim uspelo.

Vzpon nima nič skupnega s skrbno pripravljenimi odpravami na himalajske sedem- in osemtisočake, kjer je v največ primerih bistveno, da korakaš, korakaš in še kar korakaš (s 40 odstotki možnosti, da uspeš, čeprav tehničnih težav skoraj ni) ... ter se do polovice meč pogrešaš v sneg!

Že tisočletja se je peščenec kopičil na granitnih in bazaltnih podlagah in tako izoblikoval te ogromne stene Ruma, visoke prek tisoč metrov in mnogo trše od sten naših Alp. So tudi bolj resnobne, kajti vzpon ni običajen; nasprotno, prav skrivnosten je, zamotan in že ob vznožju nepredvidljiv.

NESLUTEN OBET

Te tako obsežne gore imajo pogosto več deljenih vrhov, ki jih med seboj ločijo prav težko prehodni kanjoni. To spoznamo takoj ob prihodu v Petro ali Rum, ko si ogledamo visokogorski vodnik: tu je na tisoče lahkih smeri, odličnih II. do IV. stopnje; morda so to res najlepši lahki vzponi na svetu.

Sicer pa so v Petri le lahki vzponi tisti, ki predstavljajo zanimanje vredne ture. Plezalci V. do VII. težavnostne stopnje se morajo zadovoljiti s prodniškimi balvani ali kratkimi vzponi.

Nekaj drugega se pokaže po nekaterih plezanjih v Wadi Rumu: stene so gotovo občudovanja vredne v svoji razsežnosti, toda vedno bo le štiri do pet smeri vodilo po posameznih pobočjih, to pa zaradi peščenih gobastih previsnih zaves, ki jih imenujemo »cvetače«.

Tukajšnji vzponi, stene in kanjoni imajo nekaj nepredvidenega in ne moremo jih primerjati z nobeno drugo pokrajino naše zemeljske oble. Od daleč se vam bo pot zdela lahka, a se bo izkazala za neprehodno, za prehodno pa le za ceno čezmerne izumetničenosti. In obratno.

Tudi pa desetih letih plezalnih izkušenj se prvi teden počutiš nekako zmeden.

Naslednjega dne plezam z Olivierom zadaj za Petro, blizu ruševin Farasa.

Tu se vzpenjava po 3000 let stari zgodovini: v časih antike je bilo plezanje popolnoma naravna stvar, socialno koristna in plezalci niso bili »zavojevalci nekoristnega«.

Na vrhu smo našli zavetje in nabatejske stopnice, izklesane v peščenjaku vzhodnega pobočja. Tu sva tudi sestopila. Kaj pomeni človeško življenje na geološki le-

Zahodne stene mogočnih stebrov v Nasrani

stvinci? V 2000 letih so se stopnice komaj izrabile in večina jih še služi.

Za sodobno plezanje se današnji hrbo-lazci napotijo proti Wadi Rumu 200 kilo-metrov južno od Petre.

Asfaltirane ceste vodijo do vasi Rum ali še dalje v Risu. Od tod vzpon ni nikakršna odprava, ker že pol ure hodà pripelje do prvih pečin, visokih 500 do 1000 metrov. K najbolj oddaljenim jih pripeljejo beduini v svojih avtih znamke toyota ali nissan. To bo spet pripomoglo, da bo pot do vzhodja skrajšana do skrajnosti.

BIBLIJSKA ARABSKA DEŽELA

V desetih milijonih let bo Jordanija morda za nešteti kanjoni prerezana dežela, površinsko razbrazdana po vsej svoji velikosti.

Že zdaj so planote preveč razrite, prese-kane in obdane z nešteti globelmi in soteskami (siki), občasnimi studenci in kanjoni, tako kot v Dhani, Petri ali Rumu. Že tisočletja se je peščenjak kopicil po teh od sonca pregretilih tleh ter ustvaril ogromne stene, ki so ponekod visoke tudi 1000 metrov. Včasih so širše, bolj kompaktne in resnobnejše kot stene naših Alp, čeprav tu ni »visokogorskega« podnebja. Kakšno vzdušje je v Wadi Rumu sredi teh izklesanih sten! Kot nikjer drugje!

Jordanska puščava ni prava puščava: to je bolj suha stepa, ki spomladi ozeleni (od marca do maja), z gorami iz granita, ki se ruši pri Akabi (ob istoimenskem ozkem zalivu Rdečega morja), s podnožji iz rož-natega granita ali bazalta in, najpogosteje, z gorami ali gomilami peščenca vsepovsod. Ta rumenkasto bel peščenjak je zelo pri-

meren za začetek vajeništva v plezanju in nudi čudovit pogled na kanjone, široke ali silno ozke (sike), na kamnite svode, ne-navadne vreze v kamnini, trogloditske grobove ali bivališča Nabatencev, na vrhove s tisočeriimi kupolami, ki si jih plezalec, ki jih ni videl, sploh ne more predstavljati. Pokrajina zdaj spominja na zelene pre-dele severne Alžirije, zdaj spet na severno Saharo. In vendar nikoli na pravo veliko puščavo, kot je Sahara.

LJUDJE NARAVE

Na to sliko pada ena sama senca: kljub čutu prebivalcev za gostoljubnost in njihovo vdanost Alahu Jordanci sami niso tako priljubljeni, kot bi bilo želeti. Čeprav že od petih zjutraj goreče molijo k Alahu, pri vračanju denarja ne oklevajo, da vas ne bi opeharili za polovico vsote, in to celo v bankah!

Kakor povsod smo tudi tu cenili predvsem ljudi narave, tiste iz puščave in tiste z gorà. Govoriti hočem o beduinih, pol nomadnih, ki živijo zelo skromno. Povprečno živijo Jordanci dobro v tem modernem in dovolj razvitem kraljestvu, vsekakor bolj sodobnem kot je severna Afrika.

Jordanija je dokaj bogata in sodobna de-žela z neizčrpnimi rudninskimi viri (fos-fati, petrolej, plin...) in je že primerno razvita. Življenjska raven sicer še ne do-sega popolnoma povprečne ravni Fran-coza, a verjetno bodo tudi to sčasoma dosegli. Toda beduini Ruma ali drugih krajev bodo vedno ostali med revnimi, če-prav jih je vlada oskrbela s kamioneti to-yota. Ženske si tod ne zastirajo obrazov in se včasih smejo udeleževati celo v jav-nem življenju, čeprav v deželi vlada islam.

(La Montagne)

APRILSKI ZVONČKI POD SNEGOM

NADA KOSTANJEVIC

Tradicionalnega pohoda PD Vipava na Nanos, k Abramcu, se udeležujem redno, ampak prehodila ga navzgor nisem še prav nikoli. Včasih sem pač morala s kombijem gor, da bi pomagala v čajni kuhinji, včasih je bilo to ali ono... Navzdol pa, če le morem, grem peš.

Predlansko leto sem vzela gor oba rejenčka. Starejši je predlagal, naj vzameva še psičko Piko, da je doma ne bi cucki zapeljevali. No, na Nanosu smo nato prešeli vse pse vseh domačij in vseh obiskovalcev — in vsi ti cucki so nam sledili, ko smo šli na vljudnostni obisk k Margonu. Tako se je Pika vrnila v Vipavo temeljito spremenjena in smo čez nekaj mesecev oskrbovali s psički pol Vipave in vso okolico. Lani smo pač zato Piko raje pustili doma in z malim Robijem sva zopet — zaradi takih in drugačnih obveznosti — raje šla gor z avtobusom, ki je do Blažonove rampe spravil vrteške otroke. Od tam do Abrama je le dvajset minut hoda.

Pri Abramcu sem Roberta izročila starejšima fantoma, da se bo z njima vrnil peš, sama pa sem šla po Nanosu — ah, nikar mi ne zamerite — pobirat članarino za Rdeči križ! Pri Abramcu na Nanosu št. 6, potem pri onem na št. 8 — od enega do drugega je le nekaj korakov —, potem sem se po gozdu spustila do Margonovih, do Mire in Zorke, ki samujeta na lepo urejeni domačiji.

»Le kje ste, Nada, celo zimo vas ni bilo — ne vas, ne nikogar drugega!«

»Zorka, zvončke bi rada nabrala, vem, da je že 12. april...«

»Pa so, Nada, so, le da vam ne znam razložiti, kako se pride do njih!«

BELI CVETI V ČRNI ZEMLJI

Še sva bili v besedi, ko stopi skozi vrata postaven možakar z dečkom kakih dvanajstih let.

»Janko! Če si ti tukaj, ne bo težko pokazati tej ženski, kod se pride do zvončkov!«

Možakar je še nekaj besed pomodroval z Zorko in Mirom, se mi predstavil za predsednika PD Podnanos in ko sem pristala, da grem z njima do njihove vasi, smo odrinili.

Malo čudno se mi je zdelo, ko je možakar krenil proti vzhodu in ne proti zahodu. Vendar — markacije so tudi tu. Čez opuščene senožeti, mimo Bajcove domačije, ki je le poleti naseljena — pa smo že pri Strgarju. Tod se loči pot k spomeniku

na Boben, kjer je bila 18. aprila 1943. leta bitka na Nanosu, prva bitka v teh krajih. Za Strgarjem je dolinica, kjer vsako poletje taborijo prizadevni podnanaški planinci — po 35 otrok pripeljejo gor, gasilci lepo sodelujejo z njimi, dajo jim kombi za dovoz živeža in opreme.

Pot se začenja vzpenjati — in glej, v gozdu so res zvončki! Veliki, beli, v črni gozdni zemlji. Janko pa pravi, da je pred tednom dni tod bilo vse belo snega.

Pridemo do prvega prevala. Za njim je lepa jasa, pogozdena z majhnimi smrečicami, na njenem robu pa je še veliko snežišče. Občudujem razgled na gričevje, ki obkroža Vipavsko dolino; videti je tudi Vipavo, Slap, Goče, Planino, Erzelj, pa tudi oddaljeni Štanjel. Vreme je megleno, sicer bi bil razgled še lepši. A Janko pravi, da bo lepo šele, ko pridemo na rob — ta rob se pravzaprav začne pri Plazu in gre čez Gradiško Turo, Podraško Turo in Šembiško Turo ali, kot ji še pravijo, Konj. Ta rob se po razglednosti lahko kosa z onim, ki gre od Cola do Predmeje in ki mu Gorjani pravijo »Krog«.

PO BLIŽNJICI JE LAHKO DLJE

»Na tej jasi se zmeraj ustavimo, ko gremo z otroki iz Šembida (Podnanosa) gor na tabor. Tod rastejo maline, borovnice in smukvice (gozdne jagode). Ko se otroci napasejo, gremo naprej.« — Mali Jankov Aleš, prijazen in bolj molčeč fantiček, je veselo pritrjeval očetu.

Na koncu jase je majhna kapelica, zidana v apneni malti in krita s škrlčami (kamnitimi ploščami), kot so bile včasih poseben v Podnanosu krite starejše hiše. Podobno v njej ni več, le preprost lesen križ je, ki ga je mali Aleš lepo okrasil z zvončki.

»Da veste, teta, čeprav je tod prisojno, bomo še doli dobili zvončke.« Ko sem pogledala dol, se mi je zadeva zdela hudo strma. Janko me je potolažil, da so po tej kozji stezi Strgarjevi ali Bajcovi celó kravo prignali na Nanos in jo z Nanosa gnali na sejem. Zmrzla ta kozja steza ni nikoli, ker je zelo prisojna in vpeta v stene; tudi burje ni, ker je zavetrna.

Ni mi preostalo drugega, kot da se s so-besednikoma podam navzdol. Stezica je bila ravno dovolj široka, da mi ni vzbujala vrtoglavice, saj je ob stezi raslo še kakšno drevcesce ali grmiček. Nad stezo je strm kraj, kjer zopet cvetijo zvončki. Zdelo se mi je, kot bi bila nekje v visokogorju. Celó manjše melišče smo prečkali. Steza se spušča v ostrih ovinkih in je zelo domiselno speljana.

Janko mi je pokazal, kje se je prav z roba Ture utrjala skala in polomila precej drevja. Drevja, ki ga je plaz polomil, nihče ne očisti; breg ni dostopen z nobenim motovilom, konj pa ljudje nimajo več, pa tudi če bi jih imeli. bi te poti zmogli le bosenski konjički ali osli. Pa vsa Zgornja Vipavska dolina ne premore niti treh pravih oslov — krščenih bržkone precej več! Markirana pot je stalno lepo speljana. Tudi bližnjice so označene, a gremo raje okoli po oni srbski: »Preko preče, naokolo bliže.«

Razgleda na Podnanos ni več; gozd je gostejši. Že prečkamo prvo gozdno pot skozi Klajnike. Janko pa ni vedel, zakaj so Klajniki postali Klajniki. Ob zemljiški odvezi je bilo treba to gmajno razdeliti, da je vsaka hiša dobila vsaj malo te gmajne. Klein, klein (majhno, majhno), so dopovedovali nemškemu geometru, ki je odmerjal, in domači pomagači so potem te »klajn« parcele imenovali Klajniki. V Klajnikih je nekoliko zahodno od poti, po kateri se spuščamo, opuščena cerkev sv. Nikolaja. Za njo v dolinici je taboril med vojno IX. korpus.

KLIN V RAZPOKI

Prečkamo več klajniških poti in že smo nad vasjo. Tudi nekaj macesnov je tu — nežne zelene iglice so začele poganjati. Potoček pada čez skale in se vliva dol v Močilnik. Prečkamo ga. Zopet se spuščamo.

Pred previsno, le nekaj metrov visoko skalo nad potokom se Janko ustavi in obmolkne. Nekaj išče s pogledom.

»Ali vidite oni klin v razpoki?«

»Vidim ga.«

»Tukaj je Furlanov Fabjan vabil in plezal. Ta klin je zabil — kolikokrat sem ga našel tukaj...«

Fabjan, naš vipavski član, alpinist, ki je zelo mlad omahnil v smrt v Alpah...

Smo že med prvimi vinogradi. Neki vino-gradnik je na rob celega »pašna« posadil vsaj sto metrov dolgo vrsto rumenih narcis, ki so čudovito cvetele. Pa še preden smo prišli do asfalta, me je pozdravil razcveten glog.

Janko me je peljal čez mostičke čez potoke, med lepimi in urejenimi hišami in vrtovi. Ujela sem zgodnji popoldanski avtobus za Vipavo.

Malega Roberta sem dobila že zadaj za hišo s sosedovima dvema, šestnajst- in dvanajstletnikom. Zbijali so frnikole.

»Kdaj pa si ti prišel? Ali si se pripeljal?«

»Peš sem prišel, čez Podraško Turo.«

»Nikar si ne zmišljuj! Kako pa, da si ves požigosan?«

Saj res, mulec je bil požigosan, kjer se je le dalo, po čelu, rokah, hlačah, čevljih...

»Ali naj ti povem? Po Gradiški Turi smo šli, po plezalni!«

»In v Gnezdu ste tudi bili?«

»Ali misliš na Balkonu? Bili, mama, bili, in še skoraj dol bi padel...«

»Ne bojte se tega, pazili smo ga, pa tudi zmlatili, če je nagajal!«

Nasmejala sem se: »Prav je, Robert, da si v dobri družbi šel po plezalni čez Turo. Pa še bolj prav je, da mi tega nisi poprej povedal!«

odmevi

TRŽIŠKE ALPE

Ko se planinci podamo po manj znanih in obiskovanih poteh med Storžiškim pogorjem in Košuto, na Javornik (1715 m), Konjščico (1667 m), Stegovnik (1692 m) ali Virnikov Grintavec (1654 m), se večkrat vprašamo, ali smo v Karavankah ali Kamniških Alpah.

Vzrok, da pišem ta prispevek za Vestnik, pa je bila »burna razprava« večje skupine planincev v koči pod Storžičem o tem, ali smo v Karavankah ali Kamniških Alpah.

Če malo obnovimo, kaj so nas učili v šoli, se spominjamo, da so Karavanke (za razliko od Julijcev in Kamniških Alp) geološko nekaj starejši masiv, ki se vleče od tromeje proti vzhodu, prek Peči, Kepe, Golice, Belščice, Stola, Begunjščice, Vrtače, Košute, Obirja, Olševe, Pece ter prek Paškega Kozjaka, Konjške in Dončke gore v obrobje Panonske nižine. Kamniške Alpe pa so mlajše in se dele na tri dele: Raduha, Grintovci in Storžiško pogorje.

Če se torej vrnemo k vprašanju, zastavljenem v uvodu, lahko ugotavljamo, da naj bi bila meja na tem območju potok Lomščica, pritok Tržiške Bistrice, navidezna črta prek Javorniškega prevala (1465 m) do Reke, ki se izliva v Kokro pri Kanonirju. Ta razmejitev predstavlja umetno postavljeno mejo med Karavankami in Kamniškimi Alpami. Torej imajo prav tisti planinci izpod Storžiča, ki so trdili, da je dom v Kamniških Alpah, saj stoji koča na levem bregu Lomščice. Vendar so se mi take razmejitve že kot otroku zdele absurdne, saj se dobro spominjam, kako smo someščane — otroke s Stražišča na desnem bregu Save mi »Srednjeevropejci« zmerjali z Balkanci... Zavedam se, da vsega meter širok potoček oziroma samo navidezna črta v geografskem pogledu in življenju ne more predstavljati meje regiji.

Že davnega leta 1981 sem bil udeleženec 12. zborovanja Slovenskih geografov na Bledu. Uvodno predavanje z naslovom »Gorenjska — njena regionalna opredelitev in notranja regionalna razčlenitev«, je imel pokojni akademik prof. dr. Sve-

tozar Ilesič. V razpravi se je dotaknil tudi te razmejitev. V celoti ga citiram: »Zdi se mi, da bi bilo ime Tržiške Alpe zelo uporabno za tisti del našega alpskega sveta, ki veže njegov zahodni del (Julijske Alpe in zahodne Karavanke) z njegovim vzhodnim delom (Kamniško Savinjskimi Alpami in vzhodnimi Karavankami). Gre za svet, kjer se začno pokrajinsko povsem zračati Karavanke z zadnjim odrastkom Južnih apeniških Alp, Kamniškimi Alpami, za svet, ki bi ga zajeli nekako od Begunjščice in Dobrče, preko Košute in Storžiča do zahodnega obrobja Jezerskega. S tem imenom, ki ni nič manj upravičeno kakor ime Kamniške Alpe, bi se tudi dokončno izognili pokrajinsko povsem neizraženi, samo geološko, pa še to po novejših naziranjih geologov ne več prepričevalno utemeljeni meji med Karavankami in Kamniškimi (ali celo Savinjskimi) Alpami v tem predelu.«

Torej, dragi prijatelji gora, če vas bo kdaj mučilo vprašanje, ali ste v Karavankah ali Kamniških Alpah, ko se boste po transverzali spuščali z Begunjščice prek Prevala na Dobrčo, opazovali fosile v Dovžanovi soteski, gobarili na območjih Konjščice ali uživali v razgledu na Kočno s Stegovnika... Odgovor je na dlani: ste v Tržiških Alpah.

Bojan Ančik

ISKRINA KOČA NA SV. JAKOBU

Nemalo smo bili na upravnem odboru Planinskega društva Kranj začuden nad vsebino pisanja v PV 1/46, kajti še teden dni ni minilo, ko smo za to dejanje DO Iskri izročili zlati znak PZS. Neimenovani pisec omenjenega članka bi vendarle moral registrirati skoraj 10 let trajajočo aktivnost, da se na gori uredi pogorišče in okolje, to je tisto, kar smo povzročili planinci. Planinsko društvo Kranj se je s to ureditvijo sistemsko trudilo in mu je naposled tudi uspelo, da je organizacijsko in materialno izvedbo prevzela delovna organizacija Iskra. O tem smo imeli tiskovne konference, zabeležke v sredstvih javnega obveščanja in pisali tudi v Planinskem vestniku ter s tem seznanjali tudi FZS. Zatorej se postavlja vprašanje, od kje in zakaj PZS ta pikolovska nepoučenost in kritika.

Obnova in nova gradnja na hribu Sv. Jakob je potekala ob sodelovanju strokovnih institucij (ne ljubiteljskih subjektov, ki se, kot sami mislijo, na vse razumejo), t. j. upoštevajoč varstvo okolja, etnografske zahteve kraja ter funkcionalnost v uporabnem in racionalnem smislu.

12. novembra 1988, ko je bila skromna otvoritev, je bilo to vse uresničeno. Tudi

predstavniki PZS so se lahko prepričali, kako je ta obnova izvedena ter poplačan dolg in odnos do kraja in vaščanov, kajti prejšnje ruševine in nesprejemljiv videz smo povzročili planinci, planinska organizacija pa je bila vseskozi izjemno pasivna.

Poudariti pa je potrebno, da smo Iskri (vsaj planinska organizacija v Kranju) izjemno hvaležni, da so sprejeli uporaben nebirokratski planinski status, da so cene v koči za vsakega sprejemljive in da je objekt vsak konec tedna odprt. Anonimni pisec, pozvan si, da bi ti koristil ogled kot instruktaja, kako naj se skromno in pošteno in s še pravim udarniškim delom in aktivizmom dela, ob tem pa moraš upoštevati, da smo naredili, kar je že nekdam bilo.

O nasvetih »krovne« planinske organizacije v drugem odstavku pa moramo biti previdni, kajti to, kar počnemo planinci z objekti v TNP, je na podlagi rezultatov onesnaženja talnice in dela območja Triglavskih jezer kot tudi izvira Savice zaskrbljujoče: kdo daje ideje o tako veliki uporabi detergentov in drugih neuničljivih kemičnih čistil, o pranju s pralnimi stroji na gori, angleških sanitarijah, množici diesel strojev (črpalke, agregati...), polivanju nafte... Pred leti pa nas je motil celo hrup helikopterja...

Ob tem lahko samo poudarimo, kakšne medvedje usluge planinsko gospodarstvo dela upravljalcem TNP in kako pomanjkljivo so informirani »krovni« funkcionarji. Prosili pa bi ob tem samo to: če nismo sposobni osnovnega, ne načenjajmo kakovostnih del in akcij društev, ki so vse bolj prepuščena lastni iznajdljivosti.

F. Ekar

IDEJA, IZVEDBA: PD LJUBOTEN

V Planinskem vestniku 2/1989 je na strani 94 natisnjen prispevek »Pohod na Titov vrh«, ki ni podpisan, menim pa, da ga je napisal član PD Kamenjak z Reke. Oglašam se zaradi naslednjega stavka v tem članku: »Ta dan so predstavniki teh društev na vrhu sprejeli predlog delegata PD Kamenjak z Reke, da bi take pohode organizirali vsako leto ob dnevu mladosti, s čimer so se prisotni strinjali.«

Iz tega stavka bi bilo mogoče sklepati, da so člani PD Kamenjak z Reke dali idejo in predlog, da bi vzpon na Titov vrh postal tradicionalen in da to ni zamisel gostitelja akcije PD Ljuboten iz Tevota.

Pojasniti moram nekatere reči, ker čutim za to moralno obveznost, saj to ni prvič, da se PD Kamenjak z Reke proglašajo za pobudnika ideje, da memorialni vzpon na

Titov vrh postane tradicionalen oziroma za razlagalca tega, kako je prišlo do tega, da organiziramo memorialni vzpon, ki se imenuje po Titu.

Planinsko društvo »Ljuboten« je po več letih stagnacije, ko nekaj časa sploh ni delovalo, začelo aktivno delovati v letih 1975 in 1976. Že leta 1977 je v čast Titovega rojstnega dne 20. in 21. maja organiziralo vzpon na Titov vrh, na katerem je v izredno slabem vremenu sodelovalo 25 članov; čeprav je pihal močan veter, so prišli na vrh in se tako vključili v proslave, ki jih je organiziral Planinarski sojuz Makedonije.

Dne 20. in 21. maja 1978 se je PD Ljuboten vključilo v akcijo RTV Skopje »Pojdi na pot, da ne boš pozabil hoditi« ter je bilo gostitelj in organizator vzpona na vrh Ljubotena (2499 m), vendar spet v sodelovanju s Planinsko zvezo Makedonije in spet v čast Titovega rojstnega dneva.

Naslednje leto je bilo 19. in 20. maja spet gostitelj in organizator množičnih vzponov v čast Titovega rojstnega dne, tudi to pot na vrh Ljubotena.

Tako naj bi bilo tudi leta 1980, ker je že obstajala tradicija in je bil pohod že prej načrtovan. Na sestanku, na katerem so razpravljali o dolžnostih in nalogah članov tedanjega društvenega izvršnega odbora, ki so imeli na skrbi vzpon na Ljuboten (sestanek pa je bil le nekaj dni po 4. maju 1980), je njegov član Miodrag Nikolič predlagal, naj bi namesto na vrh Ljubotena šli na Titov vrh. Opisal pa sem že, da je postala že tradicija iti na vrh gore, po kateri se imenuje društvo, zato predlogu Miodraga Nikoliča nismo posvetili

posebne pozornosti in smo sklenili, da gremo spet na Ljuboten.

Vendar se nam je takoj po sestanku zdela zamisel Miodraga Nikoliča izvrstna in smo bili mnenja, da bi jo vendarle morali uresničiti. Glede na to, da sem ta čas opravljal dolžnost sekretarja društva, sem naslednji dan zgodaj zjutraj odšel k tedanjemu predsedniku društva Miodragu Avramoskemu in mu predlagal, da sprejmemo Nikoličev predlog in da gremo namesto na Ljuboten na Titov vrh; pokrovitelj tega vzpona naj bi bila Planinska zveza Makedonije, akcija pa naj bi se imenovala Memorialni vzpon na Titov vrh v čast dneva mladosti, s čimer bi izkazali dolžno spoštovanje maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu.

Ko smo dobili soglasje Planinske zveze Makedonije, da se strinja s to našo akcijo in jo podpira, smo v izredno kratkem času akcijo pripravili, na njej pa je sodelovalo 190 planincev (107 se jih je povzpelo na vrh) iz 17 planinskih društev. Med temi 17 društvi so bila tudi tri, ki so pobratena s PD Ljuboten iz Tetova, in sicer PD Pobjeda iz Beograda s štirimi predstavniki, PD Prej iz Mostarja z dvema predstavnikoma in PD Kamenjak z Reke s tremi predstavniki. To pomeni, da so bili tam planinci iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Srbije in Makedonije; morali bi priti tudi planinci iz pobratenega društva iz Ilirske Bistrice, se pravi iz Slovenije, pa bi imeli udeležence iz skoraj celotne Jugoslavije, to pa se je zgodilo že leta 1981, medtem ko je bilo po številu udeležencev leto 1982 najbolj obiskano.

Viktor Stipčić iz PD Kamenjak je odlično opisal prvi memorialni vzpon na Titov vrh v reviji Planinarski list PD Kamenjak

Titov vrh, 23. maja 1982 Foto: Boško Jovanoski

z Reke, in sicer v 2. številki junija leta 1980.

Ugotavljam lahko le to, da planinci PD Kamenjak z Reke sodelujejo od prvega memorialnega vzpona na Titov vrh, in sicer s številnimi svojimi člani (celo po sto), da so se zelo angažirali pri propagandi vzpona na vrh in da je to društvo, ki ta dan pošlje na pohod največ svojih članov. Vsekakor ima za to veliko zaslug njegov dolgoletni predsednik Viktor Stipčić, ki se je zelo trudil, da bi ta akcija postala pomembna ne le v Makedoniji, ampak tudi zunaj nje. Mislim, da je to storil tudi to pot prek vaše revije. Zaradi vsega omenjenega so za svoje sodelovanje in udeležbo planinci PD Kamenjak z Reke dobili vrsto priznanj gostitelja in Planinske zveze Makedonije.

Želim, da bi bilo tako vsako nedeljo pred 25. majem: da bi bili planinci PD Kamenjak z Reke ta dan najštevilnejši na Titovem vrhu in da bi bili ob njih tudi drugi planinci iz drugih planinskih društev iz vse Jugoslavije, saj vrh, ki se imenuje po Titu, to zasluži.

Memorialni vzpon na Titov vrh bo 21. maja letos deseti po vrsti; samo leta 1986 se je zaradi neurja na vrh povzpela le majhna skupinica planincev, o čemer je Planinski vestnik pisal v 7. številki leta 1986; že samo ta številka marsikaj pove. Na vrh je samo na teh vzponih prišlo v teh devetih letih približno 5000 planincev, česar nikakor ne bi smeli podcenjevati.

Vse to, kar sem napisal, je menda kar dovolj, da vidimo, da je vendarle PD Ljuboten iz Tetova gostitelj, organizator in predlagatelj tradicionalnega memorialnega vzpona na Titov vrh, kajti četudi bi hotel, tega ne bi mogel narediti nihče drug.

Boško Jovanoski, Tetovo

VNOVIČ O PLANINSKIH POTEH

V PV 2/88 sem dal nekaj pripomb k planinskim potem, zlasti glede razlik med dejansko markiranimi in vrisanimi na planinskih kartah. Medtem se stanje ni spremenilo na bolje. Že v tem letu sem šel po sveže markirani poti iz Češnjice v Podnart, navzgor od Češnjice pa menda pelje do lovske kočice, ki je nad Kropo (ob cesti proti Jamniku). Ta pot je nedvomno markirana »na črno«. Če že kdo po potrebi markira kakšno pešpot ali kolovoz, da se pešci lahko izognejo hoji po cesti, je ne bi smel markirati s Knafeljčevimi markacijami. Lani sem opravil potrebna vzdrževalna dela na štirih poteh, ki peljejo na Šmarjetno, od teh pa je samo ena planinska. Neplaninske poti sem po potrebi zaznamoval z belimi smernimi črtami na

drevesnih deblih, ki pešce usmerjajo na hojo po eni sami stezi.

Vse kaže, da je markiranje poti še vedno stihijsko, odvisno od aktivnosti markacistov pri posameznih PD ali celo mimo PD. Odgovornost za markiranje »na črno« nosijo predvsem UO PD, ki ne upoštevajo veljavnih predpisov PZS oz. njene komisije za pota (v nadaljevanju PZS). Le redki UO PD spremljajo in nadzirajo delo markacijskega odseka. Izključno PZS končno odobrava nove planinske poti oziroma opustitev starih. Dolžnost PZS je, da občasno obvešča PD o režimu planinskih poti, društva pa ga morajo obvezno upoštevati. PZS je dolžna skrbeti, da so nove planinske karte usklajene z registrom planinskih poti. Zato mora od društev tudi zahtevati, da z ustrezno barvo premežejo vse Knafeljčeve markacije, če imajo na svojem območju »na črno« markirane poti. Posebno naj PZS zavzame tudi stališče glede markiranja cest. Neumestno je markirati in v planinskih kartah vrisati markirane ceste predvsem v primerih, ko pot od začetka pelje več kot kilometer ali dva po cesti, npr. od Vrhničke do Smrečja in od Žirov ob potoku Račeve do LPP (glej karto Polhograjsko hribovje z okoličico iz l. 1974).

V naslednjem naj utemeljim potrebo po nadelanih in markiranih poteh, zlasti po bolj strmih travnatih in gozdnatih pobočjih, in sicer zaradi varstva narave. Planinstvo postaja vedno bolj množično. V hribe oz. gore ne hodijo samo ljubitelji narave. Med njimi je že veliko takih, ki čutijo le potrebo, da se enkrat tedensko naužijejo čistega zraka. V nižinah tega ni več. Ob poteh skozi gozdčice je polno odpadkov, zrak na poljskih poteh pa je bolj ali manj dušič, ker kmetje zdaj po vsaki košnji razvažajo smrdečo gnojnico in ker je že povsod veliko izpušnih plinov od motornih vozil. Če bi množica planincev na bolj obiskane hribe in gore hodila po brezpotju, bi po travnatih pobočjih bolj kot sicer uničila rušo in hkrati gorsko floro, po gozdnatih pobočjih pa podrast. Po bolj strmih pobočjih so planinske poti speljane v serpentinah oz. okljukih. Prav na teh odsekih vidimo, kakšno silo delajo naravi tisti planinci, ki »režejo« serpentine oz. okljuke. Te vzporodne »drče« veliko bolj kvarijo videz narave kot pa urejena steza, markirana s Knafeljčevimi markacijami. Zato zlasti mlade planince premalo usmerjam k hoji po poteh. Pri hoji skozi gozdove tudi nalletiš na prek steze ležeč vrhač z že uhojeno stezo okrog njega, ki pa bi ga lahko vsak mimoidoči planinec potegnil s poti. Z »drčami« po gozdnatih pobočjih se dela podobna škoda, kot je pred leti v Nedeljskem zapisal dr. Ivan Pavšič, solastnik gozdnih parcel na Rožniku. Citiram: »Rožnik bo opustel, ker ni nobenih novih nasadov, kako pa rabi Ljubljančanom, je

vsak dan vidno. Množice sprehajalcev, ne le po glavnih poteh, in povsod so gozdovi prepreženi s stezicami. Sprehajalci zadržajo tudi malo drevje, posebno vsakokrat ob novem letu, pa tudi sicer pridno ropajo. Tako se ne more nič novega razrasti.«

Z estetskega pogleda seveda ni vseeno, kako so planinske poti markirane. Po pravilu naj bo v smeri poti v presledkih vidna le po ena markacija, največ po dve pa z mesta, kjer se odcepi steza z gozdne ceste oz. traktorske vleke. Tudi smerne puščice in smerne črte morajo biti lepo oblikovane. Žal pa so planinske poti z lepimi markacijami zelo redke. Pri obnovah markacij je umestno odvečne premazati.

PZS naj tudi zahteva od tistih PD, ki imajo ob »svoji« poti postavljene posode za odpadke, na njih odstranijo. Na poti iz Gozda proti Koči na Kriški gori so za odpadke na drevesih obešene polivinilaste vrečke. Dolžnost vsakega PD je, da kulturno vzgaja svoje člane predvsem glede obnašanja na izletih v gore. Kulturni planinec bo tudi v planinski postojanki svoje odpadke pospravil v nahrbtnik in jih potem doma odvrge v smetnjak, kajti postojanke imajo že svojih preveč. Planince, ki se na izletih nekulturno obnašajo (zlasti z odmetavanjem odpadkov), naj bolj kulturni (če so navzoči) takoj opozorijo. Za navidezno »kulturne« pa pride v poštev opozorilo: Nič pod kamen, nič pod grm, nič ne vrzi dol čez strm! Na splošno naj za vse velja pravilo: Kar polno v culi neseš gor, prinesi tudi prazno dol! Ob taki preventivi bi odpadlo tudi vsakoletno triglavsko čiščenje.

Karel Bajd

»UGOVARJAM!«

(PV št. 1/89, str. 41)

Apel pisca v omenjenem članku, ko usmerja vsako organizacijo v svoj rezervat, morda celo »prilaščen« monopol, je izjemna, morda celo krivična misel. Ne bi izpostavljaj obredja ne lovcev, ne planincev, alpinistov, kakor tudi ne streljanja, kajti to ureja zakonodaja in strogi predpisi kot sankcije.

V tem »grozečem« naslovu je moteče v osnovi to, ko se ne upošteva, da smo se planinci in alpinisti v planinski organiziranosti razvili iz pastirjev, lovcev. Prenekatero ostenje so omenjeni prelezli ali preplezali pred planinci. Ne smemo izpustiti, koliko steza smo si planinci prilaščili od lovcev, jih markirali in si jih prisvojili.

Veliko je srečanj v akcijah GRS z lovci (gorski lovci), ki so nenadomestljivi vod-

niki, stalno pripravljeni sodelovati v akciji na gori, našli pa so že marsikatero truplo in tako razrešili marsikateri problem. Upoštevati je potrebno, da se v manjših krajih med gorami, kjer so še prave, srčne ljudske vezi skupnosti v dobrem in slabem, delo planincev in lovcev v veselju in sreči prepleta. Vse te primerjave veljajo za gorska območja, za zaselke pod gorami; dobro je, da so planinci v obeh strukturah, saj s tem pride do novih kakovosti, izkušenj. Imena, ki so za planinstvo utrdila neizbrisne sledi, dr. France Avčin, dr. Miha Potočnik, dr. Andrej Robič in še množica naravi predanih ljudi — planincev, lovcev, gorskih reševalcev — so prav s temi sodelovanji in aktivnostmi dvignila nacionalno društveno raven. Današnjo situacijo, ko smo že skoraj pred ekološko katastrofo, pa lahko vsaj nekoliko ublaži in začne reševati samo sodelovanje vseh struktur, tudi v obliki informiranja v glasilih, kajti le tako bomo lahko začeli obvladovati sedanjo kritičnost in agresivnost članstva.

Posebej naj poudarim organiziranost lovske organizacije v smislu obveznosti in dolžnosti ter spoštovanja organizacije. Vsak član lovske organizacije mora poprečno fizično opraviti najmanj 30 ur brezplačnega dela in biti na voljo tudi pri drugih delih, vsak član je naročnik s glasilo Lovec in vsako leto se oskrbi s knjigo poljudne, tudi planinske in strokovne vsebine. Članarina za leto 1988 je bila od 25 000 do 30 000 dinarjev. Trenutna naklada mesečnika Lovec je 24 100 izvodov. Primerjajmo se z njimi planinci s 6000 izvodov Planinskega vestnika pri evidenčnih znamkicah prek 100 000!

Oprema lovca, (v tem sestavku) puška, je cenejša od cepina, da z drugačnim primerjanjem ne nadaljujem. kajti planinstvo postaja danes drago oziroma višja oblika standarda, saj je razen plačila znamkice vse drugo prepuščeno posamezniku. Tudi članstvo v ekspediciji je dražje od lovnih ali foto safarijev, vendar je slednje sporno za javnost.

Osnova za razvoj je samo v sodelovanju. Kar zadeva upravljanje gorskega sveta, pa je nujna današnjega dne, da bi planinci, lovci, gozdarji, kmetje, »tisti ta pravi« iz teh krajev čimbolj sodelovali in se dogovarjali, kajti tudi tako bomo ohranjevali življenje flore, favne in ekologije na gori. In tudi »prskač« alpinistu in planincu ne dela škode v glasilu PV, ampak informira, opozarja in zaželeno bi bilo, da bi glasila, kot je Planinski vestnik, imela posebno rubriko o sorodnih dejavnostih, predvsem tistih, ki se nanašajo na gozdne ceste, macesne, vrhove ali nove zaščitne tehnologije.

O doživetjih na gori, ki je last vseh, pa naj bi pisali, da preprečimo vsakršne ekološke katastrofe.

F. Ekar

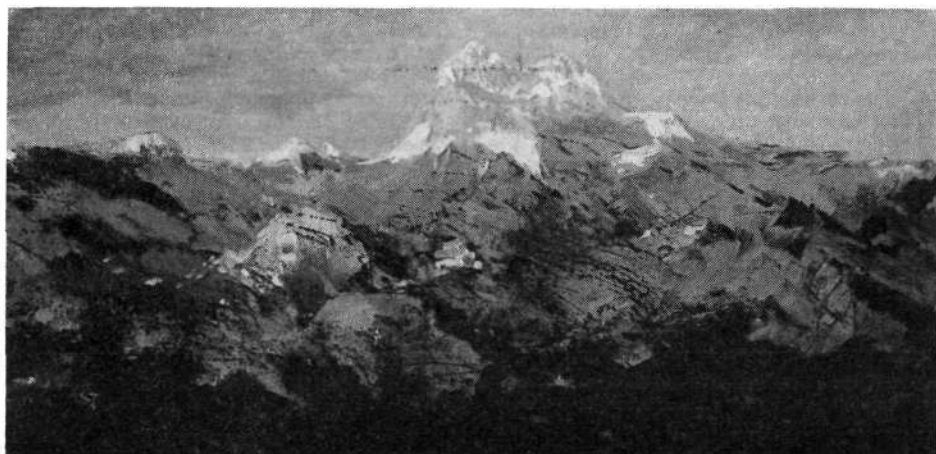
Adamič v galeriji Cicero

Galerija Cicero je kot novo ljubljansko likovno razstavišče v stavbi ČGP Delo zaživela ob koncu prejšnjega leta z razstavo slik Jožeta Tisnikarja. Ker je to novo razstavišče v bližini programske že vpeljane Bežigradske galerije, je pa zaradi namestitve v močno frekventni veži — skupnih prostorih zgradbe tiska tudi nenehno na očeh novinarjev, dogajanja v tej galeriji ne bi smeli zanemariti.

Druga razstava, ki so jo tam odprli sredi letošnjega februarja, predstavlja slikarska dela znanega slovenskega krajinarja Petra Adamiča. Solidno, na ljubljanski likovni akademiji šolani slikar je eden izmed tistih slovenskih sodobnih umetnikov, katerega ustvarjalna pot je že vseskozi povsem jasna in likovno vrednostno merljiva; Adamič je vsekakor eden izmed tistih redkih slikarjev, ki se nikoli ni podal na povsem neznanu, predvsem likovno eksperimentalno področje. Vežan na tradicijo je ostal vseskozi zvest upodabljanju predmetnega sveta, in to na način, ki zahteva veliko znanja in spretnosti. Podobno kot vrsta njegovih kolegov je tudi Adamič veliko popotoval po svetu, pri tem pa v nasprotju od večine mirno nadaljeval in izpopolnjeval svojo maniro slikanja, v olju, pa v akvarelni tehniki.

Petra Adamiča je svet pritegoval predvsem s svojo posebnostjo in lepotami, manj pa možnostmi nepričakovanih likovnih preobratov in prevzemanju tujih pobud. Zanimanje za njegovo slikarstvo in povpraševanje po njem je bilo vodilo in spodbuda; tako zaradi odprtosti v svet vselej dobro informirani slikar verjetno nikoli ni bil prisiljen k nemočnemu prilagajanju modnemu v svetu. Svoj posodobljeni pogled na slikarstvo, ki poleg krajine zajema še tihožitje in portret, je nenehno stopnjeval in postavljaj na višjo

Peter Adamič: Triglav

raven. Z neverjetno lahkotnostjo, zanesljivostjo, kar pravim mojstrstvom uspeva slikarsko pričarati iluzijo resničnosti.

Da pa je Adamičevemu slikarstvu kljub omenjenemu hitremu načinu slikanja izhodišče iskanje, študij in resno delo, izpričuje tudi zdajšnja razstava. Motiv slovenskega visokogorja, ponovljen v raznih osvetljavah, barvah in razpoloženjih, je zato izrazito osebni avtorjev pogled na mogočnost narave, hkrati pa neverjetno splošen, v svoji resničnosti in pravilčnosti tudi nam vsem skupen.

Mirko Juteršek (Delo)

iz planinske literature

Čista koča v čistem okolju

Avstrijska planinska zveza (OEAU) je kot prvi zvezek svoje nove serije »Koče in poti« izdala knjigo »Varstvo okolja v kočah Alpenvereina«, v kateri so zbrani strokovni prispevki Avstrijske planinske zveze. Knjiga, debela 84 strani, stane 150 šilingov in je bogato ilustrirana. Z lansko letnico je izšla v Innsbrucku.

Najpomembnejša v teh strokovnih prispevkih je natančno predstavljena ideologija Avstrijske planinske zveze, ki je bila že natančno razložena v »Osnovnem programu za varstvo narave in načrtovanje okolja« in na generalni skupščini avstrijske in nemške krovne planinske organizacije leta 1986 v zvezi z »Desetletjem praktičnega varstva okolja«. Gre v glavnem za to, da se planinska zveza zaveda, v kakšne namene so prvotno zgradili koče: kot zatočišče gornikom in planincem pred neurji, kot skromna prenočišča za tiste, ki so bili namenjeni na vrhove ali z njih v doline ter za planince, ki so hodili od koč do koč, ne pa kot gostišča z dolinskimi udobjem v gorah. To naj bi po-

menilo, da naj bi bile kočje preprosto opremljene in bi lahko nudile le skromno izbiro jedi in pijač. To je na koncu koncev edina možnost, da bi lahko v sedanjih razmerah obvladovali oskrbo koč in odnašanje nepotrebne iz njih tako, kot zahtevajo predpisi in načela o varstvu narave in okolja.

Razvoj na področju energetske oskrbe bivalov in planinskih koč ter prečiščevanja odpadnih vod in odvažanja smeti in odpadkov v gorskih predelih tako hitro napreduje, da so nekatere podrobnosti v teh prispevkih že skoraj zastarele, odkar je knjiga izšla. Vendar je študija mišljena predvsem kot prvi delovni pripomoček, s katerim bi se spoznale sekcije planinske zveze; gre predvsem za naprave, ki bi jih oskrbniki lahko obvladovali, čeprav so nekateri od opisanih sistemov pravzaprav »pilotni projekti«, katerih delovanje je treba v visokogorju še nadalje zelo skrbno in nadvse objektivno preučevati.

Na področju čiščenja odpadnih vod bo še letos potekal raziskovalni projekt Avstrijske planinske zveze, ki ga bo podpiralo tudi vezno ministrstvo za varstvo okolja, mladino in družino. Pri tem nameravajo več v brošuri opisanih sistemov znanstveno resno preučiti, tako da bo mogoče po koncu tega programa izreči jasno sodbo o čistilnih zmognostih in uporabnih možnostih različnih tehnologij za prečiščevanje odpadnih vod. Najpozneje v začetku prihodnjega leta, ko bodo natančno ovrednotili ta raziskovalni program, pa bo izšla druga izdaja takšne strokovne knjige. Knjiga, ki niti ni draga, bi bila kajpada nadvse dragocena tudi za marsikatero slovensko planinsko društvo in za celotno Planinsko zvezo Slovenije. Naročiti jo je mogoče na naslovu: OAEV-Versandabteilung, Postfach 282, 6010 Innsbruck, Oesterreich.

Gorski svet Indije

Že dve desetletji potujejo avtorji knjige »Gorski svet Indije« (Indiens Bergwelt) Hilde in Willi Senft in Günther Frischenschlager po Aziji, kjer jih še posebej zanima Himalaja. Od Jannuja in Kašmirja prav na zahodu do Sikkima na vzhodu so na številnih trekinških turah, gorskih in informativnih popotovanjih dobili zaokroženo sliko o indijskem delu Himalaje. Pri tem so jih vsak trenutek zanimala tudi gorska ljudstva in njihov način življenja, ukvarjali pa so se tudi z živalstvom in rastlinstvom, tako da je mogoče iz njihovega celotnega pisanja izluščiti celovito podobo tega gorskega sveta.

Številne predele v območjih Kulu in Čamba in še posebno zanimivo »kmečko republiko Malano« na meji s Spitiem so avtorji tokrat predstavili prvič in tako

najdemo v tej knjigi tudi informacije o došlejši še popolnoma neznanih predelih. Knjiga ima 256 strani besedila, 24 barvnih slikovnih strani z več kot 40 fotografijami, številne skice in slike. Stane kar precej — 358 avstrijskih šilingov ali 49,80 zahodnonemške marke.

Planinsko glasilo Snežnik

Prve dni marca je planinska skupina osnovne šole Dragotin Kette iz Ilirske Bistrice izdala deseto številko svojega glasila Snežnik, ki izhaja že sedmo leto. Na 24 straneh formata A4 so ciklostilno razmnožena razmišljanja mladih ilirskobistriških planincev, njihovih mentorjev in simpatizerjev predvsem o varstvu okolja.

Česar se pogosto ne zavedajo starejši planinci in drugi ljubitelji narave, se, kot kaže, mladi: podlaga vsega je okolje, kajti samo v čisto naravo radi hodimo. Ali je mogoče, da se vsak trenutek ne zavedamo dovolj, da si z onesnaževanjem okolja žagamo vejo, na kateri sedimo?

To so izhodišča za vse prispevke v tem glasilu: narava (za mlade ilirskobistriške planince predvsem tista okoli njihovega rojstnega kraja) je lepa, dokler je čista, zato se karseda potrudimo, da bi jo tako ohranili — ali jo spet očistili, kjer je že onesnažena.

Potrebujemo mladino, ki tako misli in tako dela. Toda: ali naj generacija, ki prihaja, samo popravlja napake prejšnje generacije? Ali ne bi mogla marsičesa storiti še ta generacija, ki je zdaj na vrhuncu moči? Tudi to je drobno sporočilo glasila Snežnik in podobnih publikacij, ki izhajajo še kje v Sloveniji.

M. R.

Rocks around the world

Knjiga »Rocks around the world«, ki sta jo pripravila Stefan Glowacz in Uli Wiesmeier in je v nemščini izšla v Rosenheimer Verlagshausu v Rosenheimu z lansko letnico izida (stane 71,80 švicarskega franka), je s fotografske strani malodane perfektna knjiga o najrazličnejših očarljivih omamah sedanjega plezalnega športa. K temu seveda prispeva izdaten del slikovno gradivo s štirih celin Ulija Wiesmeierja, enega od najbolj znanih fotografov gorskih motivov; čeprav so nekatere fotografije že znane iz prejšnjih objav, to nič ne vpliva na veličasten vtis. Glavni igralec je seveda Stefan Glowacz, ki se lahko pohvali z odličnimi rezultati na različnih velikih mednarodnih tekmovanjih in sodi med najuspešnejše športne plezalce zadnjih let.

Včasih med seboj že kar podobni posnetki z različnih znanih in manj znanih, težavnih in tudi manj težavnih smeri vse-

povsod po svetu so vsekakor v skladu s tehnično natančnim in marsikdaj že skoraj pretirano elegantnim plezalskim slogom Stefana Glowacza. Pri tem bralci (ali gledalci) žal marsikdaj popolnoma pozabijo, da je plezanje na meji še možnega in na meji padca najpogosteje nadvse naporna zadeva.

Vendar so natisnjene tudi nekatere fotografije, ki so sicer maloštevilnejše, zato pa se toliko bolj vtisnejo v spomin, ki prikazujejo do konic plezalnikov napetega Stefana Glowacza, pomazanega z magnezijo in bojujočega se s težnostjo in drobnimi oprimki, kar daje mnogo pristnejšo podobo »pravega« vrhunskega plezalca. V celoti je ta knjiga velikega formata, slikanica pravzaprav, kjer le kratka besedila uvajajo posamezna slikovna poglavja, manj knjiga za branje kot delo, ki skorajda kot nobeno drugo doslej ne prikazuje tako dobro najlepših plezalskih predelov sveta v njihovih kamninskih in smernih pestrostih, hkrati pa s številnimi pokrajinskimi posebnostmi in dražmi. Vse to kar vabi, da bi te predele čimprej obiskali, jih videli in se preizkusili v njih.

društvene novice

Slovo od Plesnikovega Petra

V soboto, dne 4. februarja, smo se na solčavskem pokopališču poslovili od mnogim planincem znanega Petra Plesnika — Plesnikovega Petra, roj. 29. 6. 1906 v kmečki družini v Plesti v Logarski dolini.

Bil je zadnji iz generacije graditeljev gorskih poti v Savinjskih gorah. Letos poteče točno 50 let, kar je gradil lepo, izpostavljeno Kopinškovo pot na Ojstrico, nato pa pot iz Mrzlega do la na Koroško Rinko-Križ. Popravljat in preurejal je še številne druge gorske poti, tako iz Robanovega kota na Korošico, večkrat skozi Turski žleb in na območju Rink, z Okrešlja na Kamniško sedlo in še več drugih.

Izredne skromnosti se je naučil v družini z 21 otroki. Svoje življenje je preživel v pridnosti in poštenosti v mnogih preizkušnjah in doživetjih, ki jih je znal šegavo pripovedovati. Nekaj teh je opisanih v Planinskem vestniku št. 8/1982, št. 6/1983 in št. 6/1987 z naslovi **Doživljaji Plesnikovega Petra**, **Mladostni in partizanski spomini** in **Češnje na Okrešlju**.

Bil je graditelj gorskih poti, v svojem življenju pa je bil poleg tega tudi kozar, nato

hlapec, gorski vodnik, nosač, oskrbnik planinskega doma v gradnji, dolga leta tudi gozdni delavec. Ko se je kot tak upokojil, je vse svoje moči spet vložil v gradnje poti s Klemenče jame proti Strelovcu in novi poti iz Logarske doline na Klemenčo jamo. Popravil je tudi napol plezalno Kopinškovo pot na Ojstrico; pri delu ga je »zalotil« Andričo Kopinšek sam, ko je zadnjikrat šel po svoji poti in se s Petrom srčno pozdravil in se mu zahvalil. Pot od slapa Savinje-Rinke na Okrešelj pa je bila itak vseskozi do zadnjega njegova skrb.

Planinskemu društvu Solčava, Celjskemu planinskemu društvu in Turističnemu društvu Solčava je bil zvest delavec in pomočnik pri vzdrževanju okolja, oskrbi vode in drv v njihovih kočah na Klemenči jami, Friscaufovem domu na Okrešlju, Orlovem gnezdu, Koči pod slapom in pri novem Planinskem domu PD Celje.

Petrovo priljubljenost je dokazala na njegovem slovesu velika udeležba domačinov in planincev iz drugih krajev. Pri grobu so se od njega poslovili domači župnik Jože Vizjak, za krajevno skupnost predsednik Damijan Haudej, v imenu Celjskega planinskega društva pa mu je v občutenem govoru izrekel zahvalo predsednik Dušan Gradišnik. Solčavski pevci so mu v slovo zapeli lepo planinsko pesem.

Spomini na Plesnikovega Petra in na njegovo vseživljenjsko delo v solčavsko savinjskih gorah naj bodo spodbuda nam in bodočim rodovom, da bomo sledili njegovemu delu v korist planinstva, ko bomo hodili po njegovih stezah.

V. V.

Prvi spominski pohod PD Zagarje

Vreme je bilo v nedeljo, 12. februarja, kot nalašč pripravno za izvedbo »1. spominskega planinskega pohoda po poteh I. štajerskega bataljona«, posebno za ta zimski čas. Društvo se je še zadnje dni in na sam dan pohoda karseda potrudilo za čimpopolnejšo organizacijo, ki jo zahtevajo taki pohodi. Vsi pohodniki so na startu pred rudarskim spomenikom v Toplicah prejeli kontrolni listek, tisti iz Kisovca pa so ga lahko dobili v Čolnišah. Že tu sta imeli obe gostišči pripravljen topel čaj. Enako je bilo tudi v vasi Jablana in na Kobilku v hiši pri Dolfetu. Pred spominskim obeležjem I. štajerskega bataljona na Plešah pa je moral vsak pohodnik dobiti žig na kontrolni listek. Tudi tu je bilo poskrbljeno za skromno okrepitev. Na cilju pred planinskim domom na Zavsavski gori so vsi pohodniki za žigosan listek prejeli izkaznico, potrjeno z žigom pohoda, in brezplačen čaj.

Prvi pohodniki so prišli na cilj že ob 10. uri, zadnji pa okrog 14. ure. Večina

pohodnikov je zaradi izredno lepega sončnega vremena ostala vse do zgodnjih popoldanskih ur, nakar so se zadovoljni vračali na vse strani: eni proti železniški postaji Sava, drugi proti Izlakam in tretji proti Mareli. Udeležba na pohodu je bila večja, kot smo jo pričakovali. Vseh pohodnikov je bilo 482 iz 34 krajev. Iz Slovenije je bilo skupno 216 pohodnikov, poleg teh pa še 9 iz Zagreba in 11 iz Sarajeva. Iz našega društva se je pohoda udeležilo 246 članov.

Ugotovili smo, da se je pohoda udeležilo precej družin. Najstarejša pohodnica je bila 70-letna Marija Povhe iz Hrastnika, najmlajša pa Anja Dolinar, stara pol leta, iz Žalca, ki sta jo do cilja prinesla njena starša.

Ob uspešnem zaključku 1. spominskega planinskega pohoda po poteh I. štajerskega bataljona so bila stkana nova prijateljstva in poznanstva, vsi pa so si ob razhajanju obljubili: dobimo se spet drugo leto v nedeljo, 11. februarja.

Lojze Sajovic

Vabilo na razstavo

Železničarsko planinsko-smučarsko društvo Bačka iz Bačke Topole bo skupaj s klubom fotografskih in filmskih amaterjev iz tega kraja konec letošnjega aprila pripravilo že sedmo razstavo planinskih fotografij in barvnih diapozitivov. K sodelovanju je povabilo tudi slovenske planinske fotografe.

Organizatorji bodo razstavili fotografije planinskih pejzažev, planinskih motivov in planinskih akcij. Za razstavo je treba poslati črnobelega ali barvne fotografije, katerih format ne sme biti manjši od 20 x 30 cm, in barvne diapozitive formata 5 x 5 cm. Vsak avtor lahko pošlje največ po šest fotografij in diapozitivov. Na prijavi je treba napisati naslov del, ime in priimek avtorja in njegov poklic.

Člane žirije bo določila KFFA Prizma iz Bačke Topole, Foto kino zveza Vojvodine in Planinskosmučarska zveza Vojvodine. Najboljšim razstavljenim delom bo podelila nagrade: eno diplomu za prvo mesto, dve diplomi za dve drugi mesti in tri diplome za tri tretja mesta.

Organizatorji bodo sprejemali dela najpozneje do 12. aprila letos. Že 15. aprila bo žirija pregledala dela in jih ocenila, 21. aprila pa bo otvoritev razstave. Dela bodo avtorjem vrnili 31. maja letos.

Delo je treba poslati na naslov: Železniško Planinarsko smučarsko društvo »Bačka«, 24300 Bačka Topola, p. f. 56.

Klub planincev PD Kranj

V letu 1977 se je Planinskemu društvu Kranj nasmehnila sreča in uresničila želja, da je dobilo lastne društvene prostore, in sicer v hiši s posebnim zaščitnim statusom — v Plečnikovi arhitekturi. Z delno notranjo adaptacijo smo prostor s približno 60 m² preuredili v tako imenovani klubski prostor, to je prostor za srečanja članov, tam pa bi se lahko člani seznanjali tudi z domačo in tujo literaturo s planinskega področja, alpinizma, GRS, taborništvu... Z nekoliko truda tako ažuriramo omenjeno literaturo: Berge, Alpin, Bergsteiger, Bergwelt, Rotpunkt, Alpenland, ameriško alpinistično literaturo, Alpinistične razglede, Planinski vestnik; vse to imamo. Poleg navedenega pa imamo tam tudi druge planinske knjižne zbirke, kot so športni katalogi Schuster, Sport-Scheck, Inter Sport...

Ta ponudba v okviru planinskega društva seznanja in tudi usmerja v informatiko, v primerjanje po svetu ter planinsko in alpinistično dopolnjevanje. Kot popestrilne oblike občasno organiziramo razgovore o aktualnih temah. Tako smo v tej sezoni imeli v gosteh Cirila Hudovernika, Toma Česna, Emila Herleca, Tomaža Jamnika, ko smo aktualno razpravljali o športnem plezanju, klasičnem alpinizmu, odpravarstvu, gorski reševalni službi...

To se je potrdilo kot stalna, uspešna oblika aktivnosti, ki bi jo veljalo nadaljevati.

F. Ekar

Častni znaki za Ormožane

Planinsko društvo »Maks Meško« iz Ormoža je imelo 4. marca v planinskem stilu opremljeni dvorani Gasilskega doma Hardek pri Ormožu svoj letni občni zbor. Letošnji zbor je imel poseben pomen, saj so prvič, kar obstaja planinsko društvo, podelili zaslužnim članom častne znake PZS. Zboru, ki se ga je udeležilo 150 ormoških planincev, je poleg drugih gostov prisostvovala predsednica MDO za Podravje Slavica Tovšak.

Po uvodni besedi je predsednik društva Ciril Meško podal izčrpano poročilo o prehojeni poti v pretečenem letu. Poudaril je, da je Planinsko društvo Ormož prejelo ob dnevu republike za posebne zasluge za množično rekreativno dejavnost plaketo Ormoža, ki jo podeljuje Skupščina občine. Vseh načrtovanih akcij v letu 1988 je bilo 22. Obsegale so od pohoda na Ivanščico, ki je vsako leto načrtovan za 2. januar, do odprave na Mt. Blanc. Planinci Ormoža so lani v organiziranih skupinah obiskali Boč, Uršljo goro, Raduho, Ojstrico, Kamniške Alpe od Kočne do Kamniškega sedla, Triglav z Dolino sedmerih jezer kar dvakrat, norveške gore in

Mladi zadružniki na vrhu Triglava

osvojili najvišji vrh, 2294 m visoki Galhōping, Jalovec in Mont Blanc, na katerega so priplezali štirje člani MK.

Med najbolj množične akcije spada »mladi zadružniki na Triglav«. Ture se je udeležilo 35 mladih kmetijcev iz celotne občine. Pod vodstvom Cirila Meška je vsem udeležencem v prekrasnem vremenu uspel prvi pristop na našega očaka, na simbol slovenstva.

Osrednja akcija planinskega društva je bil deveti planinski tabor na Jezerskem, ki se ga je udeležilo 60 pionirjev in 10 mladincev. Iz tabora so se pionirji pod vodstvom izkušenih vodnikov povzpeli na Grintovec, Kočno in Storžič.

Vseh obiskovalcev gor iz našega društva je bilo v letu 1988 kar 170, skupaj pa so prebili v hribih kar 700 dni. V tujih gorah se je mudilo 11 članov našega društva.

Po poročilih so podelili častne znake PZS. Erna Meško iz Lahonec je prejela zlati častni znak PZS. Štefka Petek, Rudi Peršak, Alojz Krajnc, Alojz Jaušovec, Ciril Meško, Zvonko Meško in Jože Borak so prejeli srebrne častne znake, Štefka Borak in Ciril Ambrož pa bronasta znaka PZS.

Na koncu je predsednik še predstavil program za leto 1989, ki je bil tudi finančno ovrednoten.

V planinsko društvo je včlanjenih 110 članov, 100 mladincev in 217 pionirjev.

Občni zbor so popestrili s predvajanjem barvnih diapozitivov, po uradnem delu pa je planinski ples trajal ob polnih mizah do ranega jutra.

Ciril Meško

80 let Karla Šmuca

Vse naj naj in še veliko let trdnega zdravlja smo letos v začetku februarja zaželeli našemu jubilaru, osemdesetletniku Korlu Šmucu.

Že kot mlad fant pri 20. letih, še v stari Jugoslaviji, se je vključil v PD Matica Ljubljana. Navdušen nad lepotami gora je že v tistem času prehodil velik del Julijcev in Karavank, kar dokazujejo številne fotografije s teh planinskih poti.

Po vojni se je naselil na Dolu pri Hrastniku in se kmalu po ustanovitvi PD Dol tudi sam aktivno vključil vanj. Sodeloval je pri gradnji planinskega doma v Gorah kakor tudi pri njegovih razširitvah, bil je

Drugačna planinska izkaznica?

Delegati Meddruštvenega odbora planinskih društev Podravja menijo, da je sedanja oblika planinske izkaznice nesodobna, izkaznice pa da tudi niso praktične. Zato predlagajo, naj bi bila nova planinska izkaznica podobna osebni izkaznici; na njej naj bi bili le planinčevi osebni podatki, vendar naj na izkaznici ne bi bilo fotografije. Na hrbtno stran bi lepili znamkice kot potrtilo o plačani članarini. Nova planinska izkaznica naj bi bila opremljena tudi z oznako UIAA, se pravi mednarodne planinske organizacije, kar bi tudi našim planincem omogočilo puste v planinskih kočah tujih gor.

S. T. (Večer)

tudi dolgoletni markacist, zadnja leta pa predsednik odbora markacistov. Istočasno je bil član upravnega ali pa gospodarskega odbora društva.

Za svoje dolgoletno delo v PD je prejel številna planinska priznanja, med njimi zlati znak PZS in priznanje OF.

Še vedno rad prihaja na četrtkove društvene večere, ker ga še vedno zanima, kaj se dogaja v PD na Dolu. Vsi, ki ga poznamo in ga imamo radi, ga kličemo »naš Korl«.

Še enkrat mu dolski planinci ob visokem jubileju čestitamo ter mu želimo še veliko lepih trenutkov med planinci.

Božena Tušar

2. zimski trimski pohod

Nedelja, 29. 1. 1989. Koča na Kriški gori, 1582 metrov. Narava nam je podarila prečudovito jutro, pa tudi dan ne bo nič slabši. Na vrhu je vse pripravljeno na prve pohodnike 2. zimskega trimskega pohoda na Kriško goro. Slovenska zastava in transparenti plapolajo v rahlem vetru, v kotlu je že pripravljen vroč čaj, pa tudi vpisna komisija že nestrno čaka na prve pohodnike.

V dolini pa se v meglenem jutru zbirajo prvi pohodniki na izhodiščnih točkah v Križah in na Golniku. Kažipot trimskega pohoda in transparenti jih usmerjajo proti prvim planinskim markacijam.

Pol devetih dopoldne. Prvi pohodniki iz sosednjih vasi so že na vrhu. Vroč čaj, ki ga je podaril inštitut za pljučne bolezni na Golniku, prija vsakomur. »Tako je dober, da grem še enkrat v vrsto!« Opoldne se na vrhu tare planincev. Vreme je res prečudovito, najhlabrejši pohodniki poležavajo po tleh in se nastavljajo sončnim žarkom. Dan se nagiba v pozno popoldne in dolina kliče po vrnitvi. Iz koč pa se še vedno sliši ubrano petje ljubiteljev Kriške gore. Goro zapuščajo s prečudovitimi vtisi še zadnji pohodniki. Kriška gora se od njih poslavja: kmalu se ponovno srečamo.

V dveh letih je izkaznico trimskega pohoda prejelo 1045 pohodnikov, letošnjo nedeljo pa je bilo na Kriški gori 960 pohodnikov. Planinska kultura in odnos do narave pohodnikov sta bila na zavidljivi ravni; vsi pohodniki so se srečno vrnili v dolino.

Vsem pohodnikom se PD Križe zahvaljuje za tako množičen obisk. Tako ste kriškimi planincem izkazali veliko priznanje ob 40. obletnici delovanja. Seveda pa pohod ne bi uspel, če ne bi bilo pomoči GRS Tržič, PM Tržič, Inštituta za pljučne bolezni na Golniku, gasilcev GD Križe, OO ZSM Križe, pokrovitelja PEKO in OPT

Tržič in nazadnje peščice zagnanih planincev PD Križe. Vsem iskrena hvala za sodelovanje.

Ivan Likar

Poletne akcije Mladinske komisije

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je pred dnevi poslala planinskim društvom razpise vzgojno-izobraževalnih akcij v letošnjem letu.

V skladu z letnim delovnim programom razpisuje ta komisija od 26. junija do konca letošnjega avgusta šest vzgojnoizobraževalnih akcij.

Letošnje poletje bodo tri izmene tečajev za mladinske vodnike v poletnih razmerah, in sicer od 26. junija do 4. julija, od 4. do 12. julija ter od 20. do 27. julija. Tečaji bodo v eni od visokogorskih koč, najverjetneje na Vršiču.

Od 12. do 20. julija bo v eni od visokogorskih koč, verjetno na Vršiču, republiški seminar za mentorje planinskih skupin, letošnjega avgusta pa v Bohinju republiški pionirski planinski tabor. Mladinski planinski delovni tabor bo julija nekeje v Julijskih Alpah, mladinski planinski tabor avgusta v Bohinju, tabor za cicibane-planince pa od 22. do 26. avgusta na Planini pri Jezeru.

Mladinska komisija obvešča vse mladinske odseke v planinskih društvih, naj do 1. maja letos sporočijo Mladinski komisiji točen datum svojega morebitnega taborenja, kraj, kjer bo tabor, točen naslov vodje tabora in njegovo telefonsko številko ter predvideno število udeležencev. Tako bo lahko Mladinska komisija časovno usklajevala tabore posebno v Julijskih Alpah, saj je lahko tod hkrati na istem kraju le en tabor.

Vse podrobnosti o republiških vzgojno-izobraževalnih akcijah in taborih planinskih društev v letošnjem poletju je mogoče zvedeti pri Mladinski komisiji PZS, telefon 061/315-493 (tov. Purkart).

Poštarji 11. junija na Polževem

22. zbor planincev PTT Slovenije bo v nedeljo, 11. junija letos, v bližini hotela Polževo. Za to lokacijo se je Planinsko društvo PTT odločilo, ker bodo na pobudo odbora za transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije na zboru proslavili tudi 20-letnico transverzale. Na Polževem je namreč kontrolna točka transverzale, v bližini pa je med NOB peljala ena od pomembnih kurirskih poti iz Občic na Štajersko, Koroško in v Pomurje. Poleg tega so na Polževem primerni gostinski prostori, do tja pripelje asfaltirana cesta iz Višnje gore, do tega kraja pa so tudi dobre železniške zveze z Ljubljano in Novim mestom.

Udeleženci zbora, predvsem tisti, ki se bodo pripeljali s posebnimi avtobusi in avtomobili, bodo lahko združili obisk z ogledom mnogih kulturnih in turističnih znamenitosti tega območja, kot Jurčičeve rojstne hiše na Muljavi, muzeja Louisa Adamiča v Prapročah, samostana v Stični, Taborske jame, izvira reke Krke itd. Planinsko društvo PTT Ljubljana je že imenovalo odbor za pripravo 22. zbora.

(ptt novice)

Kmalu vodnik po Čičariji

Povečana skrb za vzdrževanje planinskih poti po Istri in izdaja planinskega vodnika po Čičariji v hrvaškem in slovenskem jeziku, to sta najpomembnejša zaključna sestanka predstavnikov planinskih društev z območja Istre.

Deset planinskih društev, ki delujejo na območju Istre, tako Hrvaške Istre (Glas Istre Pulj, Planik Umag, Pazinka Pazin, Orljak Opatija) kot Slovenske Istre (Obalno PD in Tomos Koper, SPD Trst, PD Sežana in Snežnik Ilirska Bistrica), je že vrsto let povezano v koordinacijski odbor, ki usklajuje in usmerja planinske dejavnosti na sicer zaokroženem območju Istre, ki pa je vendar od mnogih planinskih tokov tako odmaknjeno.

Prav tej problematiki je bilo namenjeno redno nedeljsko (12. februarja 1989) srečanje predstavnikov istrskih planinskih društev (odsotna so bila le PD Sežana, Trst in Tomos). Zbrali so se sredi hribovite Čičarije na območju PD Glas Istre iz Pulja, ki pod 1092 metrov visokim Brajkovim vrhom gradi svojo planinsko postojanko.

Ob izmenjavi izkušenj in poudarjeni skrbi za planinski vodniški kader so največ pozornosti posvetili dogovoru o vzdrževanju planinskih poti prek Istre. Skrb za vzdrževanje delov trase Istrske planinske poti — osrednje planinske poti prek Istre, poznane tudi pod imenom Pot labinske republike, so prevzela posamezna planinska društva in tako zagotovila redno vzdrževanje poti, katere organizator je sicer (zelo oddaljeno) PD Željezničar iz Zagreba. Izrečenih je bilo tudi precej kritičnih besed na račun zunanjih društev, ki brez dogovora z istrskimi društvi samovoljno posegajo v Istro.

Čprav mlado, pa izredno marljivo PD Glas Istre iz Pulja načrtuje otvoritev omejene planinske kočje v začetku junija, ob tej priložnosti pa naj bi izdali tudi vodnik po Čičariji, v katerem bodo predstavili planinske poti in cilje pa tudi alpinistično zanimive plezalne stene s celotnega območja kar premalo poznane Čičarije.

Koordinacijski odbor istrskih PD bo tudi v naslednjem mandatu vodil Gordan Desnica iz PD Glas Istre, Pulj.

Vojo Čeligoj

85 let SPD Trst

V nabito polni Gregorčičevi dvorani v Trstu je bil 10. marca 35. redni občni zbor Slovenskega planinskega društva v Trstu, ki je bil hkrati tudi jubilejni, saj slavi SPD Trst letos 85. obletnico obstoja.

Dobršen del občnega zbora, ki mu je predsedoval Karlo Mezgec, je bil posvečen poročilom o delovanju društva v pretekli sezoni. Po uvodnem, dokaj vsebinskem poročilu Lojzeta Abrama, ki je pred enim letom prevzel krmilo društva, so sledila še poročila tajnika Gombača, blagajnika Vecchietta, odgovorne za predavanja Marinke Pertot ter načelnikov smučarskega, alpinističnega, jačarskega in mladinskega odseka. Čeprav je predsednik v uvodu nekoliko okaral članstvo, da premalo sodeluje pri pobudah društva, pa je bilo iz vseh poročil razvidno, kako je dejavnost SPD Trsta karseda pestra in intenzivna ter se ne omejuje le na prirejanje izletov in predavanj, ampak izpolnjuje tudi zelo pomembno kulturno in narodno-obrambno funkcijo.

Sledili so pozdravi gostov, ki jih je bilo letos veliko, posebno predstavnikov planinskih društev iz Slovenije in Hrvaške, po kratki razpravi pa je bil izvoljen nov, nekoliko razširjen odbor.

(Primorski dnevnik)

Kritični planinci iz Podravja

Ali mladinski odseki v Podravju res umirajo? Tako so se spraševali delegati planinskih društev na seji meddruštvenega odbora planinskih društev Podravja, ki jo je 22. februarja v Mariboru vodila predsednica MDO Slavica Tovšak. Ob tem vprašanju so delegati kritično ocenili ne-dejavnost predsednikov oziroma načelnikov mladinskih odsekov planinskih društev.

Veliko krivico bi naredili Planinski zvezi Slovenije, če ne bi poudarili njenega izjemnega prizadevanja za vzgojo mladih planincev. Kot je bilo rečeno na seji MDO v Mariboru, se mladinska komisija pri PZS zaveda dolgoročne naložbe v vzgojo cicibanov, pionirjev in mladincev. Izdelan je sistem stalnega izobraževanja, metode in vsebina dela pa so tako dodelane, da mladina različnih starosti najde široke možnosti za svoje planinsko izobraževanje in delo. Kdo ne pozna privlačnih akcij ciciban-planinec, pionir-planinec, planinskih mladinskih taborov, vodniških tečajev? Toda kje se pozneje zatakne? Ali se zaradi tega, ker je preveč sestankovanja in premalo dela v naravi?

V meddruštvenem odboru planinskih društev Podravja samo dve od 18 društev nimata mladinskega odseka, vendar sta bili že dve seji zapored nesklepčni, na zadnji pa je bil celo en sam mladinec. Ob vsem

tem velja omeniti, da bi morali na teh sejah mladinci odločati o svojem predsedniku, kritično razpravljati o svojem minulemu delu, spregovoriti o financiranju. — Predstavniki planinskih društev so na seji meddruštvenega odbora ocenili, da ima odbor za delo z mladino tako pomembno vlogo, da je treba s skupnimi močmi oživiti njegovo delovanje.

Poleg tega so na seji meddruštvenega odbora PD Podravja kritično spregovorili o podeljevanju odličij in priznanj Planinske zveze Slovenije, kar se navadno dogaja na društvenih občnih zborih. Po mnenju predstavnikov meddruštvenega odbora Podravja ni mogoče pričakovati, da bi se vsakega občnega zbora in podelitve udeležil predstavnik PZS, pričakovati pa je mogoče, da bi krovna planinska organizacija vsaj pravočasno dostavila ta odličja planinskim društvom, saj je od zadnje seje glavnega odbora PZS, kjer predloge za priznanja uradno verificirajo, pa do občnih zborov društev vedno dovolj časa.

Naposled so se delegati podravske planinske društev v meddruštvenem odboru spraševali, čigav je pravzaprav razgledni stolp na Pohorju. Strah nas je, je bilo slišati na seji, ob spoznanju, da se obiskovalci tega simbola Pohorja, s katerega je prelep razgled, ne zavedajo, da je varna hoja po njegovih stopnicah močno ogrožena. Ali bomo morali res počakati, da se bo zgodila nesreča, so se spraševali, in iskati krivca tedaj, ko bo že prepozno? Planinci Podravja so dali pobudo, da stolp v najkrajšem času uredijo in usposobijo za varno hojo.

Železničarji na pohodih

Letos bodo v organizaciji PD Željezničar iz Zagreba pripravili srečanje planincev-železničarjev Slovenije in Hrvaške že tridesetič.

Prav na dan železničarjev, 15. aprila, bo PD Železničar iz Ljubljane že desetič organiziral pohod na Štampetov most od Verda do Borovnice prek Pokojišča. Dan pozneje bo PD Željezničar iz Zagreba prvič organiziral množični pohod na Ostrc v Samoborskem gorju, na katerem bi vsak udeleženec pohoda dobil kontrolni kartonček, za večkratni obisk na tem pohodu ob dnevu železničarjev pa priložnostno značko.

Nekaj dni zatem bo na Čičariji 22. aprila 30. srečanje planincev-železničarjev Slovenije in Hrvaške. Organizatorji predvidevajo, da se ga bodo udeležili tudi planinci Istre.

Da bi omogočili pravočasno načrtovanje in olajšali pot na Čičarijo, so organizatorji pohoda planirali naslednje:

Iz Ljubljane oziroma Zagreba naj bi se udeleženci pripeljali z vlakom do železniške postaje Rakitovac na progji Divača—

Pulj oziroma do postaje Buzet. Prva skupina bi odšla po Čičariji do Sluma in prispela tja v dveh urah pešačenja, medtem ko bi druga skupina šla iz Buzeta (Počekaja) peš prek Kuka (532 m) do Sluma in prispela tja v uri pešačenja. V Slumu (502 m) bi s pomočjo občinske skupščine Buzet ter njenih družbenopolitičnih in gospodarskih organizacij pripravili kratek program in še prej položili venec na spomenik v kraju. Prva skupina bi se iz Sluma vrnila v Buzet, druga pa v Rakitovac.

Omenjeno srečanje bi bilo na delu Poti potonik (Put božura) od Počekaja do Račje vasi (692 m), ki so jo 5. februarja letos naposled markirali, tako da zdaj ni nobenih težav z orientacijo.

Srečanje bo ne glede na vremenske razmere, udeleženci pa bodo, kot obljublja organizatorji, dobili topli obrok in pijačo.

Josip Sakoman

Tamovci so gorski izletniki

»Za leto 1988 je poravnalo članarino 725 članov, 139 mladincev in 356 pionirjev. Skupaj znaša to 1220 članov, kar pa je 254 manj kot leto prej. Podoben padec članstva imajo tudi druga planinska društva, kje so razlogi za zmanjšanje, pa je težko ugotoviti. Morda je to nižja življenjska raven? Višji stroški za izlete? Prav gotovo planinci ne plačujejo več članarine pri dveh ali več planinskih društvih, kot je bilo doslej. Vsekakor ljudje radi hodijo v naravo, saj se zavedajo, da jim je to za zdravje koristno in potrebno,« je 17. februarja na 31. občnem zboru planinskega društva TAM dejal njegov predsednik Miro Marušič.

V minulemu letu so vodniki popeljali člane društva na 39 izletov, ki se jih je udeležilo 668 planincev ali povprečno 17 na izlet. Tu niso šteti izleti mladinskega odseka in izleti planinskih skupin, ki so imele svoj program izletov. Še posebno množična je bila udeležba na tradicionalnih pohodih. Poleg pohodov se planinci radi udeležujejo izletov po transverzalah. Lani so nekateri planinci TAM končali Šaleško in Kamniško transverzalo. Izleta na Triglav, ki ima med izletmi posebno mesto, se je lani v začetku septembra udeležilo 27 planincev. Sicer pa je bilo poleg omenjenih še več izletov po Kozjaku, Pohorju, Zasavskem hribovju, Karavankah, Kamniških Alpah in Bohinjskih gorah.

Planinske skupine v Metalni, Elektrokovini, Hidromontaži, Swatyju, Avtoobnovi, Karoseristu, Svili, krajevnih skupnostih Hoče in Angel Besednjak pripravljajo za svoje člane posebne programe izletov, pri delu pa so zelo aktivne. Med člani imajo svoje vodnike, ki skrbijo za varno hojo v gore.

Mladinski odsek je lani pripravil 21 izletov, ki se jih je udeležilo 887 planincev.

Od tega sta bila kar 802 iz osnovnih šol in le 85 iz srednjih in višjih šol. Iz tega je razvidno, da je zanimanje za planinarjenje v osnovnih šolah izredno veliko, pozneje pa se hitro zmanjša. Pri izletih so imeli veliko težav zaradi pomanjkanja vodnikov. Vsakoletni tabor so lani pripravili ob Bohinjskem jezeru, od tod pa so imeli ture na Uskovnico, Bled, slap Savico, kočjo na Planini pri Jezeru, Vogar, Triglav (čez Voje), Dolič, Sedmera jezera, Komno, Črno prst in na Vogel.

Zelo aktivni so bili člani alpinističnega odseka. Opravili so kar 716 vzponov, od tega 73 VIII. stopnje, 30 IX. stopnje in 2 X. stopnje. Velik uspeh so dosegli na državnem prvenstvu v prostem plezanju, saj so se kar trije člani odseka uvrstili med prvih deset.

(skozi TAM)

Zagrebčani v Zasavskih hribih

Člani PD Željezničar iz Zagreba so v soboto in nedeljo, 18. in 19. februarja, odšli v Zasavske gore. Prva skupina se je napolnila z železniške postaje Zagorje z avtobusom do Izlak, druga pa se je peljala do železniške postaje Sava in šla od tod na Zasavsko Sveto goro (849 m) in dalje do Izlak ter za prvo skupino do vasi Čemšenik, na Čemšeniški planini (1206 m) pa je dohitela prvo skupino. Prvi dan so hodili štiri oziroma šest ur, da so prišli v planinski dom dr. Franca Goloba, kjer so prenočevali v prelepi noči polne lune, pod katero so bile trate na južni strani posejane s planinskimi cvetjem.

Naslednji dan so po grebenski poti odšli do Doma Zveze borcev na Vrheh, vendar je bil zaprt. Nadaljevali so pot prek Partizanskega vrha do Doma rudarjev iz Trbovelj, kjer pa so spet našli zaklenjena vrata in na njih napis, naj obiskovalci pridejo v Dom pod Javorjem. Napotili so se torej tja in imeli spotoma lep razgled na Snežnik (1796 m) in Dolenjski Triglav Kum (1219 m). Po krajšem počitku v Domu pod Javorjem so nadaljevali pot na Čebine, kjer je bila leta 1937 ustanovna skupščina KP za Slovenijo, zdaj pa je tod lepo urejen muzej, kjer je mogoče kupiti cenene značke, razglednice in druge spominke na Čebine (735 m). Razglednice stanejo tam 200 dinarjev, druge pa so po 1000 in 1500 dinarjev, kar je vendarle nekoliko predrago. S Čebin so se spustili v Kotredž in dalje v Zagorje, od koder so se z vlakom vrnili v Zagreb.

Skupina zagrebških »železničarjev« je bila lepe februarske dni tudi na Kalu in Mrzlici. Z vlakom so se pripeljali do Zagorja in od tod z lokalnim avtobusom do Bobena, nato pa do vasi Čeče, kjer so se začeli odpirati razgledi na Kum, po travnikih in gozdovih pa je že cvetelo najrazličnejše spomladansko cvetje. Ko so prišli

pred Kal, se je odprl razgled na Kamniške Alpe, na Šmohor, Lisco, Gorjance, Zasavsko Sveto goro, Partizanski vrh, Čemšeniško planino in druge zasavske hribe.

Oglasili so se v planinsko rudarskem domu, ki deluje prijazno, velik del zaradi prijaznega osebja. Cene so primerne tudi za planince. Iz tega doma so se napotili proti Mrzlici. Pot je zelo lepa, markacije iz Hrastnika na Kal in na Mrzlico pa so brezhibne. Ko so stopili v planinsko rudarski dom, so presenečeni obstali, saj so cene dvakrat višje kot na Kalu: razglednice stanejo 800 (na Kalu 400) dinarjev, dražja je mineralna voda, da o vinu niti ne govorimo. Dom je lep, čist in urejen, prav tako gostoljuben, motijo pa cene. Vendar sta oba domova rudarska (Hrastnik in Trbovlje).

Vračali so se po isti poti in ponovno uživali v lepotah Zasavskih hribov, v razgledih in cvetju. Iz Hrastnika so se skozi Zidani most z vlakom vrnili v Zagreb, polni zares veličastnih vtisov.

Josip Sakoman

7. novoletni pohod na Kum

Planinci PD Kum res nimamo sreče z vremenom pri organiziranju svojega tradicionalnega pohoda na Kum. Čeprav je bilo ob novem letu 1989 v hribih zelo lepo in toplo vreme (tudi na Kumu je bilo tako), pa smo 2. januar na 7. pohodu preživeli v megli. Resda ni bilo padavin, tudi pot je bila suha (ponekod nekoliko podednela), vendar je lepše, če te na vrhu poleg čaja pričakata tudi sonce in lep razgled.

Zdi se, da si je pohod pridobil precej stalnih udeležencev ne samo iz Zasavja; letos so prišli tudi iz drugih delov Slovenije, Hrvaške in tudi Avstrije.

Kot je že običaj, sta bila starta pohoda na mostu čez Savo v Trbovljah in v vasi Dobovec.

Na prihodnjih pohodih priporočam v lepem vremenu pot čez Čebulovo dolino, kjer se popolnoma izognemo cesti.

Kljub nevšečnostim z vremenom, potjo in gnečo v koči se je večina udeležencev vrnila v dolino z lepimi doživetji in z zagotovilom, da se na 8. pohodu ponovno vidimo. Na vrhu Kuma smo ta dan našli 1963 pohodnikov. Od tega jih je bilo prvič 799 in so dobili bronasto značko, srebrno za 3. udeležbo je dobilo 205 in zlato za 5. udeležbo 149 pohodnikov. Tistih, ki so se udeležili vseh sedmih pohodov, je bilo 144; za deseto udeležbo jim pripravljamo posebno priznanje. Za organizacijo in pohod je skrbelo več kot 50 članov PD Kum in zunanjih sodelavcev. Vsi so odgovorno in vestno opravili zapuščeno jim delo.

Janez Brinar

*Kdor nima nobenega prijatelja, hodi kot tujec po svetu.
Vi imate prijatelja, ki že skoraj sto let spremlja slovenski
narod na njegovih strmih poteh navzgor in navzdol.
Povejte svojim planinskim prijateljem, ki tega še ne
vedo, da je Planinski vestnik prijatelj, ki ne razočara.
Svetujte jim, naj se naročijo na Planinski vestnik, da
bomo velika slovenska planinska družina, ki se bomo
med seboj dobro poznali.*

90 LET ORGANIZIRANEGA PLANINSTVA V KRANJU 1899-1989

**Planinsko
društvo
Kranj**

64000 Kranj
Koroška 27
tel.: 064/22-823

KALIŠČE (1542m) DOM KOKRŠKEGA ODREDA (1959) 30 let
Odprt: junij-september, ostali meseci: sobote, nedelje in prazniki

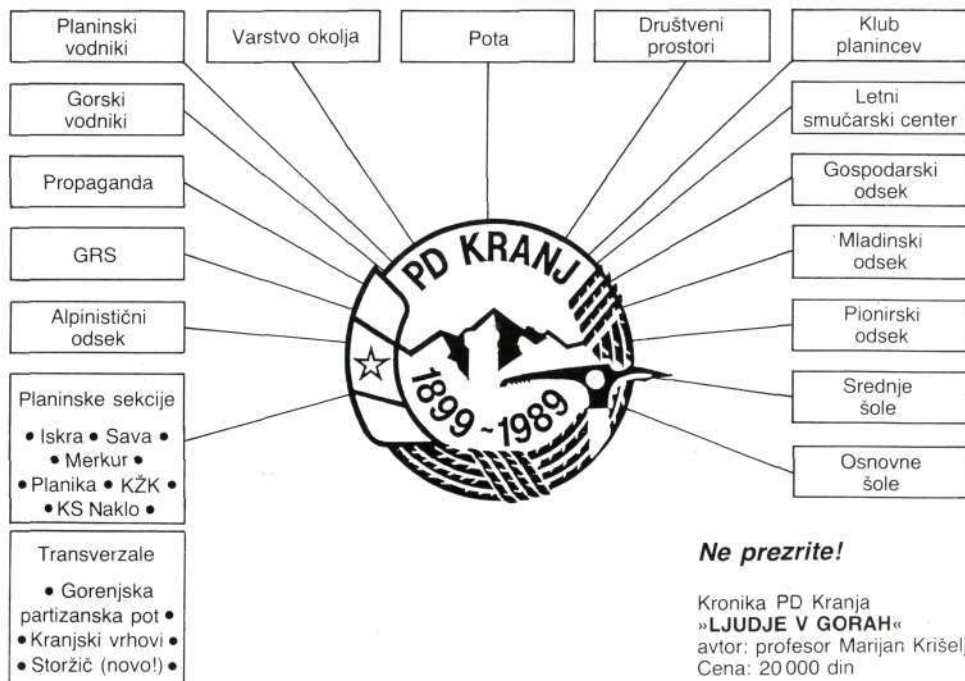

PLANINSKI DOM NA GOSPINCU (1490 m)
redno oskrbovan vse leto

KRVAVEC (1800 m)
ZAVETIŠČE GRS (1967)

LEDINE (1700 m)
KRANJSKA KOČA (1977)
odprta: maj-september

Ne prezrite!

Kronika PD Kranja
»LJUDJE V GORAH«
avtor: profesor Marjan Krišelj
Cena: 20 000 din

Dobrodošli v Planinskih domovih PD Kranj!
Obilo sprostitve in užitkov na vrhovih in poteh v upravljanju PD Kranj!